

ZB(i)RKA
MLADOSTI

Once Upon a Youth

Once Upon A Youth je projekat kreativnog pisanja i pripovedanja za mlade, upriličen u okviru Univerzitetskog kursa Liderstvo i razvojni omladinski rad u zajednici, koji je realizovan od strane Centra za omladinski rada po licenci Jönköping univerziteta i podržan od strane OPENS 2019 - Omladinska prestonica Evrope Novi Sad 2019, Ministarstva za sport i omladinu i IOGT-NTO Movement. Projekat je pored navedenih partnera podržan i od strane Centra za omladinski i društveni razvoj “Res Polis”.

Koordinatori projekta

Aleksandra Manojlović i Mihajlo Matković.

A. Manojlović Mihajlo Matković

OPENS
2019
Omladinska
Prestonica
EUROPE
NOVI SAD

JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Education and Communication

IOGT-NTO
MOVEMENT

Dizajn
Milica Milović Kinoli

Ilustracija naslovne strane
Stribor Dragičević

Lektura
Mirjana Grubišić

2020

SADRŽAJ

UNA SE BUDI ___ **	1
Dragana Drlačić	
ĆASKANJE	8
Tatjana Dimović	
DANSE MACABRE.....	15
Aleksandra Radović	
ČETIRI REKE	22
Matija Cvetanović	
TREĆI VIKEND U AVGUSTU.....	34
Isidora Sladojev	
DUŠEVNA KOROZIJA.....	45
Nikola Jović	
DOVIĐENJA GOSPODINE PREDSEDNIČE.....	70
Velimir Milošev	
STOPU NA ZLOBU	117
Vladimir Nešić	

ŠAKA ORAHA.....	149
Anđelija Anđelić	
OGNJENI SOS.....	167
Milan Vukov	
DRUGA STRANA „SREĆE”.....	180
Slavica Trifunović	
TORANJ.....	187
Sanja Gojević	
ČOVJEK.....	194
Aleksadra Vujović	
DETE RATA.....	199
Lazar Stanković	

UNA SE BUDI__**

Dragana Drlačić

*„Neću dozvoliti da postanem umoran
uskoćiću u svoju novelu pa makar mi rasekla lice.”*

Pismo ocu, Kafka

I zaista je uskočila, ali u krevet nepoznate osobe te noći.

„Gde sam ovo ja?”

Većita pitanja nakon neću-više-nikad-žurki praćenih glavoboljom, plus, naravno, „šta je meni ovo trebalo”...

Ne, ovaj put se Iskra osećala drugačije pa ih je preskočila.

Umesto toga, počela je da osvežava neke umno/ fizičke rituale kojima je bila odana govoreći o sebi u trećem licu kao da nema mnogo veze sa tim:

Satima je znala da stoji pred ogledalom i čeka, osećajući sve dublje svoju samoću, radujući se jedino kosi koja je znala grliti bezuslovno.

Svi njeni nemiri, čeznje, strepnje bili su imeđu zidova i nadražaja realnog.

Znala je da je došlo vreme da nekome pripada ali ne i kome.

Zatim bi se svako veče vraćala pred ogledalo i lakim dodirima prelazila preko svoga tela, zamišljajući neko moćnije biće koje će joj mačevima dotaći meso.

Ne, neće je boleti.

Ona u tim momentima žudi za ukusom užasa u svojim ustima, pušta svoje vapaje kroz sve ključaonice sveta.

Zariva se u svoje želje... duboko, duboko

Ekstremno im se prepušta, ekstremno ih ljubi.

Ipak je sada u prostoriji nepoznate i ništa joj nije jasno:

Sa svoje leve strane spazi biće omanjeg rasta, duge kovrčave kose. Prvo na šta je pomislila bile su vile njenog detinjstva. Dečija posla. Oduvek je maštala o dobrim, mada je uvek naletala na one loše. Nekad bi i sama bila u jednoj ili drugoj od te dve uloge, jer... Život, jebiga.

„Hm, šta li se ovde desilo?“, izgovorila je poluglasno, grizući

usnu.

„Jao, sećam se! I to koga, do bivšeg. Sinoć se muvao sa mojom BFF, baš mi se zgadio, ali kao da nije već i ranije. Klasična debilčina. Kako sam uopšte mogla da budem sa njim?! Da, pala sam na priču. U suštini, sve mi padnemo na priču kasnije ili pre, a oni padaju na pi... Ok, nećeš biti vulgarna.”

Nego, da se posvetim ja malo svojoj sadašnjoj situaciji.

Polako se iskrala iz kreveta, da ne probudi saučesnika u spavanju. Oko sebe je počela da primećuje razne vrste polica. Jedna koja se protezala kao grane od drveća. Bila joj je posebno privlačna.

Ugleda među knjigama, predmetima, raznim uspomnama ploču Leonarda Koena i posvetu!

„Jebena posveta! Imala sam samo 12 godina kada je dolazio u Beograd i nisam bila u prilici da odem na koncert. Već postajem ljubomorna”, sad je samo razmišljala.

A uzbuđenje se nastavilo drugim natpisima - Pjer Paolo Pazolini, Bodler...

„I evo ga sad, Rilke, moje srce će iskočiti! Ne mogu ja ovo.”

Zjuuu!!! U tom trenutku se srušila čaša koja je stajala u blizini.

Buđenje na vidiku!

Iskra se osetila malo nelagodno. Kao, šta sad traži tu. No, ne zadugo.

„Hej, čao”, red bi bio da se javim.

Momenat tišine, a zatim: „Hej, hej tebe sam pokupila sinoć?”

„Aaaaaaa, pokupila. Šta sam ja, neko kuče?”, pomislila je Iskra u sebi. „Svašta!”

Pitanja se nastavljaju: „Ti si beše plakala u WC-u?”

„Čuj sad to”, začudi se Iskra, gužvajući facu. „Nisam valjda zbog onog retarda?”, pomislila je, ali reče: „Ne sećam se, možda.”

„Ha-ha-ha, ja se sećam. I bila si razmazana, napušena... Dalje ne smem ni da naslućujem.”

„Pa onda nemoj, nije tvoja stvar, svakako.”

„I to je istina, ali znaš, bilo je nešto u tebi... Nisam te mogla ostaviti tamo. Uzgred, kako se zoveš?”

„Iskra.”

„Drago mi je, Iskra. Ja sam Una. Eto, čak ti je i ime simbolično za moj utisak o tebi. Ono sinoć je sve bilo zbog dečka?”

„A šta je bilo?”, konačno upita.

„Mislim na ono u klubu. Ovde se još uvek ništa nije desilo”, reče Una i nasmeja se.

Svideo joj se taj njen šeretski osmeh. Nešto čudno joj se vrzmalo po stomaku kad ga je ugledala.

„Ma, mani, nisam bila pri sebi”, izusti.

„Očigledno da nisi, ništa novo ne govoriš.”

„Pa, treba li?”

„Zavisi šta želiš da postigneš.”

„Nego, da ja nama stavim kafu?”

„Može.”

Za to vreme Iskra je razmišljala u sebi: „Zašto se ona u sve meša i kakva mi to pitanja postavlja? Misli li da ima dovoljno prava, trebalo je da joj kažem sve ali nekako nisam mogla iz nekih nepoznatih razloga, ima tu nešto, što i sama kaže, baš imaaa i u njoj ne samo u meni, nedokučivo.

Da li me ona može spasiti? I da li to želim? A od čega? I zašto sam još ovde? Nisam pobegla glavom bez obzira? Šta je sa mnom? U kakve tripove bih ponovo da upadnem? Gde će me odvesti?

Ali, dopada mi se. Lepo mi je ovde. Zar nije poenta da nam svima bude lepo? ‘Ajde, prestani. Udahni, izdahni. Izbroj do deset. Znaš da uvek deluje.”

„Kafa sa šećerom, ili bez?”, prekinula joj je Una misli.

Da je pitala bilo šta složenije, ne bi uspela da odgovori nakon kidanja vijuga.

„Bez”, rekla je, misleći da je to pravi odgovor.

„Kazala bih ti sada zato što si slatka, ali ne volim te fore. Koga to još može da šarmira? Imala sam sličnu situaciju sa nekim dečkom,

a ja sam bila u fazonu, ok, brzo ću zaboraviti tako je bar trebalo da bude, on je bio oličenje gluposti” izgovori kroz smeh.

„Opet onaj isti... O, neeeeeeeee!” obradovala se u sebi.

Izašle su na terasu. Una joj je pokazivala oblake. Pogađale su nijanse i oblike. Bilo im je prezabavno.

„Ma, ovaj liči na slona”, rekla je Una.

„Daj, ne lupaj! Isti je žirafa.”

„Pa ti def ne razlikuješ životinje.”

„A ti koristi maštu, ha-ha! ŽELIM DA JE OVAJ OBLAK ŽIRAFI!”

„Ha-ha-ha, za mene je SLON.”

„Ma neću više.”

„Zašto ne?”

„Nebitno. Baš si kao dete.”

„Pa shvati to i prihvati”, uzvratila Iskra. „Pritom da te podsetim to je bio tvoj predlog. Dakle?”

„Već pada mrak”, odvratio Una, zanemarujući sve što je rekla..

„Vidi, sad još pokušava da me ignoriše, genijalno.”

Ponovo tišina: Iskra nije ni primetila da ju je Una dodirnula.

Približile su se jedna drugoj...

Par pogleda, čaša vina _____

I konačno je shvatila šta znači kad se Una probudi:

Nema više ni bajki, ni vila, ni snova, samo par šljokica oko slepoočnice.

Sve je u vazduhu.

Sve je prisutno.

Ponovila je njen osmeh, ne pomišljajući da ume.

Izgledalo je kao da su pobedile, ali ne jedna drugu, već...

„Gde ćemo, Iskra?”

„Ja bih u večnost” _____

„Idemo onda tamo.”

„Drži se, polećemo, pa makar nam vazduh rasekao lice.”

ĆASKANJE

Tatjana Dimović

Ako živiš među četiri zida, sigurno imaš barem jedan prozor. Evo, na primer ja, imam samo jedan. Uz velik i širok sims, teško je doleteti a ne ređati svoj život na njemu. Imam jedan prozor, i na njemu svoju baštu života. Sve moje biljke nose terete. Sve pričaju međusobno, ćaskaju. Razmenjuju strahove i ambicije. Svađaju se. Mire se. Ali nastavljaju da ćaskaju. Trude se da razumeju. Svaka je deo mene. Svaka je deo tebe. Često mi se desi da ih ne volim takve kakve jesu. Onda pogledam u komšijski prozor, i pomislim: „Uh. Što su ružne one tamo. Ni moje nisu tako lepe, ali one tamo su strašne.” Odmah potom ćaskanje stane, ne čujem više tihi govor lišća na prozoru. Onda sedim dugo, gledam kroz prozor i čekam. Čekam da neko progovori, da sama sa sobom progovorim. Jer kada krenem da ćaskam, znam da

je to jedini način da razumem rast svojih i tuđih biljaka.

Jednoga dana, dok sam sedela na prozoru, ugledala sam jednu koja je počela da izlazi iz svoje saksije i shvatila da joj treba malo poveća, te sam se bacila u pohod.

Tražila sam tada zelenu saksiju, šetala sam tako jer mi se baš sviđala ideja da nađem svetlozelenu saksiju i da je stavim na prozor, a neko od ljudi u ovom gradu je sigurno imao nešto takvo pa im ne bi bilo teško da mi daju da makar pogledam da li se saksija slaže sa mojom namerom da ulepšam svoj sims fotosintetičkih emocija.

Krenem, korak, dva niz po koji stepenik kako bih izašla iz svoje tople zone komfora i zaputim se niz ulicu. Časkalo mi se, i znala sam da se i ulici časkalo.

Čim sam zakoračila na pločnik, naišla sam na mačku koja sedi na ivici prozora i pomislila sam da bi ona bila bolje rešenje nego saksija kada bih uopšte mogla da je stavim na prozor.

Mačka je uzdahnula „Nemoj da me slikaš molim te, znam te iz kraja. Komšinica Mira mi je rekla juče, dok me je četkala, da si ona što ide i slika za ko zna koji album beogradskih mačaka. Pogledala sam je ukoso kao kroz mačju zenicu: „Ne brini, danas samo časkamo.”

Nastavila sam da se penjem i već sam zaboravila na svoj cilj kada me je zapljusnula veoma jaka sila brzine trolejbusa tako da sam se zapitala, kao i uvek na tim ulicama, da li sam dovoljno jaka da izdržim.

Zakoračila sam na ulicu, strmu i poprilično krcatu ljudima, zatim sam se okrenula ka drugom pravcu jer mi se nije išlo uz takvu vrstu nagiba, kada je pločnik počeo da govori:

„Pa ja stvarno ne mogu da verujem. Vama sa severa treba dati samo žitna polja i libelu da merite koliki je odnos nagiba i vaše navike da koračate po produženom panonskom moru.”

Odskočila sam kao da na pločniku ne želim da stojim: „Gospođo Kosovska, ja se stvarno izvinjavam, ali htela sam samo da probam u ovoj sporednoj, izgleda mi kao da bih se lakše provukla.”

„O tome i pričam sve vreme, šta bi ti falilo da pokušaš i kroz ovu jutarnju gužvu da se provučesh.”

„Ništa, samo malo živaca.”

„E da sam ih ja brojala kao ti, pločnik bi mi bio uredan i lak za korake. Mada moram da priznam da se ne dešava često da neko primeti da mi sami pločnici i krošnje govore, tako da bih mogla da ti oprostim.”

„Hvala Vam, odoh do Kondine da vidim šta je ona danas načula od lokalnih prodavaca.”

Imala sam vrlo nežne crte programirane za ravno polje zato kada sam ovako krenula ostalo mi je samo da istrpim jednu zgradu što me gleda sa vrha brda i njenu želju da me poklopi, usput govoreći: „Hej mala, odavde vidim i dubine Jadranskog, beži dok te nisam senkom progutala.”

Posle nekog vremena, primetih da sam stigla do one očajno prljave pijace koja mi je bila draga jer je stvarno vrvela od ko zna kakvih sitnica što su se mogle svakodnevno naći ispred lokalnog teatra. Uostalom, imala je neke čiste delove poput tek obnovljenih tezgi sa povrćem i tek asfaltiranim prilazom, koji su tek skoro sređeni.

Zaputih se tim putem zastavši pored čudnovatih bića koja su zujala pred pijacom jer sam nekako uvek bila uverena da će mi otkriti neki novi svet u tim malim stvarima koje su prodavali. Beše mi drago kada među tom uličnom prodavnicom naiđoh na razglednicu staru 80 godina, spakovah je kao da mi reče: „Tebe sam čekala”, i nastavih dalje prateći jednu crnu mačku, staru poznanicu, koju nisam videla dva-tri dana, a baš me je zanimalo kakve novosti mi donosi iz ovih boemskih oronulih kutaka dorćolskog lavirinta, koji se nalazio na korak od pijace. Zastadoh kraj stare prijateljice, ona me pogleda u stilu: „Znam da ćeš ponovo da me slikaš samo nemoj danas, molim te, lokalni golubovi sa Bajlonija su mi se sinoć popeli do kraja repa nisam ni tri sata spavala, a ti bi i da ovekovečiš ovo.”

Ja joj nagovestim: „Nisam došla zbog toga”, pa je zapitam pokretom ruke koji sklizne po njenom telu: „Ima li šta novo među ovim prljavim sitnim pločnicima, osim užurbanih i brzih koraka ionako već po prirodi hitrih bića?”

Gospodža se malo promeškolji i uputi me na obližnji second hand.

„I ostavi mi koji crni komad tkanine ispred, da odležim nekoliko sati”, reče kroz dobro poznat kosi pogled.

Nije me zanimalo da se ponovim jer ionako nisam našla zelenu saksiju, pa tako krenuh na drugu stranu u nadi da ću pronaći koju dobru smernicu u debelim zidovima okolnih zgrada.

Oči mi se zaustaviše na ulazu u ko zna kada farbanu zgradicu, popeh se do samog vrha i ostadoh sat-dva da ćaskam sa gomilicom domova koji su ležali poda mnom.

Kada sam se vraćala, negde kod Zelenog venca naiđoh na onu vrstu čoveka koji voli da sedi na podu jer nema gde drugde pa ga upitah: „Ćao Čiko, kako je na Zelenom vencu, ima li šta novo?” On će: „Ništa mala, i dalje je Zelen. Probaj na Topličinom, možda se ohladio.” Ja se nasmejem i nastavim dalje.

Usput sretnem jednu prodavačicu cveća i ona stvarno sama od sebe počne da priča priču, čak je sama sebi i pitanje postavila: „E de si dušo, ti ćeš hteti da me saslušáš, aj pre nego što odeš na večeru, samo da ti ispričam jednu priču, neka žena danas me udavila. Pita ona mene zamisli samo, Da li znam nekoga ko živi na ivici ? Ja rekoh Ženo božja kakva ivica, jedina ivica za koju znam to je da li će ova komunalna da mi dođe, evo strepim svaki minut, kao da ću padnem. Kaže ta žena molim te, Ja imam jednog lika ništa mi nije jasno. Čini se kao živi na litici. Završio je tipa Akademiju, vajarstvo. Skočio je sa četvrtog čisto iz zabave, to je još kao i moguće. Može mu se, ne vidim drugi razlog. A nije bilo struje kada je učio još u ono vreme. Pa mu je mama jednom prilikom upala u garažu kolima, držala celu noć uključen akumulator i svetlo da bi mogao da uči. Ludo je to, kažem ti ja. Unutrašnji demoni neki, nema šta drugo. Legao je da spava i

onda se valjda probudio i shvatiš da je tokom noći oslikao celu sobu. Šarene boje, bog će ga pitati još šta. Skoro se vratio sa Kube, možeš ga pronaći tu na pretposlednjem štandu, prodaje akumulatore.”

„Izgleda da se baš razume”, rekoh ja, kada žena nastavi priču: „Baš tako, recimo to bih samo kod njega kupila. I tako ti ja dušo završim u toj priči i nijednom prodanom karanfilu. Iznervirala sam se dozlaboga došlo mi da je pitam kako izgleda kada sam na ivici da opujem nekoga..”

Žena mi mahne i ja shvatim koliko sam užasno gladna. Uletih u jedan supermarket kako bih potražila nešto da pregrizem. Prodavačica me je jako čudno gledala, da vam kažem, dok sam skakutala pored polica i slušala radio kako mi peva. Okrenula sam se ka njoj i rekla: „Kako je lepo ćaskati čak i dok tražiš pola kile paradajiza.”

„Izvinite, sa kime to ćaskate?” gleda me opet iskosa.

„Sa radiom, svaki dan samo vama peva i vi me pitate sa kim ćaskam.”

„Oh, baš ste šašavi, ali lepo je tako nešto čuti.”

„Nego šta, samo treba slušati.” Posle sam sišla do obližnje stanice kako bih se vratila u stari kutak bez Zelene saksije na prozoru, sa velikom tugom u danu.

Prošlo je nekoliko kola, dolazi bus, ulazim i pogledom pitam vozača: „Samo dve stanice, ako može?”

„E u moje vreme nije bilo tih Vaših sitničarskih fora, samo noge i

dva sata pešačenja do škole.”

„Oprostite ali meni je škola odavno gotova.”

„Pa šta tražiš onda ovde, hoćeš kafu da popijemo?”

„Gospodine, vi ste meni kao komšija za ćaskanje.”

„E ako je tako, onda sedi ovde pored da razgovaramo o važnosti ove dve-tri stanice života.”

I ostadoh na sedištu pored da ćaskam sa svetom i samom sobom.
Dok bašta na mom simsu, neprestano raste.

DANSE MACABRE

Aleksandra Radović

Nisam ovde da pričam o sebi, niti mi je to namera. A svakako bi bilo sasvim pristojno da vam se predstavim. Ja sam ona koja jeste, no i ona koja nije. Ja sam ona koja zarobljena u katakombama vremena i prostora. Ja sam ona koja je uvek tu, prisutna. Ona koja je ni tu ni tamo. Uvek između! Ona sa kojom se svako od vas susretne barem jednom u životu. Naravno, kada dođe vreme za to! Mnogi spevovi su napisani o meni. Mnogo pretpostavki, laži, pre svega apsurdnih optužbi. Moje ime se provlači kroz razne mitove iz svih delova sveta, sva ta imena imaju sasvim ista značenja. Vi me možete zvati kako hoćete. Međutim, kao što već rekoh... Nisam ovde da pričam o sebi! Malo je reći da sam vas posmatrala tokom svih ovih vekova! Verovatno znam o vama više nego vi sami. Sećam se vaših prvih koraka, vaših prvih osmeha, tuga,

briga, vaših konstantnih preispitivanja. Iako je neke stvari moguće kontrolisati. Problem je u tome što su ljudi zaboravili ko su. Prestali su da imaju neki svoj, jedinstven identitet i počeli da žive po raznim kalupima. Otrgli su se od prirode, ali su svakako na neki način ostali životinje. Počela je nepravda da se priznaje i slavi. Svakodnevno živi među vama kao kukolj vašeg modernog društva. Ljudski život je isuviše izgubio cenu i uzima se zdravo za gotovo. Sa moje tačke gledišta, vi pasivno čekate svoj kraj celog života, ispunjavajući stvari koje se od vas zahtevaju. Retko se uistinu i zapitate jeste li srećni. Ne odnosi se to na čitavu civilizaciju, i ne osuđujem vas zbog toga. Ja sam samo neko ko vas posmatra. Ali jednom na svakih hiljadu godina, rađa se osoba koja ima moć da povрати balans među vama! To je osoba koja je vekovima hodala među vama i pokušavala da utiče na vas. Ona je uvek imala veliku spoznaju i svest. Ponekad je i nosila obrise i sećanja prošlih života. Pa čak i sada je tu, među vama. Pre dvadeset i sedam godina u susret novoj zori, pod namrštenim nebom zavladao je muk na sve četiri strane sveta. Doneta je, kako kažu njeni roditelji, pukim slučajem. Nije planirana, iako zapravo jeste odavno zapisana. Njeni roditelji su bili obični ljudi. Nisu bili svesni ko je ona u stvari, niti su zapravo videli njenu suštinu. Čak ni ona nije bila svesna svetlosti koju nosi duboko u sebi. Videla je svu onu odvratnu stranu čoveka i njegovih dela. Kako je vreme teklo svojim tokovima, sve je više tonula od svih tih saznanja. S vremenom je toliko tonula da je došla do one tačke kada više nije želela da bude deo ovog sveta. Osećala sam tu njenu jaku želju, ali sam se nadala da će pronaći svoj put i ispuniti svoju sudbinu koja joj je data. Gledala sam je, mamila

me je svojim mislima. Želela je to. Njena duša je lagano mogla da proklizi u moje ruke. Pratila sam njene misli i stvari koje je zapisivala, jer je želela da ostane nešto iza nje. Recimo da je to bilo priznanje ljudima koji su je stvorili. Svojevrсно objašnjenje!

Postoji sedam milijardi duša na ovoj planeti i svi mi umiremo u samoći. Ni roditelji, a ni prijatelji mi ne mogu pomoći da izbegnem svoju sudbinu. Svi mi umiremo. Mislim da sam odveć davno mrtva, ali da to niko ne primećuje. I sve je ovo možda iluzija, ili loš san iz kojeg ne mogu da se probudim. Ponekad ne mogu da se otresem onog čudnog osećaja o tome koliko smo mi ljudi zapravo smrtni. Sunce je po poslednji put upeklo moje belo lice. Srećna sam zbog toga, jer znam da mojim se patnjama bliži kraj! Moja iskustva možda nisu strašnija od ostalih, ali osećam kao da mi sve klizi kroz prste. Život je izgubio svoje boje. Oduvek sam pomalo zavisila drugim ljudima. Ta njihova posve čudna lakoća postojanja me je uvek fascinirala. Nisu bili svesni sebe, ne zapravo. Valjda im je zato i bilo toliko lakše. Želim da budem nevino biće, nesvesno surovog i ne tako lepog sveta u kojem živim. Možda bi tada bilo lakše. Izgleda da zaista nemam sreće... Ali onda pomislim: Možda je ovo moj put, iako u očima drugih on ispravan nije! Pokopavam svu svoju nadu u svoju dalju egzistenciju. Koje su to stvari koje hrane um i dušu? Većito postavljam pitanja bez ikakvog odgovora na ista. Postalo je previše naporno. Većina meni bliskih ljudi verovatno misli kako sam ja osoba koja ima sve. I šta je to sve u stvari? Oni kada kažu sve, misle isključivo na materijalne stvari. Nikad me to nije zanimalo, niti sam imala ikakva zadovoljstva od istog. Ja sam samo propala

idealistkinja, koja je od sveta očekivala mnogo više. Ali, ko sam ja da promenim išta? Ljudi me uglavnom olako shvataju. Ma, verujem ni da sami sebe ne uzimaju za ozbiljno. Polako dobijam utisak da je život kao vožnja na ringišpilu. Brzo se vrteći u krug, konstantna, nema stajanja i nema izlaza, osim ako ga sam ne napraviš i izađeš. Ja znam koji je moj izbor i čvrsto sam sigurna u njega. Bez obzira na sve, moja duša je čista i moj obraz čak i ispod blata sija kao zlato. Čak više i nisam sigurna može li se ovo nazvati depresijom. Jesmo li onda svi u depresiji? Svi mi koji vidimo svet onakvim kakvim jeste. Znam da većina zatvara oči i ne trudi se da promeni bilo šta. Zato i jesmo tu gde smo. Dosta mi je praznog pisanja i reči u kojima ne mogu da nađem spas. Samo produbljujem agoniju što se život zove i odlažem neizbežno. Ne mogu da izbacim te slike iz glave, neke stvari zauvek ostaju u meni, kao što su i neke rane osuđene na to da krvare večno. Videti sve užase i ostati trezven je poprilično teško. Svaki čovek koji ima iole empatije u sebi ne sme da okrugla na to, avaj! Čitav ovaj svet je kao ogroman cirkus prepun manipulatora, koji kao mađioničar i obmanjuju jedni druge svojim varkama, i uvek se kriju pod maskom finih ljudi. Njihove duše su previše uprljane. Znam da treba da se gazi duboko, no nikad po cenu toga da neko zbog istog nastrada. Nemamo osećaji jedni za druge, život se prodaje za male pare. Sve one stvari koje su nekada imale vrednost, sada je nemaju. Sve se ogleda kroz oči prljavog materijalizma. Toliko dugo sam čekala i pritom se nadala da će nešto da se promeni, a nije. Sve je ovo dostiglo svoj zenit ali točkovi života se vrte i dalje. Od sveg tog nekog mog jurenja za univerzalnim znanjem i istinom, dobila sam ono što nisam očekivala. Teške su ove

misli, koje me već odavno more, pa u svoj ovoj brzini da ih napišem sve, ne uspevam. Nosila sam svoju tugu bez reči, u tišini. Sve ovo nepojmljivo utiče na mene. Mi smo hodajuće kontradikcije. U nama je i tama i svetlo, no većina uvek odabere ono što je lakše. Uprkos sveprisutnoj tami, uvek sam naginjala ka svetlosti. Ljudi su znali da budu surovi zbog toga i retko kada bih naišla na razumevanje. Znam način na koji ću ovo da završim. Imam staru inkantaciju na latinskom kojom ću da prizovem svoj kraj:

„Vos vocatis me morem accipe me.

Ostende mihi te Ipsum

Ateque ut me ad nihilum aeternam

Osiris, Anubis, Helheim, Mara, Yama, Nenia, Dea, Mors,

Mania, Thanatos, Maweth.”

„O, predivni anđele u crnom

Počuj vapaje moje i razesi me u večnu ništavnu prazninu

Zauzvrat dušu svoju tebi dajem

O, pokrij me krilima svojim

Predajem ti se ja.”

Evelyn De Morgan - The Angel of Death (1880)

I u tom trenutku pojavila se ona. Sjajna kao zvezda, sva u crnini. Pogledala me je svojim prodornim očima koje nisu imale boju, a ipak sva lepota se u njima mogla ogledati. I u tom trenu je samo nestala. Zar je sve ovo bio samo san? Ili pak nije? Pored mene gomila rasutih tableta protiv depresije, ali u meni je mir kakav već odavno nisam imala. Opet sam imala svu onu snagu da promenim svet. Iskra života

i nade je gorela u meni više nego ikad. Možda je sve ovo test. 5 do 12 je da se čovečanstvo probudi. Ipak, svi sa podsmehom gledaju na to. Mi moramo da se osvestimo i ispravimo sve ono što smo vekovima uništavali. Uvek sam imala sposobnost da vidim. Sve one greške i velike ljudske zablude. Videla sam stvari koje mnogi nisu videli. To je kao da gledam u duboku čistu i bistru vodu i vidim šta se nalazi tamo, s one strane. Vidim svet onakvim kakvim jeste. Malo slatko, malo kiselo. Sa svim onim njegovim slatko uvrnutim obmanama i lažima. Prkoseći smrti celoga života, ne izbegavamo samo smrt već izbegavamo i život i svu onu kolateralnu lepotu koju nam on oberučke pruža. Jednom je neko rekao...

Nije moguće popeti se na planinu istine a da se pri penjanju ne umori i istrpi bol.

Nije moguće živeti život ako se mi bojimo smrti.

Ali, bojimo se. I zato bežimo, bežimo od smrti. Bežimo od života. Bežimo od samih sebe. Večito se spoticajući jedne o druge u kolektivnom vrtlogu što se život zove. Konstantno tapkajući u tami i čekajući da nas pojede velika bela praznina. Ali, ona je tu. Već iza ćoška. Osećaš li? Podvukla nam se pod kožu sva ona plamteća banalna besmisao svakodnevice. Upravo zato što smo joj dozvolili. Želim da znam. Želim da znam da mi možemo više ustvari. Mi kao civilizacija. Možemo li? Ili je sve ovo zapravo jedna velika iluzija. Dok čekamo onu koju zasigurno dolazi. Smrt.

ČETIRI REKE

Matija Cvetanović

„Juče nam je umrla majka i izgorela šuma.“

„Je l' ti to citiraš Sartra?“

„Nije Sartr već Kami, budalo!“

„Stani bre. Od čega umrla? Kako to izgorela? Kako ja to nisam primetio?“

„Umrla je od uobičajene bolesti četvororečja, teškog i upornog kašlja. Izgorela je u požaru koji je nastao prilikom izgradnje besmislene hidroelektrane na najčistijoj od naše četiri reke; brana koja nikome ne bi umirila ekološku savest, ali bi zato umirila vlasnikov novčanik.“

„Ti nisi primetio zato što si bio prezauzet razmišljanjem o vaseljeni, zvezdama, Ajnštajnovim teorijama.”

„Pritom si bio pijan.”

„Nisam ja kriv što se od svih nas ja najbrže napijem. Što smo pili uopšte?”

„Da Da bismo bismo utolili se otreznili tugu. do sahrane.”

„A kad je sahrana?”

„Završila se malopre.”

„Opet si se poslednji otreznio.”

„A je l' bila dobra sahrana?”

„Jeste, bilo je dosta ljudi.”

„Da, i leš je bio na svom mestu.”

„Sve posmrtno počasti su bile ispoštovane.”

„Svi rođaci su iznaricali svoje lažne žalopojke.”

„Šteta što sam bio koma. Je l' nam bio Najbolji tu?”

„Jeste, čak je i sanduk nosio.”

„A da mu kažemo?”

„Šta?”

„Ono...”

„Šta?”

„Ne! Rekli smo da ne govorimo o tome!”

„Znači opet se lažemo za nešto?”

„Tiše! Ne sme da nas...”

„Zašto pravite toliku buku? Pokušavam da ne razmišljam o nekim stvarim.”

„Pa kad bi pio svoje lekove ne bi nas uopšte čuo.”

„Zašto si tako grub? Ne stižem da pijem svoje lekove otkad mi je majka umrla.”

„Grešna mi nepostojeća duša. Da, da, nemamo vremena da pijemo lekove. Nipošto nije do toga što ti želiš da se praviš da se neke stvari nisu dogodile.”

„Ćuti! Dogovorili smo se...”

„Nismo se ništa dogovorili. Ti si uzeo priliku i glasao umesto gg. Tražim Otrežnjenje i Majka Mi Je Mrtva Ne Mogu Sad Da Glasam.”

„To nije istina!”

„Nije baš ni laž.”

„Aman ljudi! Hoće li mi neko reći šta sad krijemo?”

„Najbolji umire.”

„Ne mogu da verujem. Prosto ne umeš da ćutiš!”

„Za razliku od tebe. Ti bi uvek sve da se prećuti.”

„Znači i Najbolji će da umre? Od čega?”

„Od čega ćemo svi iz Četvororečja umreti.”

„Svi smo mi bolesni na smrt i rak pluća.”

„Jao! Sad je i sa Kjerkjegorom krenuo. Oladi sa egzistencijalistima.”

„Pa kad će čovek da se bavi egzistencijalnom filozofijom ako ne nakon sahrane?”

„Ima smisla. Nego, kad smo saznali da Najbolji umire?”

„Sam nam je rekao, nakon sahrane.”

„Zar nije mogao sačekati malo?”

„Pa i nije mogao!”

„Zamolio nas je da on vodi Poklade.”

„On da bude Amiz Ećelorp? Zar to nije malo ironično, pošto će on umreti uskoro?”

„Ako malo bolje razmisliš, shvatićeš da će biti ironično u svakom slučaju.”

„Šta mislite da raznesemo branu?”

„Molim?! Šta?!”

„Ali ozbiljno. Svi znaju da je zbog brane Trovni vazduh u Četvororečju u čvrstom agregatnom stanju. A sad kad je najčistija od četiri izgorela sa svojom šumom ništa ne može

pročistiti vazduh pepela."

„Ali kako će raznesenje brane poboljšati položaj Četvororečana? Udaviće se svi!”

„Zato što voda sve leči.”

„Je l’ samo ja mislim da ova tvrdnja baš i nije u potpunosti suvisla?”

„Nisi jedini...”

„S druge strane... Ako raznesemo branu, vazduh će konačno prostrujiti dolinom a voda će oživeti ono zgarište od negdašnje šume i reke.”

„Ali će se svi i dalje podaviti!”

„Osim nas...”

„Molim!”

„Ako je samoočuvanje jedino što je bitno, onda ćemo spasti sebe ako raznesemo branu.”

„Ali Ma nije ni bitno šta vi odlučite, pošto samo Glavni upravlja ovim telom. Ne možete ga zaustaviti i da hoćete.”

„Ali mogu pokušati da ga urazumim.”

„Kako da ne. Ti ćeš uspeti sa svojim *razumom* isto kao što su psihijatri uspeli sa svojom *naukom* i svojim *lekovima*.”

„Glavni. Alo, Glavni!”

„Da?”

„Aj’ me saslušaj sad. Ako razneseš branu, udaviće se Najbolji. Toga si svestan, je l’ tako?”

....”

„A tebi je stalo do njega. Ipak je on Najbolji.”

„A i ti ga voliš.”

„Molim?”

„Jao. Opet ovaj.”

„Voliš svako nesavršenstvo i blaženstvo njegovog tela i uma.”

„Brzo! Zamajavaj Glavnog, ne sme da čuje ovo!”

„Voliš njegovu dugu, bujnu kosu boje zarđale krvi i ljubavi.”

„Evo odmah.”

„Voliš njegove oči boje meda u koji je pala sekira.”

„Stani bre. Ko je ovaj?”

„Voliš njegovu put belog mermera poškropljenu pegama-zvezdama koje su pale sa nebeskog plafona.”

„Ma samo homoerotičan ispad. Desi mu se ponekad.”

„Voliš da ga slušaš dok recituje bljutavu ljubavnu poeziju koja nije upućena tebi.”

„Ajde, bre! Požuri dok ja ućutkam ovog pedera!”

„Evo, zavezao sam mu povez preko očiju.”

„Je l' morao da bude duginih boja?”

„To mi je prvo palo na pamet.”

„Šta se dešava?!”

„Ali najviše od svega...”

„Sad ništa neće čuti.”

„Odlično.”

„Najviše od svega voliš...”

„Umri.”

„Voliš...”

„Umri!”

„voliš...”

„UMRI!”

„... njegovu sreću.”

„Prestani! Prestani! Vidiš da je gotovo.”

„Konačno.”

„Zašto si to uradio?”

„Kako bih zaštitio Glavnog.”

„Od ljubavi?”

„Od sramote i kamenovanja.”

„I od nastranih poriva.”

„Ali ko određuje šta je nastrano?”

„Recimo priroda.”

„Da li mi uopšte znamo šta je priroda i prirodno?”

„Mi smo osvojili prirodu!”

„Mi smo uništili prirodu a samim tim i sebe.”

„To Bog zabranjuje!”

„Da li uopšte postoji bog? I to bog kakvim ga mi zamišljamo?”

„Suština je u razmnožavanju i očuvanju ljudske vrste.”

„Ili u zadovoljstvu? I pronalaženju malo utehe u svetu bez smisla?”

„Ma koliko mi je ova raspra zanimljiva, čini mi se da treba primetiti da nas je Glavni već odveo do brane Trovni, da smo onesvestili stražara i da već postavljamo eksplozive.”

„Kad pre?”

„Često zaboravimo da Glavnom i nama vreme drugačije prolazi.”

„Otkud nam eksplozivi?!”

„Otkud ja znam otkud nam. Ne znam ni otkud meni onaj povez u svim bojama duge.”

„Da, stvarno, zašto si mislio da tako Glavni neće ništa čuti? Osim ako Glavni ima sinesteziju, a da ja to ne znam.”

„Ne znam ni ja, iskreno. Samo sam se setio da su na isti način Četvororečani pokušali da zaštite svoje spomenike prilikom jednog skupa svih boja duge.”

„Sve je na svom mestu. Sad treba sačekati.”

„Šta Šta čekamo? Šta čekamo čekamo?”

„Da otpočinu Poklade. Čuo sam da bi vodi trebalo cirka osam minuta da stigne do Četvororečja ukoliko bi brana pukla. Poklade počinju nešto pre podneva. Pojavljuje se Najbolji sav u crnom - crno odelo slično onom srednjovekovnih lekara za vreme epidemija kuge koji su za sve boljke preporučivali žedne pijavice; crne čizme koje je jedan američki robovlasnik napravio od kože svoje najcrnije robinje; na leđima velika crna krila od najtamnijeg perja porodice Corvidae. Jedino je pokladna maska na licu vrtlog crnih sumraka i belih dana. Tako odeven prolazi kroz pešačku zonu koja nosi ime po jednom od bezbroj vladarâ upitnog morala umesto da se zove po nekom od bezbroj pesnikâ neukaljanog pera. Tiho je k'o s onu stranu života. Prolaznici ga postmatraju s

nerazumevanjem. Niko ne zna šta će da se desi. Najbolji dolazi do velikog sata-česme u centru Četvororečja. Tačno u podne, sat koji se nikada nije oglasio obznanjuje da je došlo vreme za preobražaj prepodneva u poslepodne. Najbolji pada. Leži leš. Posmatrači ga gledaju zbunjeno. Onda će shvatiti. Počeće da ga svlače: gola stopala, raščerečena krila, kužni mantil spaljen. Samo mu maska ostaje na licu. Najbolji leži razodežden pred poznomartovskom svetlošću i toplotom. Na njega će zatim sa nebesa (tj. sa obližnjeg krova) pasti čaršav beo kao da je satkan od kozjeg mleka. Posle nekog vremena, posmatrači će svući čaršav. Najbolji i dalje leži na zemlji, samo je sada sav u belom: cipele bele kao rade; košulja i pantalone bele kao sneg kojeg više nema; bela krila od perja bezbroj albino ptica (čak i od nekih nezasluženo nevoljenih belih vrana). I maska i dalje na licu. Najbolji će zatim ustati i ogласiće se muzika (zaboravio sam šta, valjda nešto od Vivaldija). Uz pomoć svojih krila (i nekoliko nevidljivih žica), Najbolji poleće. Nakon nekoliko prelepih krugova, koje će obeznanjena publika propratiti sa manjkom kiseonika, sleteće na vrh sata-česme. Poklade su zvanično počele. Rekao sam Najboljem da će tada moći da skine masku, kako bi čitav grad znao ko je bio prvi (a izgleda i jedini) Amiz Ećelorp. Skinuće masku. Tapšanje, zviždanje i klicanje. I taj savršen trenutak će reka sačuvati zauvek. Voda sve leči. Voda sve čuva. Voda će oživeti moju šumu i reku i moju majku i sačuvaće Najboljeg."

„Stani bre!”

„Molim?!”

„Saslušaj me malo. Previše si se uživeo u ovaj mit većitog kruga života i smrti.”

„Stvarno?”

„Pa da! Ne možeš prosto da razneseš branu i da misliš da će to rešiti sve Ma možeš Ljudi neće naučiti ništa neće naučiti da se bore za svoja prava Pa šta i ako ne uspeš da promeniš nikoga Preporod ne dolazi sam od sebe posle svake smrti moraš da želiš da se preporodiš svako živi svoj život a ne da se ucrvljaš čekajući da se sve promeni s prolećem Sačuvaćeš svoja pluća očistićeš grad u kojem ljudi stalno kašlju Neko bi mogao da iskoristi to što si razneo branu kao izgovor da se ne trudi više i da će sad sve biti u redu a i udavićeš predmet svoje nastranosti koja nas plaši a neće biti u redu sve dok se greju na mrtvu prirodu i sve dok koriste tečne dinosauruse da voze svoja kola Samočuvanje pre svega! Naša šuma i da oživi opet će biti spaljena tvoju majku ništa ne može vratiti ali Zašto baš mi moramo da spasavamo ljude nek se spasu sami je isto tako nikada nećeš u potpunosti izgubiti a Najbolji nemoj biti peder ili sledi drvlje i kamenje je još uvek tu niko ne zna koliko će poživeti ali ti ne smeš biti sebičan i želeti da ga nazovi sačuvaš Sačuvaj sebe samo da bi on bio večno lep za tebe.”

“...”

„Šta si odlučio?”

„Baš ste me izbombardovali. Pa... Ne znam šta da vam kažem. Trudio sam se da vas slušam, ali nisam baš sve uspeo da čujem. Kuku koliko je visoka ova brana! Dok gledam ovu vodu setim se jednog časa Filozofije na kojem smo spominjali nekog Grka koji je mislio da je svet vatra.”

„Heraklit.”

„Da, taj. Ali mi je bilo ironično što je on poznatiji po svojoj rečnoj metafori... Mislim da znam šta želim.”

„???”

„Biću reka. Reka koja ide ka Četvororčju valjevskom.”

TREĆI VIKEND U AVGUSTU

Isidora Sladojev

„Dodaj mi vodu.” Valerija i Loti su zauzele svaka po stolicu kraj šatora. Lotine noge su ispružene ispred nje, blizu vatre da bi mogla da ih greje, a Valerijine noge su završile prebačene preko njenog krila. Stolice nisu preterano udobne, par plastičnih cevi i malo platna, ali su se njih dve već uveliko navikle na njih, i naučile kako da sede da bi im bilo najudobnije. Ispred njih je vatra koju su zapalili još pre nekoliko sati, ali sad kako je pao mrak i postalo malo hladnije, više paze na nju. Sa druge strane vatre su Oskar i Adrian, koji su zauzeli improvizovani kauč. Sam kauč nije ništa više od nekoliko dasaka naslaganih dovoljno visoko da se sedne, sa naslonom od još nekoliko dasaka.

„Mmm, mrzi me, zar ne možeš sama?“ Oskar i Adrian su u sličnoj pozi kao Valerija i Loti, samo što im njihovo sedište dozvoljava da se više opuste, i da se udobnije nameste. I Oskar to koristi kako bi se naslonio na Adriana, a ne na dasku iza njega. Adrianu svakako ne smeta.

„Kad ste već zauzeli kauč, možete barem vode da nam donesete.“ Valerija je uzvratila sa osmehom. Ovako se njihova kampovanja uglavnom završavaju, sa njih četvoro oko vatre dok sede i pričaju s vremena na vreme, ali najviše samo postoje u istom prostoru, odmaraju. Istina, planiraju da krenu nazad tek sutra, ali će sutra najveći deo jutra otići na čišćenje, tako da je ovo bio momenat mira koji imaju pre toga.

Oskar je ipak ustao, doneo Valeriji vodu, pa usput i malo čipsa za Loti (koja mu je doviknula, „*kad si već ustao*“ sa slatkim osmehom). Za sebe je uzeo sok, i za Oskara čokoladicu (iako ga on nije morao zamoliti za nju). Dok je on delio hranu i piće, to je dalo Adrianu priliku da se malo raširi na kauču i ispruži noge. Nastavio je da gleda Osakra dok se nije vratio na svoje mesto, ušuškan kraj Adriana.

Oko njih, šuma je tiha. Sada je već zaista kasno, onaj čas dana kada ne možeš baš da kažeš da je počela nedelja, ali si siguran da se subota već uveliko završila. Vreme u kojem sve izgleda daleko, kao da te problemi ne mogu sustići ako samo uspeš da ostaneš u ovom času. Naravno, Adrian zna da to ne ide baš tako, da nije toliko jednostavno pobeći od svojih problema. Ali ipak, lepo je zamišljati.

Ta dva dana, koja su uvek bila trećeg vikenda u avgustu, oduvek

su bili Adrianovi omiljeni dani. Bilo koja prilika da se napravi malo mesta između njega i svih problema koji su ga čekali u gradu, svih stresnih stvari kojima je morao da se vrati u ponedjeljak, uvek je bila dobrodošla. Ali, više od tog trenutka mira, voleo je to što je ovde okružen isključivo ljudima koji ga vole, bez začkoljica ili dodatnih pravila. Njegovim najboljim prijateljima.

On i Loti se poznaju odmalena, i ona je oduvek bila tu za njega. U trenucima kada se osećao izgubljen, sam, poražen, ona je uvek bila ta koja je bila na njegovoj strani, osoba koja je bila u njegovom kutku. Kada su mu roditelji vrlo lepo objasnili da može ili da prestane da se „*pravi da je gej*” ili da se odseli iz kuće, Loti je bila ta koja ga je primila u svoj dom. Ona je bila prva osoba koja ga je prihvatila takvog kakav jeste, bez obzira na to u koga se zaljubljavao. Adrian je tada jedva imao 16 godina, ali je u tom trenutku bio siguran da će on i Loti ostati prijatelji do kraja života. Naravno da se i sam trudi da je brani, kada joj to zatreba, ali mu se oduvek činilo da je ona snažnija od njih dvoje, barem psihički.

Valerija je, iako se poznaju svega nekoliko godina, takođe osoba koja je uvek tu za njega. Ona je agresivnija od njega, neko ko ne može da ćuti kada vidi da se dešava nešto sa čim se ne slaže. Bilo da je to kada se neko viče na prodavca u mesari jer nemaju više junetine (kao da jedan prodavac može nekako da donese još iz tajnog zamrzivača koji je skriven iza pulta), ili kada vidi ljude kako ostavljaju đubre za sobom. Adrian joj je oduvek zavidio na toj osobini. Jer ona je često bila ta koja je branila njega kao i bilo koga drugog kada bi se neko

usudio da kaže nešto neumesno. Sa istom količinom vatre je branila i sebe.

I Oskar, njegova srodna duša, iako ga Adrian tako naziva više u šali nego ozbiljno. Adrian ne veruje u koncept srodnih duša, nekoga ko je jednostavno rođen sa znanjem kako da se izbori sa svim tvojim lošijim osobinama. To zahteva truda, i ljubavi, i strpljenja. To je svestan napor koji neko ulaže zato što želi da ostane kraj tebe. Svakog dana, on i Oskar se trude da rastu zajedno, da svakog dana budu bolje osobe nego što su bili juče. Nije uvek jednostavno, i ne uspe im uvek, ali su uvek zajedno u tome.

Oskar je mnogo bolji u tome, u ulaganju truda u takve stvari. Adrian je davao sve od sebe, čvrsto ubeđen da Oskar zaslužuje samo najbolje, ali kada se poredio sa Oskarom, nije se sebi činio kao nešto posebno.

„Opet razmišljaš o nečemu.” Oskarov glas ga je preneo iz misli, i Adrian je okrenuo glavu kako bi ga pogledao. Do malo pre je zamišljeno gledao u vatru, u plamenove koji su plesali u mraku.

„Sad ćeš još i da mi kažeš da možeš da mi čitaš misli.” Oskar se nasmejao na to, odmahnuvši glavom. Vatra, kao njihov jedini izvor svetlosti, baca mu senke po licu, koje izgledaju kao da plešu, isto kao i sami plamenovi. Čak i izmoren od dugog dana, Oskar je prelep.

„Ne moram da ti čitam misli. Kad god kreneš da razmišljaš previše o nečemu, uvek se namrgodiš malo i nabora ti se čelo.” Kao da nekako želi da dokaže istinitost svog svoje izjave, Oskar je sklonio ruku sa

štapa (koji je koristio da bi pazio na vatru), i palcem nežno prešao preko Adrianovog čela, koje se zbog samog dodira opustilo. „A znam te ipak dovoljno dobro da mogu da pretpostavim o čemu razmišljaš.” Nastavio je, pomerajući ruku na Adrianov obraz.

„Ništa nije toliko strašno koliko zamišljaš, veruj mi.” Dodao je Adrian brzo, jer nije hteo da Oskar bude zabrinut. Ovaj vikend nije bio namenjen tome, brizi i stresu, već opuštanju. „Samo, ne znam, kad god dođem ovde uvek me iznenadi koliko zapravo imam sreće. Loti, Valerija, i ti. Sve troje ste neverovatni i talentovani i hrabri. A ja sam te sreće da mogu da vas zovem porodicom.”

„I mi isto tako imamo sreće. Sve te reči koji ti koristiš da bi opisao nas, mi koristimo za tebe. Nemoj to zaboraviti.”

„Vas dvoje tamo manje se dogovarajte!” Valerija je prekinula Adriana pre no što je išta uspeo da odgovori na to. Bio je ubeđen da je znala da nisu ništa preterano tajno šaputali jedno drugome jer, iako ih je opomenula oštrim tomon, osmeh joj je još uvek bio topao.

„Ostavi ih, sve dok se zabavljaju i paze, sve je okej.” Loti joj je uzvratila, namignuvši Adrianu. Znao je da se samo šali, naravno, ali joj je ipak uputio oštar pogled, iako su oboje znali da zapravo nije ljut.

Neko vreme su ponovo utonuli u tišinu. Ili su barem oni bili tihi. Oko njih, šuma je i dalje živela, mada je bilo zaista kasno. U daljini su mogli da čuju ptice, pa čak i potok koji se nalazi nedaleko od mesta na kojem su podigli šator. Oko njih, bliže od potoka i ptica, čuli

su se skakavci i drugi insekti, po koji komarac, ali pošto ih Loti mrzi, uvek su imali upaljenu sveću da bi ih rasterali.

Bilo je mirno, iako je Adrian još uvek mogao da čuje zvuke šume oko njih. Mada su i ti zvukovi polako postajali sve tiši. Imao je osećaj kao da se sam svet sužavao, nestajao oko njih dok sve što je ostalo nisu bili njih četvoro i vatra između njih. Čak se i šator, koji je bio iza Loti i Valerije, činio daleko.

Adrian je zamišljeno gledao u vatru, u njene plamenove kako igraju u tami. Bilo je toliko kasno, da više ni nije bio siguran koliko je sati. Pre nekoliko minuta su promenili poze, te je Oskar sedeo u ćošku kauča, a Adrian je ležao sa glavom u njegovom krilu. Nije bio najudobniji način da se nameste, ali je Adrian je ipak uživao, jer se Oskar uporno igrao sa njegovom kosom.

Valerija i Loti su okrenule stolice jedna prema drugoj, i sada su Lotine noge bile prebačene preko Valerijinog krila. Adrian nije mogao da čuje tačno o čemu govore, ali je mogao da vidi Loti kako se smeši.

Ovih dana, Adrian je osećao kajanj, konstanto je razmišljao o stvarima koje je mogao uraditi drugačije, bolje. Svaka odluka je bila potpraćena sumnjom. Samo je čekao da mu neko kaže da nije dobro izabrao.

Kad bi bar mogao da bude malo više kao Loti, koja je uvek bila

sigurna u sebe i svoje odluke. I kad bi donela lošu odluku, mogla je to i da prizna, da nauči nešto od toga. Često bi mu rekla da nima ničeg sramotnog u tome da se donesu pogrešne odluke, ali Adrian nije zapravo verovao u to. Jedna-dve, u redu. Tri-četiri, možda. Ali svaka njegova odluka mu se činila loša.

Ili, kad već ne može da napravi prave izbore, kad bi barem mogao da uradi nešto sa životom. Oskar je bio na putu da postane jedan od najboljih programera ove decenije. A on nije ni fakultet uspeo da završi. Niti je njegov posao bio nešto čime je mogao da se hvali.

Čak je i Valerija uspešnija od njega, iako je mlađa. Ona je nastavila da se trudi čak i kada bi došla do svojih granica, prešla bi preko njih i nastavila dalje. A on je uvek posustajao ako bi video da mu se granice približavaju. Nije video poentu u pokušavanju ukoliko je znao da neće uspeti.

„Adri, ajd dodaj koje drvo na vatru.” Lotin glas koji ga doziva sa druge strane vatre trgao ga je iz misli, i on je mahnuo rukom da bi joj dao do znanja da ju je čuo. Ustao je polako, osećajući kako su ga rame i kuk boleli zbog ležanja na neudobnom kauču.

Proveo je nekoliko minuta na nogama, dodavajući drva na vatru i pazeći na nju kako se ne bi ugasila. I video je svoje prijatelje sa druge strane vatre. Oskara kako opušteno sedi, sa zatvorenim očima. Loti kako nešto objašnjava Valeriji, sve mašući rukama jer nikada nije mogla da bude mirna dok priča. I Valeriju kako je sluša, i iako joj nije mogao videti lice, znao je da se smeši.

Da je imao kameru sa sobom, ili pak telefon, uslikao bi ih. Ali čak ni toliko nije mogao.

Svakog trećeg vikenda u avgustu, Adrian je odlazio na kampovanje. Tradicija je počela kad je bio toliko mali da nije smeo sam da ide, već je Lotina starija sestra išla sa njima. Kad su bili malo stariji, i sami su ostajali na kampovanju preko noći. A vrlo brzo, pridružila im se i Valerija, a nedugo zatim i Oskar.

Prvi put je ovde došao sam. Valerija je inače ta koja ih vozi, tako da nije bilo najjednostavnije da se dovuče dovede. Ali linijski taksi ide svuda pa zato i nije bilo toliko teško da sam dođe.

Ipak, nije imao šator. Loti je uvek nameštala šator jer ju je sestra naučila. Zato je dan isplanirao vrlo pažljivo, sve da ne bi morao da ostaje u šatoru. Panično je proveravao prognozu poslednje dve nedelje samo da bi bio siguran da danas neće pasti kiša.

Barem je sam umeo da zapali vatru.

I tako je Adrian zapalio vatru, seo na kauč, i bio sam. Nikome nije rekao gde zapravo ide, ali nije mislio da će iko primetiti da ga nema. Kada je video Loti, Valeriju i Oskara kroz plamen, primetio je koliko su mirnije izgledali bez njega. Bez njegovih problema.

„Hajd sad, nismo došli ovde da razmišljamo o tome.” Rekao je naglas, nadajući se da će mu to pomoći da ubedi sam sebe. Nije došao

ovde da bi sažaljevaao sam sebe, nego da dođe do nekog zaključka. Ni sam nije bio potpuno siguran do kakvog zaključaka je trebalo, ili pak želeo, da dođe.

„Kakva želiš da ti bude priča?” To je bilo pitanje koje je često postavljao sebi. Od kada je bio mali, od kad je shvatio da je drugačiji. Nedaka davno, odgovor je bio *normalna priča*, da bude kao i svi ostali. Nije želeo da se njegova priča drugačija od drugih. Bilo je previše naporno, razlikovati se je zahtevalo previše truda.

Kada je postao malo stariji, potrudio se da zavoli stvari koje su ga činile drugalijim. Pokušao je da prihvati stvari koje nisu bile „normalne”, da odbaci ideju normalnosti kao ideala. Trudio se da se pomiri sa tim da ne voli da jede koranicu hleba, koliko god to bilo banalno i glupavo. Ili način na koji zakopčava košulje, uvek krećući od sredine prema gore, i onda prema dole. Ili kako uvek mora da drži vrata od ormara otvorena jer kad su zatvorena soba uvek igleda prazno, kao da nešto fali u njoj.

I pokušao je da ubedi sebe kako je u redu to što većina porodice još uvek ne priča sa njim. Da je u redu to što onaj deo koji ne ignoriše njegovo postojanje nikada ne skače u njegovu odbranu pred ostalima. Sve je to u redu. Nekim danima. Nekim drugim, toliko je pun besa zbog toga, teško mu je da diše. I zna kako ima dovoljno godina, i kako je prošlo dovoljno vremena da se pomiri sa svime što su mu oni ikada rekli. Svestan je, naravno, da oni misle kako nema razloga zašto bi mu to smetalo. Ipak, dovoljno je odrastao, zar ne?

Ali on nije odrastao, ne zapravo. Još uvek se oseća kao dete, čak i

sada. Ili možda naročito sada, sam na kampovanju. Samo on i vatra, čiji plamenovi još uvek plešu u mraku.

Nastavio je da gleda plamenove, dopuštajući da ga to smiri. Fokusirao se na disanje, brojeći u glavi sekunde dok je udisao i izdisao.

„Želim da moja priča ima srećan kraj.” Nije mogao da odredi koliko dugo je sedeo u tišini, samo gledajući plamenove i dišući, ali kada je konačno ponovo progovorio, glas mu je bio hrapav i grlo suvo.

Srećan kraj je srž onoga što želi u poslednje vreme. Veliki deo njega želi da samo preskoči ceo deo u sredini, da preškraba razradu i dođe odmah do zaključka. Razrada je uvek bila taj dugačak, naporan deo priče. Zaključak je jasan, precizan, kratak. Nema mesta za nedoumice.

No, on je još uvek u razradi svog života. Još uvek u delu priče gde ima mesta za promenu, za novi paragraf koji priča o nečemu sasvim drugačijem. Iz paragrafa u kojem je bila reč o tome koliko nije zadovoljan onim što trenutno jeste, u paragraf koji počinje sa zabrinutom porukom od Oskara, pozivom od Loti, i nekoliko poruka od Valerije.

Odjednom, noć je igledala manje tamno, vatra ga je zagrejala malo više. Kao da mu se telo probudilo nakon dužeg sna, i konačno počelo da oseća i primećuje stvari oko sebe.

Nikada nije voleo razrade, ali je ipak mogao da prizna da ima

nečeg lepog u njima. Ako ništa drugo, znao je da je ispisivanje razrade bio jedini način da se dođe do zaključka, a to putovanje, mada nikad jednostavno niti lako, nije moralo biti loše.

„Želim da moja priča ima srećan kraj.”

DUŠEVNA KOROZIJA

Nikola Jović

I

*„Ovaj zglob postaje zabrinjavajuć, nikako da se oporavim... pardon...
opravim.”*

Ova omaška morila ga je čitavim putem nizbrdo, ulicama rodnog grada, sve do samog Doma zdravlja, i šaltera za prijem pacijenata. Stolica u koju se smestio u čekaonici bila je i dalje ugrejana od osobe koja je to mesto pre njega zauzimala, a osoblje se iz petnih žila trudilo da bude izrazito ljubazno baš prema njemu, uveravajući

ga da će brzo stići na red. Valjda zato što je bio jedini maldić u toj čekaonici. Promaja uzrokovana cirkulisanjem radnog osoblja kroz lavirint vrata lekarskih ordinacija zasipao bi mladića mirisima hemije i dezinfekcionih sredstva koji bi dogorevali fitilj detinjih sećanja koja su u njemu tinjala još od samog povratka u svoj rodni grad posle četvorogodišnjih studija. Ili pak osećanja... Ne sećanja... Jer kao da je još u školi, gde su mu svi govorili da uvek svojim rečima prepriča ono što je bitno, izgubio u glavi taj šraf za sadržinu. Od tada mu se ustalila praksa da sadržinu događaja ostavi negde na poslednjem mestu užbenika kod sadržaja i indeksa reči. Ne naviru nikada konkretna sećanja, koliko osećaj strepnje od boce, koju zna da neće primiti. Brufen koji je popio kod kuće počinje da popušta, a od osećaja utrnuća, ostalo je samo trnje koje svojim probadanjima čini da svaki majušan pokret ostane obeležen kao trzaj maglovite sadašnjosti koja prekida niz (o)sećanja koja naviru usled nostalgije.

Mladić ču svoje ime iz lekarske ordinacije i odazva se na njega. Nije bio siguran ni ko je tačno njegov odabrani lekar, s obzirom na to da u zgradu Doma zdravlja nije kročio od srednjoškolskih dana. Nije ni slutio koliko će zapravo vremena imati tog dana, da sva svoja sećanja vezana za te hodnike osveži. Sati i sati ,uoči razliku‘ igrice sa samim sobom, razgledajući koji su to posteru u hodnicima, posle dugog niza godina promenjeni. Gde je krečeno svežom zelenom, a gde je ostavljena ta zastarela kakimiš boja državnih institucija. Stoje li i dalje potpisi njegovih školskih drugara na pomalo korodiranom aparatu za gašenje požara, koji se nalazi ispred sale za rendgen? Nije ni imao petlje da proveriti stoje li sve one zalepljene žvake ispod sedišta

u čekaonici ispred odeljenja za vađenje krvi. Iako se tog sunčanog dana pržio kao krađeni kukuruz na logorskoj vatri, traženje ovih znakova koji bi upućivali na davno zaboravljene događaje, ubijali su mu dosadu.

Sa svim rezultatima produžio je nazad do svog, nasumično odabranog, izabranog lekara koji će, Mladić se nadao, imati za njega dobre vesti. Nakon još jedne ture čekanja, u čemu je posle više sati postao profesionalac koji u svom rukavu drži sve odgovore na pitanja zalutalih penzionera, ušao je u ordinaciju kako bi mu lekar saopštio da sa sigurnošću ne umeju da zaključe apsolutno ništa. Krvna slika, magnetna, rendgen... taj teskobni bol, izazvan jednim nasve običnim padom posle sasvim običnog rejva nedelju dana pre, za domete medicine njegovog rodnog grada ostaće... misterija.

Od silnog trnja po kojem gazi desnom nogom čitave dve smene, Mladić preblede kao krpa. Žute fleke na plafonu, od prokišnjavanja, počinju da blede.

Žamor iz čekaonice vratio ga je sa tog sedmog neba na koje je privremeno otišao. Pogledavši nadole ka svom telu, video je samo omanju zavesu koja blokira njegov pogled od struka pa nadole, iako i dalje oseća pokretljivost u obe noge. Blažim okretom glave nadesno, video je svog izabranog lekara koji je, sve su prilike, sve to vreme bio

pored njega bockajući ga iglom.

„Ovi lekovi držaće te do kraja dana, tako da ne bi trebalo da imaš probelma sa bolovima dok se budeš vraćao kući. Dogovorićemo se oko dalje terapije, i predlažem da sledeći put ne odlažeš odlazak lekaru.” rekao je nasumično-izabrani.

Svojom ćutnjom, Mladić potvrđuje da razume ozbiljnost situacije.

„Samo... Ovde ni u digitalnom, ni u fizičkom kartonu o tome ne piše ništa pa je najbolje da tebe upitam... Jesi li ikada ugrađivao neki vid prostetičkog pomagala zbog nekog ranijeg problema sa nogom, upita mladića nasumično-izabrani.”

Nakon kraće pauze, vidno zbunjeni Mladić upita:

„Jel' vi hoćete da mi kažete da će desna noga morati da se amputira?!”

„Ne, ne... pitao sam te jesi li imao neku operaciju... nešto zbog čega bi ugrađivao prostetiku... ako se to uopšte može klasifikovati tako.”

„Mislim da bih zapamtio, da sam toliko povredio nogu da je potrebno ugraditi prostetička pomagala. Na šta tačno ciljate?”

Nasumično-izabrani u onim žutim flekama traži način na koji da saopšti Mladiću svoja saznanja... Pogled bespomoćnosti koji Mladiću nimalo nije ulivao poverenje i nadu.

„Vidi, dete... Dešava se često da neki od aparata ne uspevaju da naprave dobru sliku... ako je ranije bilo hirurške intervencije, desi

se da neki sitan instrument, nažalost, završi u pacijentu, ili ukoliko neko ima tetovažu koja sadrži izvesne metale... ima svačega, ali u tvom slučaju se ništa od toga ne uklapa, te smo morali da izvršimo resekciju u donjem predelu tibije na desnoj nozi, kako bismo imali neposredan pristup.”

Sva ova priča Mladića je učinila nelagodnim te je refleksivno zavrteo zglobom koji u tom trenutku ispusti jauk poput kreozanom otrovanog psa.

Hladan znoj obli Mladića...

Nasumično-izabrani počinje da pomera zavesu koja je pokrivala njegov donji deo tela...

Prizor korodiranih hidrauličnih cilindara koji gnječe zagnojeno meso u njegovoj nozi, na mestu gde su je nekada, ili gde je barem trebalo da jesu nekada, bile njegove kosti, uzdrmao je svet njegove maglovite sadašnjosti poput metka koji iz te magle za cilj ima samu bit njegovog bića.

Na grčenje Mladića mehanizam njegove noge još jače pritiska na zagnojenu nogu uzrokujući snažno liptanje krvi.

Bolničko osoblje pritrčava da drži Mladića kako bi mu ubrizgali sedative.

II

Skoncentrisani snop sunčeve svetlosti, kao i opuštajući zvukovi vrabaca, golubova i ostalog životinjskog sveta u ulici koji u svojoj raznolikosti komunicira samo jednu reč: dom, probudio ga je iz njegovog čvrstog i sedativima uzrokovanog sna. I dalje se osećao previše umorno. Ovi *domovski* zvukovi, odsustvo žutih fleka na plafonu kao i miris omekšivača na njegovoj posteljini, činili su da se oseća sigurno. Osećao je blago golicanje po tabanima, zbog muve koja je tu sletela, te je na tren pomislio da je možda zaista sve bio košmar. Sve dok nije počeo svrab na desnoj butuni, gde je napipao tačkice od uboda koje mu je lekar prethodnog dana naneo kako bi proverio njegovu toleranciju bola. Nada je pala u vodu.

Iako ga je ovaj svrab proburazio poput koplja, ostao je rešen da nastavi da sluša *domovske* zvuke ptica ne bi li prigušio onu škripu mehanizama koja polako počinje da navire iz njegovih sećanja.

Gledao je u poster Dejvida Bekama, i iako je bio ubeđen da ga je upravo on na taj zid okačio, to mu je zvučala kao zdravo za gotovo usvojena informacija, bez sećanja na sam trenutak kačenja tog postera. Seća se da ga je skupljao mesecima, spajajući ga iz više različitih dvolisnica koje bi stizale uz njegov omiljeni časopis, i razmišlja da li je i tim danima kada je nogom namerno kosio i uklizavao drugarima u odbrani, ne bi li nadomestio izostanak svoje veštine dribljanja i otimanja lopte, to radio baš zato što je još onda znao pravu istinu? Pokušavao je da se seti, da premota film na te bezbrižne godine, ali

one nekako i dalje izmiču. Da nije tih spomenika prošlosti, čija vidna starost pokazuje koliko su dugo na tim mestima, koja navodno naziva svojim rodnim mestom, nije ni siguran da li bi mogao da se zakune da ta sećanja zapravo pripadaju njemu.

Iz nekog razloga, u detinjstvu bio bi ponosan kada se prošlosti ne bi sećao. Bio je to mehanizam kojim bi se osećao barem malo odraslije u tom neozbiljno malom dečaćkom telu, i upravo zbog toga bi to u sebi stalno podsticao. Nekad bi lagao čak i sebe da se nečega ne seća ukoliko bi to činilo da je barem malo odrasliji. Kao da u sećanjima ima nekog srama i slabosti, koju ovaj svet koristi kao oružije koje može u bilo kom nezgodnom trenutku da opali, zbog čega tu sramotu treba što je pre moguće zaboraviti. Dok sada... Sada se hvata za poslednju slamku sećanja koja bi ovom besmislu mogla da pruži neko značenje.

Otvorila su se vrata predsoblja. Majka se kreće u pravcu kupatila, ali zastaje ispred ulaznih vrata sobe onog trenutka kada im se pogledi ukrstiše.

„Pile moje, jesi li se naspavao?”

„Ne najbolje”, odgovorio je.

Njegova majka mu prilazi i ljubi ga u čelo. Meri svojim dlanom temperaturu njegovog čela upoređujući ga sa svojim.

„Dobro je, nemaš više temperaturu. Kako se osećaš? Jesi probao da ustaneš?”

Mladić nastavlja da gleda u pravcu roletni, kroz sitne rupice nazurići spokojan popodneveni dan sa druge strane.

„Ajde da doručkuješ mili, skoro pa je prošlo podne.”

Majka odlazi. Kreće u pravcu kupatila gde se prvobitno i uputila. „Postavljeno je već sve za stolom, ima i kafe još uvek u džezvi... Biće još uvek topla ako požuriš.”

Koliko god ga je ovaj osećaj normalnosti u majčinom ponašanju radovao, sa jedne strane nije mogao da se odupre sumnji da možda, ukoliko stane na svoje dve noge, to može biti i poslednji put. Prizor krvi koja zasipa bolnički krevet nije mu ulivao mnogo nade da će se stvari ikada vratiti na normalu, ako su stvari nekada normalne i bile. Ali sam optimizam koji je osenio u majčinom glasu dao mu je hrabrost da se barem okuša u tome. Koža oko šavova na desnoj nozi bila je modroplava. Naslonivši obe noge na zemlju i polako se podižući, osećao je isti onaj osećaj hodanja po trnju. Nije verovao da će mu taj osećaj ikada nedostajati. Pomislio je da bi, ukoliko je već tako, možda mogao da proba da zagreje zglobove na nogama vežbama pre nego što krene da korača. Na prvi nagliji pokret zglob na desnoj nozi zalaja silinom opasnog komšijskog šarplaninca. Izlazeći iz sobe, mogao je da čuje zvuk vode koja teče u kadi...

„Kevo, mogu li u ve-ce, pa ćeš nastaviti posle.”

„Možeš li da sačekaš, jako ću brzo? ”

„Ne mogu, hitno mi je...”

Majka zavrće vodu i polako, maltene pobeđeno, otvara vrata puštajući sina da uđe u kupatilo gde ga je, u kadi, čekao prizor njegove krvlju natopljene odeće.

Mladić ulazi u kupatilo i na slavini pušta vodu sa strepnjom gledajući kako mlaz prolazi kroz njegove prste, ispod čije fasade se ko za šta zapravo krije.

U kuhinji su za stolom divanili njegov otac i komšija, vojno lice u penziji, čija je trešnja silom prirode ušla u njihovo dvorište, te je sada svačija trešnja.

„Dobro jutro, student... Šta je, nisi se ni raspakovao a već praviš zajebancije po kući”, šaljivo je komentarisao komšija.

Dalji tok razgovora pretvorio se u sve ono čemu se zapravo nije ni nadao... kao da je očekivao neki vid osude, bilo kakvu reakciju koja bi opravdala i potvrdila njegovu zabrinutost zbog egzistencijalnih konsekvenci ovih dešavanja. Jer što se njega tiče, ko zna da je li takav rođen, ako je uopšte rođen (pošto se ni toga očigledno ne seća), ili je u to odrastao.

„Ma danas za sve imaš bolest... Sada i mačke imaju svoju sidu. Kad sam ja bio mlađi, bila je moderna distorzija na gitari, a sada ovi mladi imaju distorzije zglobova. Poslednja vremena ja vam kažem...”

Pokušavao je komšija da ga razvedri.

„Šta te bre briga, meni su kuk i koleno jedno namestili posle rata, neposredno pred penziju, i šta mi fali? I dalje mogu sve vas studente

da postrojim, kakvi ste...”

Nakon što je izgubio svest, lekari su njegovim roditeljima preneli da pokuša da reguliše ishranu, jer je moguće je da su usled prekomernog lučenja nekih minerala kosti počele da dobijaju drugačiji oblik, ili ako ne to, onda da su možda zbog toga počele da korodiraju. U principu, ne znaju ništa. Savetovali su da se kontakt sa vodom što je više moguće smanji, što zbog rane koja je još uvek rovita, što zbog toga što ne znaju kako se Mladićevo telo ponaša prilikom prekomerene izloženosti vodi, i na kraju krajeva, da li se ovaj problem razvio nedelju dana neposredno pre lekarskog pregleda, ili je u pitanju problem od ranije.

„Ma kakvi bre lekari, tebi automehaničar treba čoveče, uzviknuo je komšija.”

Ali šalu na stranu, to zapravo i jeste bio jedini konkretan savet lekara... Poručili su mu da konzumira hranu sa prirodnim uljima kako bi ležišta hidrauličnih cilindara zadržala viskoznost. U suprotnom može nastati dalje korodiranje i na drugim mestima u telu... Pod pretpostavkom da njegovo telo zaista na taj način održava sopstveni mehanizam godinama unazad. Po pitanju same korozije zgloba, njihov je jedini savet bilo da konsultuje mehaničara.

Na uglu ulice koja je bila paralelna sa njegovom, gde je kao dete išao da pumpa i krpi svoje lopte Tigar lepkom, nalazila se automehaničarska radnja sa prodavnicom koja je bila raj za sve očeve u kraju koji su držali do svojih mašina. Približavajući se samoj radnji, Mladić je za pultom, umesto sada već omatorelog automehaničara sa nabreklihim pivskim stomakom, video lice mlade devojkice koja mu je delovalo neodoljivo poznato.

Mladić ulazi u prodavnicu, u isto vreme kopajući po svojim (o) sećanjima, gde je možda smestio i neki komadić informacija o ovom poznatom licu.

Išli su zajedno u osnovnu školu... seća se da je ona bila jedna od popularnijih devojkica u njihovom razredu, ali nije siguran kako joj ono beše ime. Na sreću, nije ni morao odmah da ga se seti pošto se ona setila njega.

Mladić joj je tražio pakovanje spreja WD-40. Mlada devojkica odlazi iza pulta ne bi li u magacinu pronašla ono što mu je potrebno.

I dalje se nije sećao njenog imena... Ali osećao je da bi neko iz njegove ranije prošlosti, neko ko ga je poznao taman toliko da nije pristrasan sa jedne strane, a opet ga je poznao dovoljno dugo u formativnom periodu sa druge, mogao da bude onaj ključ za rešenje maglovitog nevremena njegove besciljne sadašnjosti.

Ideja da bi ona, koja je u tom razredu bila najpopularnija i najatraktivnija, mogla da bude rešenje za njegove probleme na trenutak je delovalo kao jedini izlaz za njegovu zagonetku: je li on čovek uopšte? Još kada bi samo mogao imena da joj se seti... Zna da počinje na slovo D... Kako god ono zapravo bilo, za njega će ona od sada pa nadalje biti Duška.

Duška dolazi sa jednim pakovanjem spreja WD-40...

I ona se pre neloliko nedelja vratila sa studija. Studira socijalni rad. Sada sprema ispite i planira svoju temu za diplomski. Za to vreme, pomaže svom ocu u radnji dok ne smisli svoj sledeći korak. Nakon kraćeg ćaskanja, u prodavnicu je ušla druga mušterija. Mladić je platio svoj račun i napustio prodavnicu. Srce mu je poskakivalo kao merenja gajgerovog merača, a misli u vezi sa tim šta da čini dalje, klackala su se poput seizmičkih nalaza koji skaču gore-dole detektujući štetu koju već osećamo na tlu pod našim nogama. Čak mu ni ono trnje nije smetalo toliko...

Mladić je sačekao da druga mušterija izađe iz radnje kako bi ušao nazad u prodavnicu.

„Da li si možda za neko druženje posle smene ? Ukoliko nemaš drugih obaveza, naravno. Iskreno, otkad sam se vratio nazad u grad, nemam nikoga poznatog sa kim bih pričao u kraju, a i sve se nekako izmenilo. Ne mogu da prepoznam ovo mesto u kojem smo odrasli... Bilo bi mi drago, ukoliko bismo mogli zajedno da se prisetimo školskih dana.”

Zapravo nije bio siguran koji bi bio njen odgovor, jer na osnovu toga koliko ga ona poznaje, u njenim očima je on i dalje dečak koji definitivno nije krupan, već je samo dečak krupnih kostiju... ne znajući da je ipak dečak hromiranih kostiju. Ali bez obzira na reputaciju po kojoj je on pamti, koliko god ta (o)sećanja bila prevejana misterijom, pristala je da zajedno prošetaju kroz kraj posle njene smene.

III

Neposredno pre sastanka, popio je dve tablete brufena, kako ne bi bio primoran da šepa celim putem tokom šetnje. Nije se toliko ni bojao šetnje koliko pomisli da bi pred njom delovao slabo.

Našli su se na uglu između dve ulice, i krenuli u pravcu njihove stare osnovne škole, obilazeći rutu kojim su inače svakog dana šetali od kuće do škole i nazad.

Isprva je bio delimično razočaran. Polagao je toliko nade u sve te spomenike prošlosti, koji su različitim načinima svojeg starenja, od raspalih fasada, polupanih i išvrljanih halo govornica, pa i do same Duške, koja sa onom starom Duškom deli tek po koje obrise i naznake one devojke koja je nekada bila, i koja jeste sada. Čak i njeno ime nije njeno, već izmišljeno ime koje joj je on dodelio ne bi li na neki način obeležio onaj nedostatak za koji je ubeđen da jeste bio tu. Polagao je nadu u sve te spomenike jer upravo su oni trebali da budu ti poslednji mostovi između njega sada i one njegove izvorne

ljudskosti za koju se čitavo svoje detinjstvo, iz nekih detinjih razloga, trudio da zaboravi. Polagao je nadu u prošlost kao neosporivi dokaz njegove ljudskosti. U jednom trenutku ova teskobna maglovitost postala je njegova dominantna preokupacija, što će teško promeniti, ali mu se barem činilo da će mu biti delimično lakše ukoliko se bude uverio da ovo stanje jeste postalo. Kao proces... Ukoliko jeste tako, onda postoji onaj nekorumpirani izvor kojem se treba vratiti, Sa druge strane, ukoliko nije po-stajalo vremenom, već je samo stajalo... u njemu u tišini čučalo, onda svim tim stvarima za koje je verovao da imaju neki značaj i da se iza njih nešto dublje krije, kao što veruje da se iza kalupa koji je Duški dodelio krije nešto što samo treba iznova da osvesti...

Duška je osećala da on nije prisutan. Zadirivala ga je zato što se setila da je u svojoj svesci sabrao njihova dva imena, zbog čega su ga tada ostali dečaci zadirivali.

Istini za volju, tada uopšte nije bio zaljubljen u nju. Sećanje koje je ipak uspeo da prizove. Kako ne bi bio jedini u razredu koji nije sabrao svoje ime sa tuđim, rešio je da proforme odradi taj posao po principu: što se mora, mora se. Morao je da nađe najadekvatnije ime sa kojim bi se sabrao. Ne sme da bude previše očigledan i odabere ime sa kojim su se skoro svi sabirali, prozreće ga da je folirant. Takođe ne može sebe ni sabrati sa bilo kim, morao je da prođe ozbiljan proces selekcije. Nakon dugog razmatranja, stigao je do Duške jer je u njoj bio zlatan presek. Ali onda, gle vraga, pošto je ispunio dužnost da proforme samo sabere ime u svesci kao i svi ostali, počela mu se sviđati ideja

o ta dva imena kao jedinstu, te je naknadno... retroaktivno... stekao tu ljubav koja je trebalo da bude antecedens njegovog konsekvensa.

„Nećeš valjda zbog toga obesiti nos? Bili smo deca, sve je u redu.”

Uverevala ga je Duška, iako bi se pre dalo kazati da je uveravala samu sebe da je tako. Lako je imati ironijski otklon prema davno prošlom vremenu, ali taj otklon važi jedino ukoliko to više nije istina.

„Uostalom, zašto bi to i bio problem, čak da i dalje jeste tako, dodala je Duška. Svi smo mi određeni stvarima koje nisu u našoj okolini, ali bez obzira na to imaju realan uticaj na nas.”

„Naravno, ali prečesto se osećam kao da smo poslati na neku putanju ka obećanom ishodištu, koje ne samo da izmiče već sa tim izmicanjem izmiče i ona polazna tačka sa koje smo na taj put bili i poslati. Tako ostavljeni, na pola puta između dva sveta. Izvini ukoliko sam rasejan, to nije zbog priče, koliko zbog ove neodređenosti.”

„Mislim da te razumem... Ja sam doživela nešto slično pred kraj srednje škole, kada smo sestra i ja saznale da su nam roditelji poslednjih pet godina bili razvedeni zbog očevog alkoholizma i majčine preljube, ali da su nameravali da žive zajedno i sve drže u normali dok se ja ne osamostalim i odem na studije. Nikada pre toga nisam stekla takav utisak potpune isceniranosti. Čitav život uređen i naštiman za moj pogled i doživljaj. Do tog momenta, nikada nisam razmišljala o stvarima koje su se desile. Nekako je moja sadašnjost, do tog događaja, uvek bila onakvom kakvom sam je i zamišljala, ali sam tek tada uvidela koliko život može biti isceniran. Gledala sam

neposredno pre toga jedan dokumentarac o istočnjačkoj religiji koji mi se zapravo dopao, i po prvi put mi pokazao svet van granica mog horizonta za koji nisam ni slutila. U jednom delu filma videla sam ritual jednog plemena u kojem, kada u zajednici zavlada nemir ili prirodna nepogoda, oni simbol tog nemira stave na čamac koji puste da plavi nizvodno, noseći sa sobom nemir iz sela negde drugde, gde je tako nešto možda potrebno... gde god ga voda odvuče.”

Mladić se pretvorio u uši...

„Nešto tog tipa mi se desilo i ranije kada sam na upisu u prvi razred bacila sve svoje lutke jer sam čula da sad, kada sam velika, više ne treba da se igram. I to je bila transformacija na neki način, ali sam u tom trenutku ipak imala nešto ekstremnije na umu. Imala sam žarku želju da sve zapalim... Uzela sam svu svoju staru odeću, stare postere, dnevnik... i sve ih zapalila. Probušila sam pirsing na usni, obrvi, nosu, pupku... Ošišala kosu na kratko... U suštini, nastavila da budem ja na isti način kao i do tog trenutka, samo ovog puta u mojoj režiji.”

Mladiću je srce bilo puno zbog toga što se osetila slobodnom da sa njim podeli svoja osećanja, iako ga je to što se Duška tek tako odrekla nečega što je on doživljavao vrednim njegove žudnje činilo nelagodnim. A dalji uzrok nelagode bilo je i to što on na mnogo načina u Duški, koja zapravo i nije Duška, i dalje vidi onu staru Dušku, i zapravo je sve vreme sa njom govorio misleći da razgovara sa starom Duškom, dok su se oni izgleda mimoilazili. On bi se obraćao staroj Duški, a nova Duška bi se obraćala... to je barem želeo od nje da

sazna... Iako nije u njenim rečima pronašao način na koji bi rešio svoju trenutnu dilemu, zanimljivo je da se sa njom i saživeo, ali se u isto vreme na neki morbidni način tim bolom i hranio. Godilo mu je da boli, a činilo se da je i njoj godilo da je tako ogoljenu zalečene rane ponovo zaboje.

Činilo mu se da je osetio jednu kap na obrazu. „Letnje kiše, nikad ih ne možeš predvideti.”

„Da li si za to da se sklonimo negde...? Čini mi se da se sprema kiša”, zabrinuto izjavi Mladić.

„Čemu žurba, da nisi od šećera?” šaljivo odgovori Duška.

„Ozbiljan sam... nisam siguran da li bih umeo da ti objasnim.”

Kiša polako počeo da pada...

Mladić je bio vidno uzrujan. Osmatrao je gde bi mogli da se sakriju. Duška širi svoje ruke, kao da je kiša dar sa neba koji ona pozdravlja.

Mladić joj prilazi, hvata je za ruku... *sa-drži* je... Pridružuje joj se u njenom pozdravu tmurnim oblacima. Odupire se nahođenju da ovaj trenutak posmatra iz perspektive budućnosti ili prošlosti, već je duboko zagledan u maglu. Čini sadržinu svojom suštinom. Barem tog trenutka.

Oblaci provališe se. Valom katarze, Duška i on bivaju okupani. Okupiraju ga misli o vodom natopljenoj odeći koja mu kvasi korodiranu ranu. Pretopljavao bi svoje mentalne slike kože koja je oko šavova modroplava, a od hladnoće okolo kao krpa bela, u mentalnu

sliku Duške kako je on zamišlja da ona izgleda na kiši sa one strane sklopljenih kapaka. Modri šavovi pretapali bi se u modroplave usne sa kojih se slivaju kapi kiše na njenu bradu... zamišljao je to mokro lice, belo kao sneg.

Njegov zglob ispusti šapat zapomaganja.

Zvukovi kapljica kiše koje padaju po sada već formiranim lokvama odjekivali su na platou njegove svesti.

„Šta se to čulo?“, upitala ga je Duška.

Nastaviše da oslušuju zvukove kiše koja unosi život u njihov suncem isušeni rodni kraj.

„Juče su mi u domu zdravlja dijagnostikovali hroničnu distorziju i koroziju zglobnih ligamenata.“

Duška ostaje zaleđena u mestu.

„Da li mogu da vidim?“, izletelo joj je pre nego što je i razmislila o oblačnim okolnostima usred kojih se nalaze.

Nakon kratke pauze, Duška nastavlja: „Izvini, izletelo mi...“

Mladić vadi ključeve iz svojeg džepa i saginje se... Zavrće nogavicu desne noge.

Duška nije tačno sigurna čemu svedoči.

Mladić uzima dah. Grize se za svoju levu ruku kako bi ublažio bol na nozi dok desnom rukom kida svoje šavove i otvara ranu.

Mehanizam ušuškan u jorgan zagnojenog mesa, blagim praskom

krvi uputio je Duški jedno prijateljsko: zdravo.

Duškinе oči cakle se. Vrište zadovoljstvom poput stadiona koji ori se.

IV

Domovski zvukovi probudili su Mladića iz dubokog i spokojnog sna. Po uglu pod kojim je svetlo, kroz roletne dopiralo do njegovog lica, mogao je da nasluti da je još uvek otprilike prepodne. Mladić utaje kako bi podigao roletne i širom raširenih ruku dočekaо još jedan novi dan.

Uz blago protezanje zglob ga raspevano pozdravi i on pozdravi i njega. Trnja ni u najavi.

Duška se po prvi put ovajdila od silnih godina posmatranja oca kako mas'an majstoriše ispod tuđih kola. Kada su se prethodnog dana, sklonili sa kiše u radionicu njenog oca, Duška je bila u stanju da privremeno olabavi pritisak koji je mehanizam vršio na ostatak njegovog tela.

Brusilicom je, polako ali sigurno, skidala rđu sa onih delova koji su

joj bili pristupačni, pa je za prvu potrebu (do nekog srećnijeg rešenja) nanela git masu i zaštitu koja bi trebala da mu čuva ligamentni mehanizam. Opremom iz paketa za prvu pomoć ponovo mu je ušila i previla ranu.

Ne može se reći da je doslovno kao nova, ali se na mnogo načina osećao gotovo kao nov.

Nastavili su da ćaskaju nakon toga još dugo do kasno u noć, o sopstvenim strepnjama, nadanjima, razmiljanjima i očekivanjima, pošto je kiša, ranije te večeri, prošlost sprala sa njih.

Ona ima praksu zajedano sa svojim kolegama sa fakulteta, kasnije u lokalnom Savetovalištu za mlade, gde pružaju grupnu podršku mladim srednjoškolicima koji se nose sa osećajem depresije.

Duška ga je zvala da prisustvuje ukoliko se još uvek ne oseća komotno u svojoj koži. Iako će pre biti slučaj da se koža ne oseća komotno zbog onoga što se ispod nje nalazi, i koga ona to u svetu reprezentuje, umesto da se ono ispod kože stidi fasade koja u svet projektuje lažnu sliku, ipak je pristao da dođe na sastank kasnije tog dana.

Na samom početku igrali smo različite društvene igre koje su testirali nivo njihovog međusobnog poverenja, poput igara Ubice ili Mafija kako bi se svi zagrejali za ostatak radne sesije koju je vodila

Duška.

Kroz ragovore ostalih učesnika sastanka, saznao da je Duškino pravo ime zapravo Darija, ali za njega će ona uvek ostati njegova Duška.

U daljem nastavku radionice, izdvojen sa ostalim Duškinim kolegama, Maricom, Dejanom i Nemanjom, učestvovao je u radionici kao pasivni posmatrač događaja.

Bio je fasciniran hrebrosću kojom se deca eksponiraju i izgovaraju neke od svojih najdubljih strepnji i mučnina, sve dok nije ukapirao pravu poentu onog trenutka kada je čuo monolog koji mu je delovao odviše poznato.

„To je bio prvi trenutak kada sam stekla utisak da je sve iscenirano. Čitav život uređen i naštiman tako za moj pogled i doživljaj. Do tog momenta nikada nisam razmišljala o stvarima koje su se desile. Nekako je u svakoj tački do tog trenutka moja sadašnjost uvek bila onakva kakvu sam je i zamišljala, ali sam tek tada uvidela koliko život može biti isceniran.“

Slušao je Duškine reči, kako izlaze iz usta tog kovrdžavog dečaka...

„Hvala ti Deni...“, rekla je Duška, nakon što je dečak završio. Duška nastavlja: „Možeš li mi reći kako se osećaš kada izgovaraš jednu takvu rečenicu? Šta je ono što je tebe najviše ganulo u vezi sa mojom ispovešću?“

„Pa... kada zastanem i zaista se najiskrenije zapitam, zapravo mi je jako teško da razmišljam o tome kakav bi to doživljaj bio da sam okružen lažima, i to je ono što me najviše plaši i sa čim se najviše povezujem u ovoj ispovesti.”

„Drago mi je da me razumeš, Deni.”

Mladić je ostao šokiran ambivalentnošću sa kojom su se oni rečima, koje u njegovom svetu imaju značaj dubokog bunara, igraju odbojke prebacujući pojmove tamo – amo kao da oni nemaju ni značenja ni značaja. Za njega su reči, kojima odlučuje da se iz svoje kože, izvija u svet, kao najteža lopta medicinka. Ova demonstracija, za njega, više je ličila na dobacivanje balonima.

„Obratite pažnju na odabir reči. Zašto priča o *uređeneosti*, zašto *isceniranost*. Kada osetite te reči, saosećaćete se i sa mučninom koju ovaj drugi oseća.” govorila je Duška.

To su njene reči... Ali nije mogao a da se ne odupre utisku da je to isti onaj osećaj hranjenja tuđom patnjom koju je osetio kada je i prvi put, čuo njenu priču. Onaj morbidan osećaj koji i dalje nije najbolje razumeo zbog čega se dešava.

„Dosta sa ispovestima za danas... Sada ću vam zadati neka pitanja o kojima želim da razmišljate kod svojih kuća do sledećeg susreta.”

Da ironija bude veća... tek sada, kada je njene reči čuo iz usta deteta koje verovatno ni ne nazire dubinu koja se krije iza tih reči, shvatio je tu bol *iscenirane stvarnosti*. Tek je puka kopija bila u stanju da mu na trenutak u vremenu približi taj osećaj izdaje koji pojedinac

može da oseti prema svetu, kada shvati da je sve iscenirano isključivo za njegov pogled.

Bio je to osećaj besa i nežnog saosećanja u isto vreme. Ali nije se mogao odupreti utisku da nemaju bolovi svoje ljude, koje izvlače na nagradnoj lutriji kao lozove, pa ko bude izvučen, inauguriran je u kategoriju individue. Jer po mucu se poznaju junaci... zar ne?

„Zapisujte molim vas ovim redom... Ja ću čitati u ženskom rodu a vi zapisujte po sopstvenom opredeljenju: „Da li zavisim od nekog? Šta je najstrašnja stvar u mom životu? Jesam li imala sudbinu? Za šta sam bila predodređena da budem kada sam se rodila? Šta su bili moji ciljevi, i kako su se promenili? Jesam li na životnoj raskrsnici? Na kojoj se to raskrsnici sada nalazim i koji je put kojim ću zakoračiti?”

Deca zapisuju pitanja brzinom munje...

„To je to za sada, pripremite ih za sledeći put pa ćemo nastaviti dalje posle toga.”

Javlja se jedna devojčica iz zadnjeg reda.

„Da, Milana?”

„Rekli ste mi u poruci da ponesem pribor za tetoviranje na ovu radionicu.”

Mladić biva dodatno zbunjen.

„Eh, da... Pre nego što vam objasnim šta mi je bila namera, dozvolite mi da vas malo bolje upoznam sa našim gostom na današnjoj radionici, ako se već niste dovoljno upoznali.”

Duška koja više definitivno nije Duška, prilazi mu, hvata ga za ruku i izvlači napred na mesto sa kojeg je ranije držala izlaganje.

„Evo ovako... Mi se ovde držimo pravila lažljive istine. Dakle, laži koja govori istinu. Svi mi znamo da je nekada nemoguće sve reći i pretočiti u rečenicu tako da ona u svom koritu ponese svu dubinu nas kao ljudi...”

Duška ga je čvrsto držala za ruku. Dražila ga. Žar kojim je izgovarala sva govna koja je on trebalo da pojede postajao mu je sve odbojniji.

„Ukoliko trenutno ne želiš da поделиš sa nama svoje misli... ako smo te uhvatili nespremnog... nema problema, učinićemo to sledećeg puta. Moja ideja je bila da, pošto ovde govorimo o jednom vrlo atipičnom problem, da probamo i jedan vrlo atipičan metod lažljive istine. Moja ideja je bila da u znak solidarnosti svi istetoviramo nekoliko zbčanika koji bi trebalo da reprezentuju mehanizam koji se nalazi u njegovoj nozi.”

Srednjoškolci u publici nisu bili sigurni da li kapiraju o čemu se tačno radi...

„Ukoliko ste zbunjeni, sve će vam biti jasnije onog trenutka kada budete čuli ispovest, ali za sada, pokušajte samo da se poistovetite sa tim zupčanicima. Zamišljajte ih kako se okreću ispod vase kože. Zamišljajte sebe kao mašinu, jer u sušni, mi ništa drugo i nismo do sklopovi različitih organa koji rade u sinergiji kao švajcarski sat... Zar ne?”

Deci i dalje nije najjasnije...

„Uradite to naravno ukoliko želite, niko vas ne tera. Stanite svi u red kod Milane.”

Red za tetoviranje kanom počinje da se formira.

Duškinе kolege prilaze Mladiću i Duški.

„Zar nije trebalo da idemo na Dunav nešto kasnije u toku dana?” upitao je Dejan

„To sam previdela... Sačekaćemo onda koji dan dok se tetovaža ne formira, i onako ste tu do kraja nedelje, šta vam fali... Uostalom ne bi bilo fer prema njemu (gledajući u Mladića) da idemo na plivanje dok on ne sme... barem neko vreme”, dodala je Duška.

„Kakva je to diskriminacija na polju bivstvovanja... Kao, ako imaš mehanizam onda se ne kupiš”, rekao je Nemanja.

Mladić se osetio kao da se uopšte ne radi o njemu... Kao da ih je sve zaobišla poenta da se radi o njemu. Osećao se tako infantilno. Ali uprkos svemu tome na sve je pristao... Ukoliko Duška voli mašinu u njemu, čim na koži mašinu nacrtat će i postati. Iako je u celu ovu stvar ušao kako bi dokazao potpuno suprotnu premisu, nije mogao da se odupre utisku da ukoliko dokazati da je jeste čovek, znači da se identifikuje sa slikom mašine koju drugi ljudi o njemu imaju, neka tako i bude. Neka počne igra mimikrije. Koga je briga, kada će i onako Dunav sprati sve te kratkotrajne tetovaže, kao da nikada nisu ni bile tu.

DOVIĐENJA GOSPODINE PREDSEDNIČE

Velimir Milošev

I

Satima sam već čekao rezultate izbora, potpuno iznemogao, kada sam shvatio da me žulja fotelja. Ugojio sam se, na više slavlja sa manje povoda nisam nikad pre bio, a sada kada sam izneverio svoje telo, i ono je mene. Boleo me je tur, i uprkos doktorovoj upornosti da se više krećem, četiri milione duša su zahtevale da se prvo o njima pobrinem.

Od sedenja me je svrbeo i stomak, onaj predeo ispod pupka gde se kaiš usekao u kožu. Stražar koji je čuvao ulaz, više je gledao u plafon nego što je stražario. Ne bi zamerio kada bih se počeo. No, kako

sam krenuo da se češem kroz košulju, zaprepastio sam se kada nisam mogao da nađem gde me tačno svrbi; svrab je više bio egzistencijalne a odušak nedostižne prirode.

Dok sam se mučio, mladić je jedva zadržavao svoj podsmeħ.

„Je l' ti smešno nešto?“, upitah ga ja.

„Ne, gospodine predsedniče. Izvinite, setio sam se neke šale“, odgovori najednom bled.

„E pa meni bogami jeste smešno. Čovek bi pomislio da postoji nešto pametnije što bih mogao da radim dok čekam ove rezultate nego da češem pupak.“

Stražar me nije smeo ni pogledati od srama nakon toga.

„Smem li nešto da te pitam?“

„Naravno, gospodine predsedniče.“

„Šta misliš o mojim postignućima dosad? Ili hajde da ti olakšam pitanje, šta tvoji prijatelji misle o meni?“

„Moji prijatelji, gospodine predsedniče“, stražar se zagrcnu.

„Siguran sam da barem ponekad pričate o politici. To mladi vole, čuo sam.“

„Pa... Zadovoljni su novim putevima, novom zastavom odnosno starom, s obzirom da ste nam je vratili. Vole i što pevamo staru himnu. Drago im je što se uskrš ponovo slavi i što se grade nove crkve. Ponosni su što je Takarska najzad nezavisna od Konfederacije

i što možemo da radimo šta želimo i mislimo da je najbolje za nas, bez uplitanja Kominterne.”

Da je u pitanju odgovaranje iz predmeta izborne kampanje, dobio bi peticu. No, poslednji put kad sam učenika ispitivao bilo je pre dvadeset godina i nisam planirao tome da se vratim.

„Jasno, ima dosta dobrih stvari koje sam uradio. Ima takođe i nekih upitnih. Zato te ponovo pitam, šta tvoji prijatelji misle o meni?”

„Vrlo Vas poštuju, gospodine predsedniče.”

Na to su mi se oči izvrnule.

„I ja sam poštvovao svoju svekrvu, veruj mi.”

Mladić, koji je više ličio na dete u kostimu nego na vojnika sa dozvolom i dužnošću da ubije čoveka, plašio se da iskaže svoje misli, znajući vrlo dobro šta se dešavalo onima koji su bili isuviše iskreni.

„Pazi ovako, i da mi kažeš da sam najgori predsednik na svetu, postoji mogućnost da više neću biti na vlasti već od sutra. Neću ti moći nauditi. Odnosno tvojim prijateljima. Tako da, slobodno reci šta ti se ne sviđa.”

Atmosfera je i dalje bila ledena.

„Hajd’, ja ću prvi – jako mi je žao što sam morao da pogazim svoje obećanje da ću povisiti plate naoružanim snagama i policiji. Ekonomski udarac ocepļjenja je bio teži nego što su moji savetnici predvideli. Znaj da sam ih odmah otpustio.”

„To nije jedino obećanje koje ste pregazili, gospodine predsedniče.”

Da sam moj prethodnik, grubost s kojom je postupio uvredila bi mi sve senzibilitete vaspitanog, partijskog čoveka i s mesta bih zahtevao hapšenje.

„Od kada znam za sebe, moji roditelji, bake i deke, tetke i strine mi govore, ponekad rečima a češće svojim delima, da se države treba kloniti. Jer država samo za sebe radi. Kupili ste malo dobre volje '82, ali četiri godine su prošle i šta nam je sloboda donela? Šta nam znači što smo nezavisna država ako polovina zemlje nema hleba da jede čim se probudi? Šta nam zastava daje kada nam računi za struju skaču bez našeg odobrenja? Šta će nam tenkovi i puške i raznorazne gluposti dok nam apoteke nemaju dovoljno lekova? Šta će nam vojska ako nas doktori leče jedino ako pripadamo partiji ili ako im, u krajnjem slučaju, ne donesemo neki poklončić?”

„Dakle, gospodine predsedniče, pogazili ste osnovno obećanje, a to je da ćete nam vratiti dostojanstvo. Kao što vidite, nemam vrlo visoko mišljenje o Vama. Izvinite sada na ispadu, ali pitali ste me za mišljenje.”

„Ništa. Hvala ti na iskrenosti.”

Sa dve decenije akumuliranog nezadovoljstva, mladiću je bilo dosta. Bilo je tu još i nebrojenih decenija nasleđene patnje, kako za vreme Konfederacije, tako i pre. Takarska nikada nije poznavala mir i dobar život, dosada nam nije bila poznata reč. Koliko god se daleko gledalo u prošlost, ne bi se mogla naći nijedna generacija koja je

imala predaha koji je trajao duže od nekoliko godina, i to samo u retkim slučajevima kada su carstva i osvajači Evrope i Azije odlučili da u isto vreme pauziraju sa opsesivnim gomilanjem teritorije.

Šta bi se onda moglo reći ovoj mladoj duši, koja je u svom iskustvu bila starija od najstarijih na zapadu? Šta reći da bih ga utešio a da ga ne slažem? Tišina je, kažu, zlato, ali ja odavno nemam taj luksuz.

„Kako ti je ime, mladiću?”

„Petar, gospodine predsedniče. Petar Ilić.”

„Vidi Petre. Po prvi put u svom životu, a bogami i po prvi put u životima svojih roditelja i baba i deda, imaš priliku da izabereš svoju vlast. Iskoristi svoju šansu da izmeniš pravac u kojem Takarska ide, da krene ka boljem.”

„Čak i da je to istina, gospodine predsedniče, čak i da mogu da izaberem novog predsednika, šta bi se zaista promenilo? Država bi ostala ista, okrutna i sebična, samo sa novom facom.”

Utonuo sam u fotelju, duboko zamišljen. Dvanaest godina je prošlo otkako sam na vlasti i šta se zaista promenilo, uprkos mojoj dobroj volji?

Kroz zidove sam odjednom čuo kako se žamor novinara i TV voditelja povećava, a iznad svih, čuo sam tanani glas mog potpredsednika Pločića koji im je saopštavao najnovije. Nešto se zbivalo, a odmah sam i saznao šta, kada je ušao Spasojević. Svaki predsednik bi trebalo da se zabrine kada bi ugledao svog savetnika

toliko zajapurenog.

„Gospodine predsjedniče, stigli su rezultati.”

„I?”

„Ne znam koliko će Vam se svideti.”

Sva svetla su bila uperena u mene, sve kamere su pratile moju facu. Ova konferencija za štampu je prirodno bila prepuna duša željnih da me čuju, šteta što ih nisam mogao videti. Posmatrala me je čitava nacija, nadgledala istorija. Jedan pogrešan potez bi mogao sve da upropasti.

Imao sam rezultate ispred sebe. Oni su već bili proglašeni na svim mogućim televizijskim kanalima, ali je ipak bio red na meni da im zvanično saopštim stanje stvari. Svi su znali sve, ali mi se činilo da niko nije ništa znao.

Spasojević i Pločić su me sa strane gledali sa tolikom dozom sete i sažaljenja da nisam mogao a da se ne nasmejem. Biće sve u redu, hteo sam im reći. Namestio sam mikrofona i uzeo sam u ruke papira sa govornice, prelep jedan govor satkan od strane nekog mladog talenta. Bilo mi je žao što ga nacija ovom prilikom nije mogla čuti.

„Dragi građani, sunarodnici moji. Stojim ispred vas prvenstveno kao zahvalan čovek, zahvalan na poverenju koje ste mi dali tokom prethodnih dvanaest godina da upravljam našom zemljom. Zahvalan sam što ste me pratili kroz dobro i loše, što smo zajedno prebrodili brojne krize. Zahvalan sam što ste stali rame uz rame sa svojim

komšijama u borbi za slobodu države.”

„Ulazimo sada u jednu novu eru, kada se sudbina države vraća u vaše ruke. Pomogao sam vam da dođete dovde; sada je na vama da kročite ovim novim putem sami. Budite hrabri, ali budite i oprezni. Znam bolje nego većina da nije baš lako vagati šta je najbolje za sve, odnosno šta je najmanje loša opcija.”

Zagledao sam se na trenutak u papir koji je stojao ispred mene na govornici, u brojku sa procentom iza sebe. Sinuo mi je svaki mogući Grk koji nas je pre dva i po milenijuma upozoravao na opasnosti demokratije, sinula su mi pitanja o svim mogućim tehnikama glasanja o kojima smo diskutovali do sitnih časova, o tome da li bi određeni građani trebalo da dobiju više glasova od drugih, pa i o tome kako bi trebalo iscrtati izborne jedinice. Zar je to sve dovelo do ovoga, kada je par postotaka jednog procenta moglo da prevagne i odluči da će umesto mene doći neki homo novus, bez ikakvog iskustva, bez blage veze kako se upravlja jednom državom? Koji će je ostaviti istu, ako ne i goru, kakvu je našao?

„Danas ste imali priliku da odlučite o našoj budućnosti, da date svoj glas i iskažete kojem čoveku najviše verujete da hrabro povede ovu državu u nepoznato.

Zar je od svih ljudi morao biti baš Novak Gvozden?”

„I taj čovek”, kazah zgužvavši papir, „sam ja, Zvonko Ljiljak. Hvala vam.”

II

Televizori su bili ugašeni a radio koji je ovde tako često zujao, sada je bio neprijatno nem. Dok sam se vratio kući, žena ih je instinktivno ugasila, odnosno naredila da se ugase ukoliko su se nalazili u zabiti vile gde ona nije kročila. Nije htela da diže paniku. No u našoj kancelariji, kao i uvek, dozvolila je sebi da se dere i pljuje. Okupljeni oko stola, pored nas dvoje tu su bili i moj savetnik i potpredsednik. Čuvši taj žablji hor protivrečnih saveta, bio sam zaintrigiran koliko popločanih puteva do pakla zaista može biti.

„Želim imena svih odbornika u opštinama gde smo izgubili i želim ih na mom stolu do ponoći”, naredi moja Radoslava bez trunke ironije. „Moraće da ponove izbore na tim mestima, pa makar i u čitavim opštinama.”

„Prema podacima iz izborne agencije, izgubili smo u gotovo trećini opština. Ne mnogo, u proseku za hiljadu glasova sa nekim izuzecima, ali dovoljno da bude ubedljivo. Biće izuzetno teško opravdati ponavljanje izbora na svim tim biračkim mestima; u pitanju su stotine”, kaza Ivo Spasojević brišući naočare.

„Ne zanima me koliko je teško, te krvopije će platiti za ovo! Zbog čega pripadaju partiji ako se neće boriti za naše interese? Ne plaćamo ih da samo sede tamo već i da rade nešto. E pa, nek rade!”

„Možda bismo mogli reći da je čitav izborni proces bio nelegitiman, da je bilo toliko nepravilnosti da se mora ponoviti?”, reče Đorđe

Pločić, koji je, razbarušen i sa olabavljenom kravatom, izgledao kao da mu je trebala jedna čaša rakije.

„Ukoliko i nateramo agenciju da to objavi što je upitno jer nisam siguran koliko uticaja i dalje imamo”, reče Spasojević, „na koga se svaljuje krivica toliko loše organizovanih izbora? I to prvih višepartijskih?”

„Na nas, naravno”, prizna Pločić.

„Gospodo, mislim da ne razumete o čemu se zapravo ovde radi”, reče Radoslava. „Ukoliko sada posustanemo, ne mogu vam garantovati da ćete preživeti sve ovo.”

Blago sam se nasmejao. Nisam bio siguran da li je ovo bilo upozorenje ili pretnja.

„A ti? Što ti samo čutiš? Ti si nas uvalio u sve ovo”, reče ona meni.

Hteo sam joj reći da nas je ona uvalila u sve ovo, nagovorivši me da se učlanim u stranku svih tih godina ranije, ali sam prećutao.

„Vagam šta nam je najbolje činiti.”

„Uh, kuku, gde nas je sve tvoje vaganje dovelo.”

Tenziju je prekinuo Spasojevićev pomoćnik, koji je ušao ne bi li dostavio novi izveštaj. Čitajući, Spasojević se hvatao za ono malo kose što mu je ostalo.

„Gvozden je proglasio pobedu na jednoj televiziji. Pored njega su gostovali i drugi kandidati koji su osudili vaš potez kao državni udar,

gospodine predsedniče.”

Da sam bio iznenađen, nisam. Iznenađen sam bio jedino brzinom kojom su ovo postigli.

„Zar naši ljudi ne drže sve televizijske stanice?” upitah.

„Bila im je potrebna samo jedna koja će im pružiti prostor”, reče Spasojević.

„Izdajnici!” prodera se Rada. „Kako ih nije sramota tako nešto da urade? Makar da su nam se prvi obratili, da porazgovaramo, da dođemo do nekog dogovora, ali ne! Oni nas optužuju da smo nasilno preuzeli nešto što je već bilo naše!”

Moja žena je imala naviku da eskalira, ali sam već naučio kako da skrenem s teme. Zato sam hteo da im predočim moj jedan plan.

„Šta bi sa Kneževim pokretom? Jesmo li čuli išta od njih u poslednje vreme?”

Spasojević me je gledao zbunjeno.

„Otkako smo likvidirali prestolonaslednika, pokret je zamro. Državna služba nam je nedavno poslala izveštaj gde su ocenili da je od bivših poglavara, jedino njegova sestra ostala u pokretu. Imala je neku šaćicu ljudi oko sebe ali ništa posebno. I dalje prave probleme u tom njihovom selu, ali ništa nalik na one napade kao kad su podmetali bombe po gradovima. Čim smo im ukinuli pristup naoružanju, nisu više imali šta da traže.”

„Šta će ti oni? Imaš li neku ideju?”, upita Pločić.

„Pa... Možda imam. Vidite ovako: narod je uplašen. Niti zna, niti razume šta se dešava. Ne znaju kome da veruju, kome ne, ko ih laže a ko ih maže. To nama u ovom trenutku može pomoći. Krivo mi je što je došlo do ovoga, zaista jeste ali razumejte kad vam kažem: vlast ne sme preći u ruke nijednog opozicionara, pogotovo ne jednog krelca muzičara poput Novaka Gvozdena. Stojimo ispred provalije, dragi moji, čitava Takarska stoji. Konfederacija, ili barem ono što je od nje ostalo, i dalje poseduje nuklearno oružje i ovakva kakva je sada, ogoljena, razorena, oseća se ugroženije nego ikada. Ako ne okrenu svoja oružja protiv Amerike, onda će ih okrenuti protiv nas, a verujte mi, ne želite to. Ne želite da završimo kao Nemačka '46, ne želite nuklearni holokaust.”

„Daleko bilo”, reče Rada.

„Kao nacija, ne možemo da priuštimo da na vlast dođe neko ko ne zna šta radi jer će nas samo strovaliti u provaliju. Naša dužnost je da učinimo sve da održimo kontrolu nad situacijom.”

„Ja i dalje mislim da ćeš ovim napraviti veći haos nego popuštanjem”, izgovori Pločić. „Uzurpiraćeš čitavo društvo.”

„Ha, ti bi da on povuče svoju pobedu. Oduvek se bio isuviše mlak za moj ukus, Đole”, reče Rada.

„Neće biti povlačenja”, objavih, „ne dok ne budem siguran da je bezbednost nacije zagarantovana.”

„Dakle, šta onda želiš sa Kneževim pokretom?”, reče Spasojević naviknut na moje neplanirane govore. „Želiš li da kontaktiram sa

njima?”

„Ne... Pre mi se čini da će oni nas kontaktirati.”

III

Eksplozije, na moje razočarenje, nije bilo. Plamen koji je zahvatio automobil na parkingu je više sporo tinjao, nego što je buktao. Crni oblaci su kuljali u zvezdano nebo, šaljući poruku gradu Brvni da đavo ne spava. Gume su bile najdramatičnije od svega, pucajući na sav glas pod pritiskom i dajući izuzetno gust dim. Zbog toga smo na zadnja sedišta ubacili i rezervne gume iz sinovljevih kola, doduše bez pitanja. Bio je praštajuće prirode.

Dok smo montirali snimak ovog događaja, Anastasija je ušla u prostoriju i zaprepastila se kada je primetila da se u pozadini požara nalazila naša garaža. Naravno, imala je samo petnaest godina, nisam mogao od nje da očekujem da razumem išta što se dešava. Isterao sam je napolje, valjda je vila bila dovoljno velika da ne mora da zalazi u moje delove.

„Dodaj zvuk kola hitne pomoći”, reče Spasojević mladiću koji je montirao snimak. „Kad završiš, obriši sav originalni materijal. Samo finalna kopija ostaje.”

„Šta misliš”, kazah ja Radi koja mi je stavljala puder, „je l' dovoljno uverljivo?”

„I sam si rekao, Zvonko. Narod je preplašen. Verovaće šta god im kažeš.”

„Istina. Pločiću, da li je govor spreman?”

„Nisam dugo pisao, valjda sam dobro...”

„Nema veze, nemamo sad vremena da čekamo na kvalitet. Da li je spreman?”

„U suštini, jeste” reče pruživši mi ga.”

Bio je išaran greškama i ispravkama, za razliku od našeg plana.

„Da li si na kraju uspeo da dobiješ šefa agencije?”

„Ah, da, i to sam danas uradio. Bio je ovo dug dan. Da, dobio sam ga i dobio sam obećanje da će se ipak izbori proglašiti nevažećim. Šta sam mu sve rekao, nudio i pretio da bih to dobio...”

„Mene ne zanima. Hvala ti, Đole.”

Uzevši svoje mesto u fotelji ispred legendarnog, pozamašnog stola od hrasta na kojem je sam Istok Đunđerski potpisivao sporazume, Rada mi je namestila kravatu, dala znak da sam dobar i onda odobrila kamermanu da počne da snima.

„Dragi građani, sunarodnici moji. Svaka država na svetu je imala, ima i imaće svoje neprijatelje, od Rimskog carstva i sveprisutne pretnje germanskih plemena, do Konfederacije radničkih evroazijskih republika i njenog hladnog rata sa Sjedinjenim Američkim Državama. Neprijatelji mogu biti vani, kao u ovim slučajevima, ali mogu biti i

unutrašnji, kao što je slučaj kod nas. Nisam želeo da vas opterećujem sa nepotrebnim brigama, pogotovo ne dok su izbori bili u toku, znajući da bi vas uznemiravajuće informacije mogle uticati da glasate drugačije nego što biste inače hteli.”

„Međutim, uoči neprovociranog napada na moj dom i na moju porodicu, kada je podmetnuta bomba eksplodirala i uništila automobil moga sina koji je zamalo stradao, postalo je jasno da se ovakva pretnja više ne može ni kriti ni tolerisati. Biću vrlo jasan: teroristička organizacija poznata kao Knežev pokret ovim činom je objavila rat čitavoj Republici Takarskoj.”

„Ovaj napad nije bio jedini napad počinjen na našem tlu. Knežev pokret je sa svojim ljudima infiltrirao najviše institucije naše države i danas je izvršio atak na demokratiju izmenivši džakove sa vašim glasačkim listićima u prostorijama Državne izborne agencije. Uperene su i određene pretnje o napadima na gradove o kojima neću diskutovati, jer od ovog trenutka pa nadalje, obećavam vam da će njihove pretnje samo na tome i ostati. Ovo ne činim lakog srca, ali vas uveravam da je za dobrobit čitave nacije – od ovog trenutka, proglašavam ratno stanje u Republici Takarskoj. U pitanju je odbrana našeg ognjišta, naše dece, naših roditelja od ljudi koji bi nasilnim putem želeli da zavladaju. Ja se tome suprotstavljam; pozivam vas da se suprotstavite i vi.”

„Ova kriza nas je dovela u tešku situaciju i po pitanju izbora. Uoči ovih informacija, ja sam danas proglasio pobjedu jer mi se činilo da postoji samo jedno najmanje loše rešenje u brdu očajnih. Usled ovog

mešanja u naš izborni proces, koji mora biti pošten i slobodan, izbori se moraju proglašiti nevažećim. Moraće da se ponove u razumnom roku, kada se u Izornoj agenciji pronađu krivci. Vaš glas mora da se čuje. To nam kaže zakon, to nam zapoveda Ustav, ali to nam govori i prirodni zakon jer je pitanju vaše urođeno, ljudsko pravo da birate svoju vlast; neću dozvoliti nikome da vas tog prava liši.”

„Kao nacija, izabrali smo put demokratije. To nije najlakši put, imamo svi mi dosta toga da naučimo. Nećemo uvek biti uspešni, ali ne smemo dozvoliti da nas to razočara i da izgubimo veru. Naprotiv, to moramo uzeti kao dokaz da je ova borba vredna naših napora. Još od vremena starih Grka, preko francuske i američke revolucije pa sve do danas, demokratija je najveći eksperiment koje jedno društvo može da preuzme. Ne daje najbrže rezultate, ponekad i razočara. Ali na kraju, pokazalo se, rađa zdravim plodom. A taj plod je najslađi na svetu; zove se dostojanstveni život. Ne posustajte, sunarodnici moji. Imajte vere, imajte strpljenja. Zajedno ćemo prebroditi ovu krizu. Hvala vam.”

Kada se crveno svetlo na glomaznoj kameri ugasio, Rada mi je samo prišla sa širokim osmehom na licu i poljubila me u čelo. Bio je ovo dug dan.

IV

Izenada sam se probudio kada je Rada nonšalantno razvalila vrata i umarširala u sobu, zahtevajući pažnju. Odmah sam znao da će biti loš dan, odmah sam dobio glavobolju. Odevena i našminkana, Rada je ili vrlo rano ustala ili je ustala na vreme dok sam ja dangubio. Barem je bilo lepo dok je trajalo. Bacila mi je na krevet novine i pretećim pogledom mi naredila da ih pročitam. Nisam morao ni da listam da bih video o čemu je reč.

„Vođa Kneževog pokreta u zagrljaju sa Gvozdenom: 'Ne smemo mu dopustiti da nas zavadi'”, pročitah naglas. „Hrabro od Gvozdenog što se sprijateljio s državnim neprijateljom. Baš me interesuje hoće li mu se isplatiti.”

„Baš te interesuje?”, ponovi Rada u neverici. „Jesi li ti lud? To bre treba odmah da se uhapsi! I da znaš, ne piše na naslovnoj strani, ali pola opozicije se našlo sa tom štrokavom Natalijom. Ko je ona uopšte da poručuje išta naciji, odakle joj pravo?”

„Sem što je unuka poslednjeg kneza? Potpuno nebitna persona, siguran sam.”

„Kneza kog smo smakli, da, jer je hteo da budemo Hitlerovi potrčci. Fašisti nemaju prava da pričaju u našoj državi, valjalo bi joj pročitati taj deo Ustava naglas dok čami u ćumezu.”

I dalje je nisam video kako treba, s pogledom zamućenim od sna,

a već sam poželeo da mi se skloni s očiju.

„Rado, kao prvo, dobro jutro. Kao drugo, znaj da će njeno hapšenje doći blagovremeno. Zna i ona sama to vrlo dobro. Ne brini se.”

„Nisam mislila na njeno hapšenje, Zvonko.”

Nedostajalo mi je snage za ovu diskusiju. Otkotrljao sam se do ivice kreveta, do noćnog stola gde sam, pored čaša i poluprazne flaše viskija, pronašao svoje lekove za pritisak.

„I da, nisu samo Natalija i Gvozden problem. Okreni petu strani i videćeš da su problem i svi ostali. Nasred novina ladno stoji tekst o tome kako smo izmislili pretnju o napadima i kako smo lažirali onaj snimak.”

„Ah, to su tabloidi, pisace štogod im padne napamet.”

„Nisu samo tabloidi, Zvonko. Ismevaju nas na sve strane. Bilo je svakakvih emisija na televiziji a i na radiju. Takođe su mi rekli iz državne bezbednosti da se ne poštuju mere zabrane kretanja koje smo uveli, a da ih milicija ni ne sprovodi svuda. Najapsurdnije od svega, u nekoliko gradova su organizovali demonstracije. Demonstracije!”

„Eto vidiš, hajde sada da vidim one što su proklamovali da Takarci nemaju kapacitete za demokratiju, da vidim šta kažu na to.”

„Zvonko, uozbilji se već jednom! Naredi hapšenje i završi sa tim. Rekao si da ćemo uraditi sve što treba da zadržimo vlast – hajde sad to i dokaži.”

„I uradićemo sve što treba ali Rado, valjda si naučila do sad da

moraš biti oprezna sa silom. Mi kao država imamo monopol nad njom, kao što roditelj ima monopol da daje packe detetu. Ali to ne znači da možemo olako da je koristimo. Istuci sina dovoljno puta i jednom prilikom će ti uzvratiti i posle toga ćeš se moliti da on tebe ne pretuče. Moraš biti oprezna, a ponekad pak moraš u jednoj ruci držati štap a u drugoj šargarepu da bi dobila ono što želiš. Time što smo uveli ratno stanje ne znači da ćemo ratovati protiv naroda... No, narod sad zna da postoji ta opcija i na njima je sada da shvate da je šargarepa daleko zdravija.”

Rada me odavno već nije slušala, zagledana u jedan portret na zidu.

„Previše ti filozofiraš, znaš?”

„Ah, već vidim kuda ovo vodi”, kazah ja ustavši iz kreveta. „Hoćemo li sada da pređemo na onaj deo gde mi ti navodiš na koje sam sve načine gori od tvog oca, veličanstvenog vožda Istoka Erskog! Da sam ovakav i onakav, slab i neodlučan, debeo i prgav, dok je tvoj otac bio takav i takav, visok, snažan, oličenje takarskog ideala muškarca?”

„Uvek je bila i ostaće istina. Ponekad se zapitam zašto sam te izabrala. U šta sam se ja bila zaljubila, jedna mi majka.”

„A ja se pitam zašto i dalje držimo portret tvog oca u našoj spavaćoj sobi. Mislio sam da je i on postao državni neprijatelj u nekom trenutku!”

„Zvonko, da nije bilo mene i mog oca, ti bi i dalje radio u onoj bednoj školi, tutor za glupe i nesposobne, a i ti sam jedan od njih,

nesposoban da napraviš nešto od sebe.”

„Naravno, ti si uvek u pravu. Hajde onda reci, šta bi ti uradila da si na mom mestu? Uhapsila bi Nataliju i Gvozdena, je l' tako?”

„Tako je, uhapsila bi ih i osudila na doživotnu robiju.”

„Dobro. I šta onda? Uhapsila bi vođu terorističke grupe zbog koje si proglasila ratno stanje i odjednom ti praktično to ratno stanje više ne treba, opasnost, to jest, neprijatelj je uklonjen. S druge strane, hapšenjem Gvozdena ćeš prouzrokovati sve ostale opozicionare da se udruže, videvši da se vlast vrlo ozbiljno urotila protiv naroda. Udružena opozicija podrazumeva jaču opoziciju, podrazumeva višestruke pokrete i partije ujedinjene iza jednog zajedničkog cilja – da sruši vlast.”

„Da se to desi, uhapsila bih i njih!”

„Ali ženo, nemaš dovoljno mesta u zatvorima za čitavu naciju!”

„Onda bih državu pretvorila u zatvor!”

Odustao sam, a odustala je i ona. Znala je da sam u pravu, samo to nije htela da prizna, a meni to nije nešto ni bilo potrebno. Kad sam se obukao, uputili smo se zajedno u kancelariju, gde su nas dočekali silni izveštaji, snimci, isecci iz novina, tajne prepiske lidera opozicije i lista funkcionera koji su se okrenuli protiv nas. Usred sveg tog haosa, bili su Pločić i Spasojević, ovaj na telefonu a onaj u papirima. Videvši sve to, glava je prestala blago i počela jako da boli.

Dok smo izanalizirali stanje stvari, povezali šta se dešava u

državi i kakvi sve planovi da se sruši vlast postoje, sunce je već zašlo iza bašte. Kako god smo pokušali da okrenemo, našli bismo se u ćorsokaku bez izlaza. Čak ni Pločić, kao otelotvorenje šturog, akademskog znanja, retko korisnog u pravom svetu a zapravo iznenađujuće često značajnog za iznuđivanje rešenja koja su u isto vreme bila isuviše jednostavna za nekog toliko pametnog i isuviše kreativna za nekog toliko operisanog od umetnosti, ovom prilikom nije mogao da pronađe adekvatno rešenje.

„Možemo nastaviti sa eskalacijom navodnih pretnji od Kneževih, ali ako narod nije poverovao u početni baraž, neće poverovati ni u naredne”, reče Pločić. „Mislim da nam je zbog toga najpametnija opcija da što pre osiguramo kontrolu nad lokalnim partijama i ponovimo izbore, pre nego što se stvori kritična masa koja će nas srušiti. Odnosno, to bi bila druga najpametnija opcija...”

„Prva bi bila predaja, a to nije opcija”, reče Rada.

„U pitanju je nekoliko desetina opština. Biće izuzetno teško uspostaviti kontrolu tamo gde smo je već izgubili”, reče Spasojević.

„Izuzetno teško ali izvodljivo? Šta ti treba, sem vremena?”

„Upravo to, samo vreme da mogu da organizujem pravilan pritisak.”

„Pločiću, imaš li predlog kako bismo dobili na vremenu?”

„Mogli smo da ojačamo režim kontrole međugradskog saobraćaja? Da ne bi mogli da putuju da se dogovaraju?”

„E vidiš, to mi daje jednu ideju”, kazah ja. „Možda vam se neće svideti ova opcija, ali razmislite malo. U suštini, ako želimo da ih usporimo u dogovaranju, najbolje bi bilo da ugasimo komunikaciju na teritoriji čitave zemlje. Dakle, da nema više televizora, radija, ni telefona, ni telegrama pa čak ni pošte.”

„To zvuči... Riskantno”, reče Pločić. „Zar tako ne bismo i same sebe oštetili? Ne bismo znali šta se dešava tamo napolju?”

„Velik rizik podrazumeva veliku nagradu. Uradite to. Takođe, šta kažete da pozovemo Visoku komandu republičkih naoružanih snaga da dođe ovde u vilu?”

Bacivši mi poglede neverice, dodao sam:

„Za svaki slučaj. Ko zna šta će se desiti.”

„Pa bilo bi bezbednije, pogotovo ako ugasimo telefoniju”, reče Spasojević.

„Super, hajde onda gospodo, pohitajte.”

Kad sam izašao u hodnik, u potrazi za predahom, samo sam našao još briga. Spremačica mi se pojavila ispred očiju, sva zadihana, sva zabrinuta.

„Gospodine predsedniče, vaša ćerka! Nikako ne želi da uđe unutra!”

Stojeći na balkonu, Anastasija je sve više i više podsećala na svoju majku. Elegantna ali i prkosna, nije htela da uđe unutra uprkos opasnosti koja se pred njom odigravala. Znajući da neće ni mene

slušati, pridružio sam joj se na svežem vazduhu, te sam iz prve ruke video opasnost: malu grupicu ljutih demonstranata koja je vrištala u prazno ispred kapije.

„Već je počelo, vidim”, kazah ja. „Barem je brdo dovoljno strmo da razuveri manje ubeđene da dođu ovde.”

Anastasija je pomno ćutala. Nije bila najpričljivija ni kad je bila raspoložena, ali sada je ćutnja više poprimila obličje tihog osuđivanja. Bila je zagledana u demonstrante, ali i u horizont na kojem je sunce umiralo, krvareći crveno po mračnom ambisu, preteći da nas uplete u svoju smrt sad i odmah. Pitam se da li je to možda i želela. Pored vrane kose i delikatne građe, imala je tu majčinu upornost i sposobnost da me natera da se ispovedam.

„Hteo sam te pitati još pre, kako ti ide onaj crtež? Jesi li ga završila?”

„Koji crtež?”, pogleda me belo.

„Onaj crtež... Na kojem si nacrtala onaj zaliv gde smo bili zimus.”

„Oče, taj crtež je bio završen još pre dva meseca.”

„Zar je prošlo već toliko?”

Prevrnula je očima.

„Izvini... Vreme leti kada je predizborna kampanja u toku. Posvetiću ti se više od sada, obećavam.”

„To si obećao i prošli put”, reče istinu.

Oslonio sam se na ogradu pored nje, ali joj nisam bio ništa bliži.

„Šta te muči, Stasija?”

Odmah sam zažalio što sam postavio to glupo pitanje.

„Pored toga što si preko noći postao diktator?”, reče ona. „Samo mi reci zašto, šta je poenta?”

„Poenta je... Poenta je da preživimo, draga moja. Poenta je da izvučemo žive glave iz ovog haosa.”

Na to se samo nasmejala.

„A misliš da će nam sad to biti lakše?”

„Da sam prihvatio poraz, ko zna šta bi nam sve uradili. Pogledaj unaokolo po regiji, po drugim bivšim republikama - vladari ne završavaju svoj mandat u vili već u zatvoru. Ili još gore, razapeti na ulici. A da ti ne pričam šta rade s njihovim priraštajima.”

„Isto kao i sa knezom, zar ne? Kao i s tvojim ocem”, reče ona izabравši bodež umesto reči. „Istorija bi se ponovila, istorija bi se zadovoljila. Barem deda Ilija nije postao diktator. Možda je predvodio vojsku na pogrešnoj strani, ali ni u jednom trenutku nije pao toliko nisko.”

Imala je svako pravo da bude razočarana. Nisam očekivao od nje da razume.

„Znaš šta ja mislim, oče? Ja mislim da si ti i dalje onaj napaćeni dečaćić koji se po školi dokazivao i koji je petnim žilama želeo

ubediti čitav svet da se grehovi oca ne nasleđuju. Mama mi je pričala koga si sve tukao i pljuvao da bi dobio odobrenje društva, kako si bio najglasniji u podršci režimu koji ti je toliko napakostio. Ti si i dalje taj čovek, oče, i dalje tražiš to isto odobrenje, samo što ga sada tražiš od četiri miliona ljudi.”

„Isuviše si ti mlada da bi razmišljala o svemu tome.”

„Izvini što se interesujem da saznam ko mi je otac.”

Bio je ovo jedan od retkih trenutaka kada je Stasija spustila svoj gard, koliko je trnovita bila. Želeo sam da meračim ovaj trenutak, ali mi se to činilo sve manje mogućim, našavši se ispred nepremostivog bezdana nerazumevanja.

„Ovo radim zbog nas, zbog tebe i Ivana. Vas dvoje ste mi najvažniji na svetu i ne dam nikom da vas povredi.”

„Ne laži oče, samo priznaj da si se srastao s foteljom.”

„Fotelja je nebitna, moj ego je odavno dovoljno nahranjen za dva života. Ovo radim radi vaše bezbednosti a pored toga, i radi bezbednosti čitave nacije, moraš mi verovati.”

„Oprosti oče ali rekla bih da ti više niko ne treba verovati.”

Kada je otišla sa terase, Anastasija me je ostavila samog. Uistinu, možda sam ja nju prvi.

V

Dva nesretna dana su prošla dok se generali nisu pojavili. Visoko organizovana i komotno obezbeđena procesija sedana sa podebljanim staklima i čelikom umesto lima se rasplinula unutar dvorišta, gazeći nežne ljiljane i jarke begonije i trnovite ruže bez pardona. Dočekao sam ih ugladen i nasmejan; pitao sam se jesu li mi podočnjaci bili utegnuti koliko i kravata? Pored mene je bila Radoslava, već pet koraka ispred generala a s druge strane Pločić, koji nije ni pokušavao da prikrije svoju iscrpljenost.

Ispred nas su se predstavila tri stasita gospodina u besprekornim uniformama, upadajući u oko sa kičastim šarenilom medalja i titula. Tri kamene face sa milimetarski preciznim brkovima i neposustajućom disciplinom, koja se nije ni krila iza sitnih, bezdušnih očiju stala su ispred nas, strpljivo očekujući da ih prvi pozdravim.

„Generale Filipčević, generale Kovanov, generale Apić, dobro došli u moj dom.”

„Bolje vas našli”, rekoše sva trojica u glas.

„Kako ste putovali?”

Primivši ih, pokazali smo im vilu s polja, ispričali priču o njenom nastanku pre sto i kusur godina, priču koju smo svima pričali, a potom smo im ponudili aperitiv, zasigurno su bili gladni nakon dugog puta iz baze na samom severu zemlje. Nastavili smo da im pokazujemo

unutrašnjost vile, a kada je videla da generali nisu ni impresionirani ni zainteresovani, Rada je predložila da odemo u podrum, gde se nalazio uzbudljivi deo vile. Našavši se ispred stepenica, general Kovanov je krenuo prvi. On je inače bio moj omiljeni ili barem najprijatniji od tri neprijatna stvora, usled njegovog umerenijeg tona i manje stisnutih usana koje su imale priliku da se barem nekoliko puta nasmeju u poslednjih deset godina, za razliku od druge dvojice.

No, Kovanov nije samo prvi krenuo da se spušta dole, već i da priča o pravom razlogu mog poziva Visoke komande.

„Gospodine predsedniče, pretpostavljam da ste upoznati sa najnovijim stanjem stvari? Nas su informisali pre nego što smo krenuli na put.”

„Da, upoznat sam.”

„Mogu li vas pitati šta ste tačno razmišljali kada ste ukinuli komunikaciju u zemlji?”, upita Filipčević, najzad dobivši priliku da iskaže svoje nezadovoljstvo.

„Na to mogu ja odgovoriti, moja je krivica”, javi se Pločić.

„Ne, ne, sasvim je u redu, Pločiću. Moja je odluka bila. Vidite, naša ideja je bila da kupimo malo vremena dok se ne organizujemo bolje. Nismo mogli očekivati da će opozicija nastaviti da se dogovara bez telefona.”

„Nismo očekivali ni da će moći tako brzo da se organizuje masovni protest”, prizna Rada.

„Izvinite mi na ovome, ali nadam se da ćete ceniti moju iskrenost”, reče Filipčević. „Vaš plan je bio očajan. Da ste nas samo pozvali da se konsultujete, čuli biste mišljenje celog vojnog kadra. Ovim ste samo nama uspeli da zabiberite jer ste samo otežali Državnoj službi da sakuplja informacije – zaslepili ste ih a samim tim i sebe. Iskren da budem, zapitam se da li uopšte znate šta radite ili čak pokušavate samog sebe da sabotirate.”

„Ne moramo odmah dizati tenziju”, reče Apić. „No, Filipčević je u suštini u pravu. Samo ste sebi napakostili urotivši čitavu naciju protiv države i sada marširaju u kolonama da vas sruše.”

„Zato smo vas pozvali ovde, gospodo”, reče Rada samozadovoljno, „da vidimo šta možemo da učinimo da povratimo red i mir u državu.”

Spustivši se u podrum, generali su mogli da se uvere da ovo nije bio uobičajeni podrum gde su se krili paukovi, stare novine i vina. Upalio sam svetlo i razotkrio im jedan dugi hodnik sa mnoštvom vrata sa obe strane. Uvek me je jeza hvatala kada sam dolazio ovde, zato i ne dolazim više često; nadam se da je ta ista jeza i njih uhvatila.

„Kao što smo rekli, ovu vilu je Knez Ognjen II sagradio sa ciljem da nadgleda grad Brvna, da bude blizu a da opet bude dovoljno udaljen od opasnosti ukoliko neprijatelj počne da bombarduje grad. S obzirom na to, hteo je da ima sve što mu je trebalo nadomak ruke i arhitekta su zaista maestralno ispunile svaki zahtev u tom pogledu. Jedan od Ognjenovih zahteva je pak bio da se sagradi i njegov vlastiti zatvor gde bi čuvao državne neprijatelje i taoce jer je imao neutoljivu žeđ za ispitivanjem zarobljenika. Neki kažu da je bio i poprilično

okrutan. No, kada je režim promenjen i kada su komunisti zavladaali, Istok Đunđerski je sasvim prirodno preuzeo ovu vilu za svoj dom. Koliko god da je taj režim bio drugačiji, u suštini, svaki autokratski režim je isti. Svaki autokrata je isti. Zar ne, Rado?"

„Ja nisam provela mnogo vremena ovde dok sam odrastala tako da ne mogu da tvrdim sa sigurnošću, ali sam na primer čula da je i moj otac držao zarobljenike ovde. Sećam se tako, kad sam bila baš mala, da su me u par navrata budili vrisci usred noći. Mama me je ubeđivala da sam samo loše sanjala, ali mogla sam već tada da prepoznam istinski užas u nečijem vrisku.”

Pločić je otključao jedna vrata, pokazavši generalima da zavire unutra, da uvide koliko su ćelije bile male i zagušljive.

„Slobodno uđite”, reče on.

Generali su me pogledali s podozrenjem ali ja sam ih ja, nasmejan i dobro raspoložen, razuverio od bilo kakve sumnje. Ušli su jedan po jedan poput pripreme urnebesnog klovnovskog čina sa automobilom, i kada je i poslednji, Apić, ušao, odmah su zažalili. Bilo im izuzetno neprijatno, skućeni u prostoru koji nije bio luksuzan ni za jednog. Kada su poželeti da izađu, ne videvši poentu ovoga, preprečio sam im put.

„Vidite gospodo”, kazah, „ja se trudim da budem demokrata, stvarno se vraški trudim. Ali teško je, i osećam da blago posustajem. Ukoliko demonstranti uspeju da se dovuku do Brvne neometeni, ukoliko Aleksandra i Gvozden budu na čelu tog pokreta i ako budu

zahtevali moju predaju, ja iskreno ne znam šta će se desiti. Ne znam šta bih mogao sve da učinim. Zato vas molim sada, i iskreno vas molim: budite moji saveznici. Iskoristite kapacitete oružanih snaga da zaustavite demonstrante. Potražite ponovo i pomoć organizovanog kriminala ako treba, dajte im što god budu tražili. Iskoristite sve što možete da biste ih zaustavili da ne dođu pred moje ognjište.”

Filipčević se prvi usprotivio, a Apić nije bio daleko iza.

„Tražiš od nas da uzmemo puške protiv građana, da prolijemo krv naših komšija”, reče Filipčević užasno besan. „To ne samo da je neustavno, već i nešto najgore što si mogao da zatražiš od nas. Kako te nije sramota?!”

„Zakleli smo se da ćemo braniti naciju od neprijatelja. Liljak, ovo je apsurdno!”, reče Apić.

„Gospodo, zamolio sam vas prosto iz kurtoazije. Vi zapravo i nemate izbora”, kazah ja zatvorivši vrata s većim zadovoljstvom nego što sam planirao.

VI

Čitao sam izveštaje koje su generali doneli o stanju trupa u pripravnosti i ciframa dostupnih rezervi kada je u kancelariju ušao Pločić. Iako je bio samo petnaest godina mlađi od mene, i dalje mi se činio kao nekakav student koji je došao da pita profesora da mu objasni nešto

što mu je bilo nejasno u udžbeniku, s telećim pogledom iza naočara koji je mnoge prevario.

„Završili smo za danas, Pločiću. Uzmi predaha kada ti se nudi, znaš i sam da ti se ne nudi često.”

„Znam, gospodine predsedniče, ali nešto me kopka.

„Nešto u vezi sa generalima? Ne veruješ da će nas poslušati?”

„Ne, nije to. Mislim da smo ih poprilično ubedili onim štosom da čine ono što im se kaže. Baš sam bio pričao sa Filipčevićem...”

„Oh, kakav grozan čovek. Ne mogu ni da zamislim kako se ova dvojica osećaju pored njega, pogotovo sada kad smo ih smestili u istu sobu. Mora da im je super, čim se ne žale!”

„Da, nije najpriятniji”, reče Pločić zamišljen. „Ali sam ipak imao produktivan razgovor s njim.”

Naučio sam da pazim na određene izraze kod mojih najbližih saradnika. Čovek na mojoj poziciji nikad ne može stoprocentno da zna sa sigurnošću da će uvek dobijati istinu. Laže se često u nastojanju da me zaštite od neprijatnosti zbog koje bi oni nadrljali, bez obzira na to da li su zaista oni krivi ili ne. U mom iskustvu, nastojao sam da ih nikad ne kaznim, zbog čega Pločiću nije bio problem da mi kaže šta ga je kopkalo nakon „produktivnog razgovora”.

„Sedi”, kazah ja. „Hoćeš nešto popiti?”

„Neću. U stvari može.”

Iz fioke sam izvadio medovaču i sipao nam po čašicu. Ovaj ju je trgnuo.

„O čemu se radi?”

„Pa, jedna stvar mi se mota po glavi... Otkako smo imali onaj razgovor pre nekoliko dana kada si nam izjavio da želiš da ostaneš na vlasti usled rizika od nuklearnog rata, ja sam se pitao koliko je to zaista tačno. Istina, mi nemamo nuklearke dok Konfederacija i SAD imaju ali...”

„Ali?”, ponovih, primećujući da me pogledom izbegava.

„Filipčević kaže da, po analizi njihovih stručnjaka, Takarska stoji dovoljno daleko od svih potencijalnih žarišta u Konfederaciji da nas nuklearni oblak kao posledica bačene bombe ne bi pogodio ništa više od Baltičkih zemalja. Takođe, uspeali smo da održimo relativno dobre odnose sa obe strane tako da je rizik od invazije manji nego što bi se mislilo ali najvažnije od svega, geopolitički stratezi sumnjaju da bi Konfederacija ovako slaba zaista zapravo ratovala. Prihvatili su već pomoć Evrope i Amerike, a za uzvrat su potpisali razne sporazume kojim se obavezuju da smanje broj nuklearki.”

„Dobro Pločiću, šta hoćeš ovim da kažeš?”

„Hoću da kažem da mislim da serete, gospodine predsedniče. Opasnost od rata nije vaš motiv za ostajanje na vlasti.”

Ovo je bio nov momenat za Pločića.

„Niste to uradili da biste zaštitili Takarsku od Konfederacije, to mi

je jasno. I da se razumemo, ja vas ne osuđujem, i ja isto mislim da ste vi najbolji vladar koji Takarska u ovom trenutku može da ima. Ja sam takođe mišljenja da biste vi, za dobrobit čitave zemlje, ipak trebalo da odstupite od funkcije i da se predate miliciji. U suprotnom će izbiti građanski rat, a onda ćete završiti kao Knez nekada.”

„Da te pitam nešto, Đole: Jesi li uplašen?”

„Jesam, kako ne bih bio. Zar niste i vi?”

„Dobro je da si uplašen, i treba da budeš. I ja sam, kako ne. Upašen sam šta bi se desilo s mojom decom kada bih se predao. Da li mogu da budem siguran da će naredna vlast biti milosrdna, pogotovo ako Gvozden ima afiniteta prema Kneževom pokretu? I nakon svega što sam njima učinio, nakon atentata na prestolonaslednika?”

„Zbog toga postoji Ustav, gospodine predsedniče.”

„Koji se može isto tako lako promeniti kako smo ga i stvorili.”

„To je rizik koji donosi demokratija.”

„Ne demokratija, već želja za osvetom. I taj rizik mogu ja lično da podnesem, ali ne i moja porodica.

„Što ih onda niste evakuisali odavde, odveli negde gde bi bezbedno mogli da žive ostatak života? Što ste umesto toga objavili rat čitavom narodu?”

„Zato što... Zato što ne možemo nikom verovati, Đole.”

„E pa baš sam pretpostavljao da ćete to reći! Zato sam ja preuzeo na

sebe jedan zadatak mimo vašeg znanja i kontaktirao sam predsednika Ukrajine preko našeg ambasadora. Predočio sam mu stanje stvari i ovo mu je odgovor.”

Pločić je izvadio izgužvani papir iz unutrašnjeg džepa sakoa i počeo da ga čita. Papir se tresao.

„’Drago mi je da je labud zdrav, nedostaje mi. Baš bih želeo da ga dovedeš jednom prilikom u moje jezero kod gvozdenog mosta, gde smo ih prošle godine hranili.’ Malo je kriptično ali značenje je jasno. Valjda. Dakle, Ukrajina vam nudi tajni azil.”

„To se neće desiti.”

„Ne prihvataste azil?”, upita on šokiran.

„Neće mi trebati, videćeš.”

„Čak ni vašoj porodici?”

„E, to bih već razmotrio, ali definitivno smatram da bi im bilo bezbednije ovde pored mene.”

Pločić nije imao odgovora na to, već je prosto skinuo naočare i počeo da masira oči.

„Ne razumem, bukvalno bi mogao helikopter da Vam sleti pred prozor i da Vas pokupi da odete odavde, da zaboravite na čitavu priču. Zar ne shvatate da ne možete da pobedite, da ste u stvari već izgubili? Najgore od svega, ovim ćete samo popišati po svemu što ste dosad postigli. Dvanaest ste godina na vlasti, dvanaest dobrih godina. Da odlučite da siđete s vlasti, bili biste slavljani kao jedan od najboljih

lidera koje je Takarska ikada imala. A ako nastavite kako ste krenuli, sve će propasti. Sve što ste ikada uradili će biti ocrnjeno. Vaše nasleđe će se svesti na nekoliko dana kada ste odlučili da glumite diktatora. Znam Vas dobro, Vi to prosto niste. Ne razumem...”

Borio sam se svakim delićem svog tela da mu ne objasnim. No, koliko god je pametan i pronicljiv bio, činilo mi se da ni tada ne bi razumeo.

VII

Demonstranti su ipak uspeli da se probiju do grada; državni aparat me je izneverio. Na policiju se nisam nikako mogao više osloniti da nas zaštite. Spasojević je, nakon posete zgradi Vlade, uvideo koliko je stanje stvari zapravo loše u partiji, koliko smo podrške izgubili. Najveći gubitak od svega je naravno bio gubitak ministarstva unutrašnjih poslova, koji se javno deklariseo da je protiv moje vlasti, no izgubili smo i mnoga druga, između ostalog, i ministarstvo odbrane. Generali su mi bili jedini preostali, uhvaćeni u šaci. Niko nije smeo da izađe iz Vile bez dopuštenja.

Filipčević i Apić su se odmah odazvali na moj poziv, našavši se ispred stola i stolica bez poziva da sednu. Zatražio sam objašnjenje, a oni su krenuli da se vade kako su znali i umeli, saplićući se preko reči kao poput mog sina kada bi mi objašnjavao zašto se tukao s drugom.

„Nismo imali dovoljno vremena, gospodine predsedniče, demonstranti su nas predupredili. Dok su se naše snage mobilizovale, kolone su već prošle pola puta do Brvne.”

U to sam još i mogao da poverujem: kamioni su promenili svet, revolucije su se mogle sprovesti barem triput brže od kada su oni na putevima. Ono u šta apsolutno nisam mogao poverovati jeste ono što je Filipčević rekao.

„Trupe su se zbog toga našle iza demonstranata. Naprosto nisu mogli da ih zaustave pred gradom jer nisu ni bili pred gradom.”

Nisam imao snage da se svađam, samo sam sipao sebi još jednu čašicu.

„Onaj mali red tenkista je ipak uspeo da uđe u grad pre nego što su ga opkolili, zar ne?”

„Uspeo je, tačno”, prizna Apić. „Pitanje je koliko bi mogli dugo da ih zadrže pre nego što ih preplave.”

„Moći će barem neko vreme ako zapretite demonstrantima da će pucati ukoliko počnu da prelaze mostove.”

„Gospodine predsedniče, vi to ne mislite ozbiljno...”, Apić odluta, shvativši da mislim.

„Demonstranti ne smeju ući u grad, to bi trebalo da vam bude jasno. Hajte sada, slobodni ste.”

Došavši u dnevni boravak i zauzevši mesto na kauču, poželeo sam malo mira. Zadremao sam, ne znam ni na koliko, no kada sam

došao sebi, pored mene je sedeo Ivan. Sin mi je bio zagledan u vatru i nisam mogao ni da pretpostavim šta misli niti zašto je došao sa mnom da sedi. Oduvek mi je bio veća zagonetka od Anastasije, mada ne veća od sopstvenog mozga. Uspravivši se, dozvolio sam sebi da otkopčam kaiš bez bojazni da će sin misliti išta manje dobro o meni usled prirodnih zakona koji su sprečavali da se mišljenje spusti niže od nule. Hteo sam da porazgovaramo, ali on nije. Postavivši mu ruku na rame, trgnuo se ne bi li je skinuo.

„Ljut si, vidim.”

„Prebio bih te da mogu.”

„Ko kaže da ne možeš?”

„Tvoja tajna služba”, Ivan reče ne skrećući pogledom sa vatre.

„A da, ima toga. Besan si više nego inače zbog čitave ove situacije, zar ne?”

„Ma jok.”

„Reci mi, jesi li nekad dobio utisak da znaš više od mene i mame? Da nas više učiš nego što mi tebe učimo?”

„Molim? Naravno da jesam, svakim danom sve češće i češće.”

„Verovatno možeš tačno da istakneš gde smo pogrešili kao roditelji i gde i dalje grešimo. Svaki put kad nam na to ukažeš, želeći da se razvijemo kao ljudi, mi ti se nasmejemo u facu i zanemarimo da si išta rekao.”

„Ako već znaš sve to, zašto si i dalje toliko umobolan?” reče, te se okrenu ka meni, pokazujući da nije samo bes u očima bio. „Zašto se nisi odrekao svoje smrdljive fotelje kada smo ti Stasija i ja tražili?”

„Zamisli sada da umesto svoja dva roditelja”, kazah ja zanemarivši mu pitanje, „imaš čitavu naciju, i da umesto pukog neslaganja dobijaš konstantne uvrede i omalovažavanja. To predstavlja bremen te moje „smrdljive” fotelje, Ivane. Koliko god je ne voliš, u pitanju je dužnost koju moram da činim, iako znam vrlo dobro da me ne čeka puno hvale na kraju ni od tebe, ni od građana. Poenta nije da me ljudi vole, već da se nakon deset godina okrenu i vide da im je život daleko bolji nego pre. Poenta je da niko nema bolji uvid u određene večne istine života od onog ko sedi u fotelji.”

„Bože me sačuvaj, taj ego.”

„Oče!”, začu se Anastasijin glas.

Utrčala je u sobu, bleđa nego ikada. Videla je duha, ili nešto gore.

„Demonstranti... Ušli su u grad!”

„Ipak su ušli?”, Ivan se uzbudi.

Nisu pucali, već sam znao. Tenkisti su posustali. Jednim prostim odbijanjem naredbe, vojska je pokazala na čijoj je strani. Osećao sam kako mi se diže pritisak, kako glava počinje da mi crveni. Znao sam i ko je bio kriv. Skočio sam na noge i otrčao do radne sobe, gde su generali obično sedeli; njih nije bilo. Trknuo sam onda gore, proklinjući onog Kneza što je stavio toliko prokletih stepenica u svoj

dom. Pronašavši sobu u kojoj su generali prebivali, zatekao sam dva spremna, uredna kreveta i jedan sa stvarima još uvek na njemu.

U tom sam trenutku začuo neku buku. Grane su počele da zveckaju o prozor, kroz koji sam ugledao helikopter kako se spušta na travnjak. Odmah pored su bili generali, uz još jednog čoveka. Trčao sam. Noge su me vraški bolele, ali nisam posustajao. Dok sam protrčao kroz lavirint hodnika i najзад izašao na dvorište, helikopter je već bio u vazduhu. Pbegli su.

Tu se u međuvremenu okupila čitava vila, činilo mi se. Svi su se nadali da bi dovoljno mrski i besni pogledi uspeali da sruše tu mašinu. Čudo se, nažalost, nije desilo. Nasred travnjaka stajao je jedan jedini preostali general, general Kovanov.

„Kovanov, ti si odlučio da ostaneš?”

„Bilo bi nepristojno da ti svi generali odu bez ijedne reči. Koliko sam video, s njima je otišao i potpredsednik, Pločić?”

Naravno da je otišao, na to je trebalo da računam. Naučio sam ga svim mojim veštinama, a sam je uspeo da prekopira ono što sam zadržao za sebe. Nisam mogao biti ljut na njega.

„Kovanov, ako si mi i dalje lojalan, imam dva zadatka za tebe.”

„Naravno, gospodine predsedniče”, reče sav mio, kao i uvek.

„Prvi je da uništiš taj helikopter.”

„Videću šta mogu učiniti povodom toga. A drugi?”

„Drugi će biti malo teži. Sećaš li se kako je Istok Đunđerski, strahujući od neke buduće najezde fašista, postavio dinamite u mostove, kako širom zemlje, tako i oko same Brvne?”

General Kovanov se blago nasmešio. Bio je to prijatan osmeh, daleko od nekog izopačenog izraza jednog manijaka.

„Kako ne, to mi je jedna od omiljenih zanimljivih činjenica naše istorije.”

„Želim da ih detoniraš. Zanemari demonstrante na njima, o ciframa kasnije brinemo.”

VIII

Televizori su ponovo radili, telefoni su ponovo treštali. Neko je negde naredio da se povuče i ta moja mera protiv komunikacije, srozavši mi vlast na tananu nit koja je pod nekim uglovima delovala kao da je ni nema. Tempiranje ukidanja ove mere je bilo isuviše dobro da bi bilo slučajno; na svim kanalima se mogao videti i poslednji čin mog terora, momenat kada su u harmonijskom nizu eksplodirali stubovi na mostovima, oduzevši podršku i tlo ispod nogu nebrojenih Takaraca.

Prikazivali su posledice na mostovima, a ja nisam mogao da odolim svojoj morbidnoj znatiželji. Posmatrao sam stubove čelika koji su bili izvrnuti i zgrčeni poput udova preminule životinje, besciljne cevi i gromade betona pobacane tu i tamo kao s namerom da izgleda što

dramatičnije. Bilo je toliko prašine, kako u vazduhu, tako i na svakoj mogućoj površini, da su scene izgledale zabrinjavajuće spokojno, kao što bi izgledao zabačeni park u decembru.

Kada je televizor počeo da prikazuje žrtve u vodi, nisam mogao više da gledam. Samo zato što sam nešto morao da učinim, nije značilo da sam u tome uživao. Izašao sam iz svoje odaje, pijan i prebijen. Ne znam ni šta sam očekivao, ali me je ispred vrata čekalo još loših vesti.

„Spasojeviću?“, upitah ga. „Kovanov? Zašto ove jadne žene plaču? Šta bi?“

Ispred vrata se okupila čitava povorka ojađenih lica. Čak je i Spasojević, za kog sam sumnjao da uopšte poseduje emocije, pokazivao razdraganost iza zamagljenih naočara.

„U pitanju je vaš sin, gospodine predsedniče...“, reče on. „Kažu da je samo u jednom trenutku seo u kola, da ode u svoj stan da pokupi neke stvari. A onda...“

„Naše trupe, ono što je od njih uopšte ostalo, su ga našle na trgu kod spomenika. Nismo bili sigurni da je on, jer mu je čitava glava bila, pa, neprepoznatljiva... Ali smo mu pronašli ličnu. To je on.“

Ne, nije bilo moguće. Uhvatio sam se za glavu, uhvatio bih se i za stomak, ali on je već propao kroz patos.

„Zašto...? Trg nije ni blizu njegovog stana, nema smisla...“

Imao je smisla, naravno, bilo je jasno kao dan, samo nisam hteo o tome da razmišljam. Kovanov nije to pak znao.

„Neki momci kažu da su ga videli kako prilazi demonstrantima, samovoljno, neisprovociran. Štoga mu je bila zamisao, rezultat je svakako bio očekivan.”

Pridružio im se. Hteo je da mi napakosti, da me se javno odrekne i da svoj glas horu nezadovoljnih. Potpuno sam razumeo. Imao je tu moju naklonost ka prkošenju, to mu je bio hobi od rođenja, kada je odbijao čak i majčino mleko, smejući nam se iz krevecica jer je znao da ćemo mu kad-tad ugoditi. Zašto je samo morao da strada? Rugaš li mi se s nebesa sada, kako sam u svoj svojoj moći bio nemoćan da zaštitim najvoljenije?

Ambis nije imao kraja. Rada je vrisnula s bolom koji joj je bio stran. Kada sam dotrčao do kupatila u kojem se derala i jecala, uvideo sam i zbog čega je. Želim da nikad nisam ugledao taj krvavi prizor; srce, ako sam ga i dalje imao, mi se najzad slomilo.

„Anastasija draga...”, kazah izgubivši snagu u kolenima. „Zar i ti?”

Voda je stajala spokojno, boje rubina i crnine ambisa u koji sam upao. Lice joj je bilo nežno i bledo, ništa drugačije od porcelana po kojem joj je vrana kosa bila razbacana. Milovao sam joj ruku na ivici, tamo gde su bili prorezi od koje mi je mučnina kretala. Bila je ledeno hladna.

„Čim je čula za Ivana, valjda nije mogla da izdrži više...”, reče ona sedeći u bari suza na toalet šolji. „Ne zaslužuju milost, Zvonko, za sve što su nam uradili. Pobij ih. Pobij ih sve”, zavapi Rada, s

besciljnošću koja se pretvorila u bes koji se pretvorio u slepilo uma. „Ne zanima me kako, samo uradi to...”

Trebalo je suze da krenu, očajnički sam ih želeo, ali taj deo mene je bio davno odstranjen. Imao sam misiju, imao sam plan, imao sam dužnost od koje nisam mogao da posustanem bez obzira na cenu. Znao sam da će do ovoga doći u jednom trenutku, samo sam mislio da ću se bolje pripremiti u međuvremenu.

„Zvonko, naredi vojsci...”

„Nemamo više vojsku. Nemamo policiju, nemamo Pločića, nemamo vladu, a sad više ni decu... Gotovo je, Rado.”

„Nije vala gotovo dok sam ja i dalje živa.”

Rada je bez daljeg objašnjenja napustila toalet. Neko vreme zatim, proderala se dole na nekog, a kad sam dotrčao da vidim šta se dešava, Rada je već mitraljezom pretila da se na silu probije kroz grupicu spremačica sa Spasojevićem na čelu. Nisu joj dozvoljavali da izađe, znali su šta će joj se desiti.

„Niko neće stati između mene i moje osvete”, rekla je uperivši Istokov mitraljez u preplašene face. „Neću im dopustiti da pobeđe. A sada se sklonite, neću vam tražiti dvaput!”

Kada su ostali zamrznuti u mestu, Rada je ispalila nekoliko metaka u plafon.

„Pustite je!”, naredih ja. „Neka ide, nisam je nikad video da blefira.”

„Hvala”, reče ona zajedljivo.

„Rado?”

„Šta hoćeš?”

„Samo... Volim te.”

„I ja sam tebe, dragi, do pre pet minuta.”

IX

Bila je noć, ali usled melodrame baklji i vrisaka, čovek bi pomislio da je pakao. Demonstranti su se okupili oko zidina vile i bilo je samo pitanje vremena kada će uspeti da se prebace preko i nadjačaju ovu malu šaćicu stražara. Nisam hteo da završetak bude tako prost i očekivan, hteo sam da im pripremim jedno poslednje iznenađenje.

Istuširao sam se, obrijao sam se, skratio sam nokte, neparfemisao sam se. Osušen i obučen, dozvolio sam Spasojeviću da mi skрати kosu poslednji put.

„Jeste li razmišljali šta će se desiti sa Takarskom kada odete s ovog sveta?” upita Spasojević iz vedra neba.

„Samo o tome i razmišljam.”

Frizura je bila savršena; da nije bio savetnik predsednika, Ivo bi bio odličan frizer. Pomogao mi je zatim da izaberem odelo u kojem će me istorija pamtiti. Kravata, naravno, nije mogla da bude nijedna

druga do kravate moga oca, praktično jedine stvari koja mi je od njega ostala. Gledajući se u ogledalu, zapazio sam da mi je lice bilo malo mršavije a oči mračne i utonule. Bilo je očekivano.

„Mogu li da vas postavim to famozno pitanje, gospodine predsedniče?”

„Koje pitanje? 'Zašto'?”

„Da, 'zašto'? Zašto ste sve ovo uradili?”

„Ne znam, osetio sam da nemam druge opcije. Izneverio bih naciju i istoriju da nisam.”

„Zar ste morali da postanete zlikovac?”

„Istoriji je potreban dobar zlikovac, Ivo. Promene se ne dešavaju samo tako, same od sebe, već zahtevaju neki katalizator, neku lošu silu istorijskih procesa protiv koje će se narod urotiti.”

„Ali otkud to? Nakon dvanaest godina dobre vladavine?”

„A šta sam tačno postigao za tih dvanaest godina?”

„Sve živo ste postigli!”

„I ništa suštinski bitno. Neka nova faca poput Gvozdena ne bi ni znala odakle da počne i u tom slučaju, država bi ostala potpuno ista, sebična i okrutna. Sistem, toliko okoštao i zatvoren u sebe da je samom sebi bio najveći neprijatelj, ostao bi isti. Ljudi na pozicijama bi, na kraju krajeva, ostali isti. Shvatio sam da ne bih mogao da oprostim sebi da odem sa vlasti ostavivši Takarsku u tom

stanju. Ne bih oprostio sebi kada bih gledao kako klizi u neizbežnu krizu legitimiteta, kada bi građani isuviše kasno shvatili da su bili nasamareni, i potpuno obespravljani da išta promene.”

„I zbog toga ste se opredelili da srušite sistem? Zar ne mislite da je to bilo malo ekstremno?”

„Smatrao sam, i dalje smatram, da je to bila jedina dobra, odnosno najmanje loša opcija. Bilo je drugih, naravno. Mogao sam, na primer, uraditi masovnu čistku nepodobnih funkcionera i partijske elite, ali šta bih time postigao? Umesto njih, došli bi sledeći koji bi samo pametnije skrivali svoje sebične motive. Ne, shvatio sam da se ovaj jalovi sistem može samo odozdo promeniti i to samo kada bi se narod toliko usprotivio protiv države da bi poželeo da je u korenu promeni.”

„Ja se samo pitam, šta će tačno sprečiti te iste društvene struje koje su stvorile Istokov režim i Knežev pre njega da, nakon što se mase umore, stvore još jedan u sličnom ruhu?”

„Ništa. Ukoliko budu dovoljno jake, stвориće ga. Moja nada je, pak, da će narod biti dovoljno poučen ovim iskustvom da će sledeći put ranije ustati protiv nepravde.”

„Mislim da razumem. Ne znam da li se slažem, ali razumem.”

„Poštujem to. A šta kažeš, misliš li da sam lud?”

„Možda malo – reče dvoumivši se. – Svako ko dođe na Vašu poziciju mora biti pomalo lud. Evo i poslednjih detalja.”

Predstavio je preda mnom jednu malu metalnu i jednu veću drvenu,

detaljno izrezbarenu kutijicu. Pored je stojala uvijena zastava. U kutiji je bio moj prvi pištolj koji sam dobio kada sam odslužio vojni rok. Imao je određenu nostalgičnu vrednost i odlučio sam da bi mi bio prijatan kompanjon u smrti. Spasojević je potom raširio zastavu, otrešao je od nabora i njom me ogrnuo. Zavezao mi je čvor oko vrata, kao što sam Ivanu vezivao plaštevne kad je bio mali.

Poslednji detalj je bio u onoj manjoj kutijici. Ovo je pak bilo za Spasojevića.

„Izvoli”, kazah otvorivši poklopac. „Biće brže i bezbolnije, nego da čekaš demonstrante.”

Ivo Spasojević je oklevao. Iza presijavajućih stakala, iza očiju koje nisu ništa odavale, bio je najstariji ljudski strah. Istorija je tražila od nas da postanemo pioniri u nepoznato i zato smo morali hrabro kročiti. Najzad je uzeo kapsulu iz kutijice i odmah je progutao.

„Bila mi je čast da radim s tobom sve ove godine, družo Ivo”, rekoh pruživši ruku.

„Hvala Vam na svemu”, reče uhvativši je. „Doviđenja, gospodine predsedniče.”

S pištoljem u ruci, ogrnut starom zastavom Takarske iz vremena Konfederacije, zatražio sam da mi otvore kapiju od vile. Vreme je bilo došlo za sučeljavanje sa tiranijom nasleđa. Rulja koja se tuda okupila na trenutak je začutala, začuđena prizorom. Izvanredno sam bio ponosan što je u masi bilo toliko raznolikosti; čitava Takarska je došla da se bori protiv diktatora! U tom trenutku slabosti, poželeo

sam da im se pridružim protiv nepravde, da im se obratim lepom rečju i da ih pitam kako su i šta im treba. Bio sam siguran da bi mi odmah i oprostili, željni mira i dobrog života više od svega.

Ali sada nije bilo vreme za mirenje, došli smo predaleko za to. Morao sam ih napustiti ne bi li naučili sami da koračaju, hrabro ali oprezno, da sami za sebe zatraže dostojanstvo i bolji život. Istorija je morala da se ponovi, morala je da bude zadovoljena. Uperivši pištolj u njih i povukavši obarač, pustio sam im ruku i oni su prohodali. Takarska se okrenula u boljem pravcu, samo mi je žao bilo što nikada ne bih doživeo njenu destinaciju.

STOPU NA ZLOBU

Vladimir Nešić

„Ajmo, ajmo moramo da krenemo!”, zapoveda Maksim.

„Samo još minut, dušo, ostala mi je još jedna torba”, mirnim tonom odgovori Marija, „a gde je Aleksej?”

„Sedi u kolima, čeka da se setiš da kreneš.”

Porodica Sorokin ubrzo je ispunila taksi i uputila se ka aerodromu.

„Jesi li sve poneo, Aleks?”, pitala ga je Marija.

„Jesam mama, sve mi je u torbi.”

„Naravno da je sve poneo”, upada Maksim, „rekao sam mu da se spakuje na vreme i sve ono čega se nije odmah setio mogao je da spakuje kasnije. Nije valjda da si ti opet nešto zaboravila?”

„Nisam, ne brini, sve sam spakovala što sam zamislila.”

„Mogla si malo manje da zamišljaš, jedan kofer mi je spljeskao prste!”

„Dodaj mi ga onda, ima mesta kod mene.”, ponudila je Marija, ali Maksim nije želeo da premesti torbu, dovoljno mu je bilo da se žali.

Aleksej je za to vreme sedeo pored prozora na zadnjem sedištu i zamišljao čuvenu Ameriku. Video je gradove i poljane, solitere i parkove, ali je znao da će Portland biti potpuno drugi svet u odnosu na njegov rodni Vladivostok i ostatak Rusije. Bio bi uzbuđen, ali od novog života delio ga je put avionom sa porodicom sa kojom praktično i ne razgovara. Jedva je čekao da uđe u svoj novi stan, zatvori se u sobu i nagradi svoje uši slatkom tišinom. Možda nije mogao da zamisli svaki kutak američke države, ali je svoju novu sobu u stanu 121 u ulici kralja Stenforda vizualizovao do poslednjeg detalja. Zamisao o tome kako će okrečiti sobu i gde će okačiti koji poster bile su mu dovoljne da sklone misli sa ulica kojim je taksi prolazio. Ovo je verovatno bio poslednji put da će ih videti i bilo mu je drago zbog toga. Ovaj grad ništa nije imao za njega. Bila je to samo pusta hrpa zgrada u njegovim očima. Za samo nekoliko minuta taksi se zaustavio, a porodica Sorokin je ušla u aerodrom. Nekoliko stotina ljudi škripotalo je na sveže očišćenom podu. Maksim je spremio karte i putnici su se ubrzo smestili u avion. Marija je sela pored prozora da bi po uzletanju aviona uhvatila sliku rodnog grada. Grad je nakon nekoliko trenutaka iščezao iz vida, ali nada da će sve biti u redu kada započne novi život u novoj zemlji gurala ju je napred. Sa uzdahom se

oprostila od grada i okrenula ka mužu.

„Koliko će trajati put?“, pitala ga je.

„Ne znam, nisam pitao“, rekao je i spustio se u sedištu.

„Je li sutra počinješ da radiš ili će ti šef dati neki dan da odmoriš?“

„Ne znam, hoću da spavam, pusti me.“

Maksim je zatvorio oči. Marija se okrenula ka prozoru i gledala u beskonačnu vodu ispod nje.

„Još malo i počecemo sve ispočetka“, govorila je sebi, „zaposliće se i to će mu popraviti raspoloženje. Biće opet onaj moj dragi Maks u kog sam se zaljubila. Verujem.“

Posle dugog leta, točkovi aviona su se spustili na zemlju. Marija je konačno osetila olakšanje. Pogledala je muža i sina da se uveri da su dobro i ponovo pogledala kroz prozor na kom se ocrtao horizont grada Portlenda. Avion se zaustavio i putnici su opet bili na svojim nogama.

„Imamo dosta prtljaga“, uvidela je Marija, „pozvaću taksi.“

„Kakav taksi?“, uzviknu Maksim, „znaš li koliko naplaćuju polaske od aerodroma?“

„Sačuvala sam novac za ovu priliku, ne brini!“

„Otići ćemo busom.“

„Kako misliš da pronađeš autobus, ludice?“, pitala ga je šaljivo, „prvi put si u ovom gradu, ko zna gde je stanica?“

„Pitaćemo nekoga, znaju ljudi.”

Sorokinovi su zalutali nepoznatim gradom sa koferima u rukama. Napokon, pronašli su autobus koju vodi u ulicu kralja Stenforda i staje nedaleko od njihove zgrade. U zgradi je ispred stana 121 stajao unezveren vlasnik koji je nove stanare čekao dobrih pola sata duže nego što je dogovoreno.

„Gde ste vi do sada? Za deset minuta dolazi mušterija da pogleda stan pored!”

„Izvinite gospodine Viliijams, uđimo onda odmah”, odgovorio je Maksim bez snage i volje za ikakvu svađu nakon dugog puta.

Ušli su u nov stan. Aleksej je odmah otišao u spavaću sobu koju je odredio za sebe i počeo da pakuje stvari u svoje nove fioke. Marija je spustila torbu pored vrata i legla na kauč da odmori od puta. Delovalo je kao da po ko zna koji put ulaze u taj stan. Ništa ih nije fasciniralo i ništa im nije upadalo u oči. Maksim je pružio kaparu stanodavcu i rekao mu da ostavi njegovu porodicu na miru da odmori.

„Nisam ti oduzeo tvojih deset minuta”, dodao je, „laku noć.”

Zaključao je stan i otišao na spavanje.

Sutradan se Aleksej po prvi put probudio u svojoj novoj sobi. Nekoliko narednih minuta osećao se začarano jer je jako želeo da započne život ispočetka. Setio se mračnih jutara Vladivostoka i proklinjao dane koje je morao da provede u tom odvratnom gradu. Ustao je iz kreveta i otišao do kuhinje gde ga je majka već čekala sa

doručkom na stolu.

„I ja jednom da doživim da me ne probudiš sabajle i oteraš u školu”, rekao je šaljivo.

„Ne brini, nemaš gde da pobegneš, danas te upisujem u tvoju novu školu.”

„Zar već? Ne mogu ni da odmorim koji dan?”

„Danas je četvrtak, imaš vremena da se odmoriš do ponedeljka.”

„Dobro mama. A gde je tata?”

„Otišao je u firmu u kojoj treba da počne da radi. Sedi ti tu, idem da se upoznam sa novim komšinicama.”

Izašla je iz stana i udahnula miris nove zgrade. Verovala je da svaka zgrada ima svoj, specifičan miris i htela je što pre da se navikne na ovu zgradu. Neke komšinice su bile kod kuće, upoznale su je i bile sasvim prijatne prema njoj, ali Marija je primetila da su nekako izveštačene i blago nepoverljive. Razmišljala je o tome da li je to zbog njenog ruskog akcenta ili samo zato što se tek doselila. Kad se vratila u svoj stan, Maksim je već bio kod kuće pa su se dogovorili da Marija i Aleksej krenu u školu o kojoj je čitao na Internetu pre doseljenja.

Spremili su se na brzinu i izleteli na ulicu. Sunce je obasjalo Portland pa su Marija i Aleksej mogli da upoznaju grad. Grad je bio nešto veći od Vladivostoka. Saobraćajnice su bile pune automobila i velike raskrsnice su bile na svakom uglu. Aleksejeva nova škola bila

je nedaleko od novog stana. Nakon upisa koji se odvio bez problema, uputili su se nazad ka svom stanu. Pošto su se popeli na drugi sprat, ispred stana 122 stajao je mladić od dvadesetak godina naslonjen na verandu koji je gledao u jednu tačku ispred sebe.

„Dobar dan”, javila mu se Marija, „vi živite u ovom stanu?”

Zamišljeni momak probudio se iz misli i pogledao oko sebe. Video je sređenu, zgodnu i visoku našminkanu ženu koja mu se obraćala.

„Da, da”, odgovorio je pomalo zbunjeno, „juče sam se doselio ovde.”

Momak je ugledao Alekseja i potajno se nadao da to nije njen sin.

„I nas dvoje smo se sinoć doselili. Tu je i moj muž, unutra je. Kako se zovete?”

„Zovem se Hernando, dolazim iz Čilea. A vi?”

„Ja sam Marija, iz Rusije! Kako je to zanimljivo, dolazimo iz udaljenih zemalja i upoznajemo se na sredini puta, u Severnoj Americi!”

Maksim je čuo glasove ispred stana i izašao da vidi šta se događa.

„Da, život nas iznenadi na najrazličitije načine”, rekao je Hernando Mariji. Oči su mu bile pune sjaja dok je gledao u Marijino dvostruko starije, premda mladoliko telo. Maksim je pretpostavio o čemu se radi i rekao Mariji i Alekseju da se vrate u stan. Čim su ušli unutra i zatvorili vrata, rekao je sinu da ode u sobu i oštrim pogledom presekao ženu.

„Šta to radiš, dođavola?“, viknuo je na nju.

„Aleks i ja smo bili u školi i upisali se bez problema!“

„Ne menjaj temu!“, dreknuo je na nju i ošamario je, „video sam kako se gledate, ti i onaj klempavi ispred! Nemoj da misliš da ništa ne znam! Pratim svaki tvoj korak.“

Napustio je prostoriju i ostavio Mariju zatečenu njegovim ponašanjem jer je bila uverena da će nov početak iskoreniti agresiju iz njegove duše.

Otišla je u svoju spavaću sobu i plakala na krevetu ispred ogledala. Govorila je sebi da najverovatnije nije sve bilo sjajno u firmi i da će sve uskoro doći na svoje. Kao i obično, mislili su da ih Aleksej ne čuje, ali zidovi ni u ovom stanu kao ni u onom u Rusiji nisu bili dovoljno široki da spreče da Maksimovi udarci prodru u Aleksejevu sobu. Aleksej bi se u ovakvim trenucima tresao na krevetu sa glavom na kolenima. Uvek bi pre svakog udarca znao šta će se dogoditi, ali nije želeo o tome da govori jer je mislio da bi nasekirao mamu ako bi to pomenuo. Pred roditeljima se pravio da ništa ne zna tako da niko nije govorio o tome. Štaviše, sa roditeljima nije ni govorio o važnim temama. Razgovori su im se svodili na ocene i rad u školi. Možda je tako bilo i bolje. Maksimovi poznanici obično nisu dolazili kod njega za savet. Znali su kakva je osoba. Sa druge strane, njegova reč je za porodicu Sorokin bila svetinja. Ne zato što je bio u pravu, već da ne bi izazivali jednolične argumente od kojih je većina predstavljala samo ispunjenje njegovog hira. Upravo tog dana, kada se situacija nešto kasnije prividno umirila, porodica se okupila za stolom u trpezariji.

Na televiziji je bio pevač odeven u ružičasti sako i pantalone.

„Menjaj ovu pederčinu, neću da ga slušam”, naredio je Maksim.

Tu više nije bilo reči. Njegova bi uvek bila poslednja. Niko ne bi ispitivao njegove stavove. Bili su to nepisani zakoni, pravila ponašanja.

Ali osim toga što ovi stavovi loše utiču na ljude koji se vode tim stavovima, ovaj način (ne)komunikacije između glave kuće i njemu “podređenima” utiče na njihovu zavisnost od tuđeg mišljenja i teže ispoljavanje sopstvenog: Maksim unosi hleb u njihov dom - višak hleba nije potreban. Maksim unosi mišljenje u njihov dom - višak mišljenja takođe nije potreban.

To pak nije bio veliki problem kod kuće. Marija i Aleksej su znali da je najbolje ostaviti razum po strani jer su im tvrdoglava narav i nepromenljivost Maksimovih stavova bili dobro poznati.

Veći problemi su nastali spolja. Već prvog dana škole Aleksej je izgubio sve šanse za dobar početak. Jedan od njegovih drugova iz odeljenja bio je Trevor, najpoznatiji i najuticajniji u razredu. Trevorov momak je bio u njihovom odeljenju. Aleksejeva prva reakcija bila je neodobravanje veze dva momka jer je to nešto što je preneo iz porodice. Trevor je preuzeo inicijativu da uništi Aleksejev ugled što nije bilo teško momku u kog cela škola ima poverenja, dok je sa druge strane neki novi klinac čija se priča još uvek nije čula. Ovo je samo odmoglo Alekseju. Nosio je dovoljno mržnje iz sopstvenog doma da ovakvu vrstu besa, kojom ga sasipaju u školi zbog nečega na

šta ni ne zna da može da utiče, nije imao snage da podnese. Tinejdžeri umeju da budu vrlo okrutni u iskazivanju svog mišljenja. Alekseju je samo bio potreban savet.

U isto vreme, Mariju je komšiluk ubrzo otpisao. Njene modrice i buka iz stana otkrile su kako se njen muž ophodi prema njoj. Čovekova priroda nalaže da uvek mora pomoći osobi u nevolji, ali ne uvek i da razume prirodu, motive i emocije drugih osoba. Čovek će ceniti mišljenja drugih ljudi onoliko koliko se ista podudaraju sa njihovim mišljenjima. Nekome će ljubav biti svetinja, ali osobi pored nje će to izgledati kao izgovor za opstanak u sigurnosti braka ili veze. Marijine komšinice nisu videle Maksima kroz filter boje ruže na način na koji je samo Marija to mogla da vidi. Maksim je za njih bio nasilnik i tiranin. One su potpuno bile u pravu. Međutim, Maksim je za Mariju bio oslonac, otac sina jedinca i jedina ljubav u životu.

I ona je potpuno bila u pravu.

Kada čovek ponudi iskren savet, ali druga osoba jednostavno nije u poziciji da ga prihvati, osoba koja pruža savet oseća se kao da je nazvana glupom, kao da je njen savet beskoristan i da druga osoba vidi njena iskustva i način razmišljanja kao nešto plitko i nevažno. Negativni naslovi u vestima, novinama i na televiziji uspele su da izmene ljudski mozak u stanje u kom kritike postaju napadi na ličnost, a svako “ne” pretvaraju u govor mržnje. U slučaju kada se dve osobe ne poznaju najbolje, prostor za nesporazume je veličine univerzuma. Svet se pretvorio u predvidivu, jednostavnu masu koja ne želi da prihvati drugačije od sebe koliko god se osvrtao na

jednakost. Jednakost koja se pravi da trpi razlike, ali razara razlike u mišljenjima. I čim te razlike prevaziđu nevidljivu granicu, čim izlete iz zone komfora, autor tih reči ostaje etiketiran kao antagonista, a reči te osobe postaju sinonimi za govor mržnje. Hrabrost, moral i logika padaju u senku kvazi-etike koja se bazira na deljenju ustaljenog, neretko pogrešnog mišljenja zato što su gledišta bitna samo koliko su rasprostranjena – ne koliko su validna.

Vrata skoro svih stanova zgrade u ulici kralja Stenforda 19 za Mariju su bila zatvorena. Govorili su joj kako ne mogu da govore sa nekim ko misli da je Maksim dobar čovek. Lagali su. Čoveku je uvek najvažnije da bude prihvaćen pa mu je najlakše da iz života izbacijude sa kojima se ne slaže. Na Marijinom čelu osvanula je etiketa. Ne zato što je loša osoba. Ne moramo biti loši ljudi da bi nas neko pečatirao. Marija nije poslušala ljude oko sebe. Bila je sigurna u svoju ljubav i nepokolebljiva u vezi sa svojim odnosom prema Maksimu. Niko ne voli hrabrije figure od sebe u svojoj blizini. Marijina hrabrost je za njih postala pretnja. Pretnja da u njihovoj blizini postoji neko ko je dovoljno jak da se usprotivi komforu i lažnim savetima neupućenih ljudi. Znala je da ne ostaje u braku zbog braka ili jer ju je sramota od razvoda. Ostala je u braku zato što je istrajna u svojoj odanosti prema porodici. Ni jedna od njih ne bi mogla da se žrtvuje da bi održala porodicu. To ne znači da je Marija bila u pravu i da je morala da trpi Maksimove uvrede i udarce do kraja života, ali je pokazala da hrabrost, odanost, nada i ljubav mogu biti jači od želje da bude prihvaćena.

Jedan stan, međutim, ostao je otvoren. Stan 122. Hernando se nije okrenuo protiv Marije. Nije imao razloga. Priče iz komšiluka nisu dolazile do njegovog stana, a Marija je bila njegova jedina prijateljica u novom gradu. I to kakva prijateljica... Njene duge, oble noge savršeno su izražavale njenu mesnatu, bezobraznu guzu i idealan struk neokrtnjen porođajem. Nadao se da dete sa kojim je bila ispred zgrade nije oskrnavio njene bujne, sočne grudi nego da neku drugu ženu naziva majkom.

Ovo nije bio prvi put da Hernando idealizuje telo jedne žene. U Čileu je zamišljao sebe sa svakom devojkom koju je upoznao i u svim tim odnosima koji su naizgled bili obični i prijateljski, problem bi nastao čim bi Hernando nakon nonšalantne izjave 'ljubavi' čuo ne. U takvim situacijama postavljao se agresivno, nazivao je devojke nemoralnim kurvetinama zato što ne žele da budu sa njim. Smatrao je da je dobar momak i da bez obzira na sve mora da dobije šansu. Nije mu bilo važno da li je devojka u vezi ili čak udata. Nisu mu bili bitni razumevanje i komunikacija sa devojkom. Ako je bila dovoljno zgodna, a nije želela da uđe u krevet sa njim, takva devojka bi smesta postala drolja.

Pored svega toga Hernando je bio prijatan, pozitivan momak. Premda nije imao puno prijatelja, imali su visoko mišljenje o njemu. Ta prijateljska podrška bila je dovoljna da razvije snažan ego koji bi oterao sve potencijalne partnerke.

Nekoliko dana nakon što je upoznao prve komšije, Hernando je čuo zvono na vratima. Ispred stana je stajao Aleksej. Nije izgledao

veoma raspoloženo, ali Hernando je odlučio da mu dozvoli da uđe u stan.

Aleksej je u stanu 122 zatekao poznat nameštaj. Stanodavac je opremio svoje stanove tako da svi liče jedan na drugi. Ovaj stan je bio manji, imao je jednu spavaću sobu manje, a police i stolovi su bili popunjeni drukčijim knjigama na jeziku kojim Aleksej nije govorio.

„Piješ li kafu?“, ponudio mu je Hernando.

„Da, hvala, mogao bih jednu“, odgovorio je Aleksej i nastavio da razgleda stan.

Sličnosti između stanova 121 i 122 bile su dovoljne da ih Aleksej ne vidi pa su mu se oči navikle na njih. Pažnju su mu najviše privukle razlike, dakle slike i poster i na zidu od kojih su mu neke bile poznate.

„Prepoznajem ovaj poster! Voliš VPA?“, pitao je Aleksej sa uzbuđenjem koje je prodiralo do Hernandove kuhinje.

„Da, to mi je omiljena igrice!“, viknuo je Hernando u pokušaju da bude glasniji od šuštanja vrele vode u džezvi.

„Zaglavio sam se na jednoj misiji. Možda bi i meni bila omiljena da mogu da se iskobeljam iz nje.“

Hernando je osjetio da su se energija i atmosfera ambijenta podigli na podnošljiviji nivo. Mislio je da je Alekseju bilo malo neprijatno što po prvi put dolazi u njegov stan pa ga je opustilo što je otkrio nešto više o njemu. Aleksej je ipak došao sa namerom da vidi zašto je otac tukao majku i da li je Hernando bio kriv zbog toga. Ono što nije

očekivao jeste da je u novoj državi, na novom kontinentu, baš tada stekao prvog prijatelja.

„Zašto si otišao iz svoje zemlje, i to sam?“, Aleksej je bio radoznao.

„Nisam je voleo. Nije ni ona volela mene. Poznavao sam ljude od kojih sam želeo što dalje da pobegnem. Jesi li i ti mrzeo svoju zemlju?“

„Kako znaš da nisam Amerikanac?“, zbunjeno je upitao Aleksej.

„Tvoj akcent je sve samo ne američki! Možda te baš zbog toga dobro razumem.“

Alekseju je ova konstatacija izmamila osmeh na lice. Nakon napada koje trpi u školi prijalo mu je da čuje da ga neko razume. Hernando je u njemu budio energiju kojoj je znao da može da veruje. To je jedna od onih emocija koja ne može da se opiše dok se ne oseti. Odlučio je da se zbog toga ispovedi Hernandu.

„Znaš, ja mislim da je moj otac možda loš čovek.“

„Kako to 'misliš'? Je li dobar ili nije?“

„Ne znam da li mogu da mu sudim, možda ne mogu da procenim šta je istina.“

„Ko će proceniti kakva je osoba ako ti to ne možeš?“

„Ne znam, možda ga majka ipak bolje poznaje.“

„Ali ne može da ga proceni kao što ti možeš.“

„Zbog čega?“

„Čovek nije onakav kakav misli da jeste, nije ni onakav kakvog ga drugi vide. On je upravo ono što njegovo dete smatra da jeste. On nije čovek za koga si se venčao i koji je otac tvog deteta tako da nemaš tu vrstu vezanosti za njega.”

„Da, mislim da ga mama trpi zbog mene. Ona je moj heroj, ali ne znam kako to da joj kažem.”

„Jel’? Teško bi mi bilo da je žalim. Moja majka je bila đubre.”

Aleksej je bio zaprepašćen. Za razliku od Hernanda koji nije mogao da vidi svoju majku kao dobru ženu, Aleksej nije mogao da vidi svoju ili bilo koju drugu majku kao negativca. Pokušao je, ipak, da postavi Hernandovu majku u cipele njegovog oca.

„Je li to ono što si ranije pomenuo?”, pitao je Aleksej, „onakva kakvu je ti smatraš da jeste?”

„Svako je znao koliki je bila bolesnik. Ubila je mog oca.”

Pošto je povezao Hernandovu majku i svog oca, tada je po prvi put pomislio da Maksim može da ubije Mariju. Neki ljudi se ponekad ne zaustave posle jednog udarca.

„Lepo je to što ne želiš da povežeš svoju najrođeniju osobu sa zlom, ali poput karcinoma koji potcenimo u ranoj fazi takvi ljudi mogu biti opasni po živote drugih.”

Zvono na Hernandovim vratima se ponovo oglasilo.

„Do danas nisam imao posete barem dve godine”, pomislio je Hernando, „danas imam dve posete u jednom danu!”

Otvorio je vrata. Bila je to ona. Sa dlanom u dlanu, u svetloplavoj bluzi sa belim tufnama radoznalih i pomalo uplašanih očiju bila je to Marija. Hernando je hipnotisano zurio u njene oči, ali njen pogled ulazio je u stan i tražio sina.

„Je li moj Aleks još uvek kod Vas?“, pitala ga je užurbano.

„Da, ne brinite. Pijemo kafu. Hoćete da nam se pridružite?“

„Ne, spremila sam njegov omiljen ručak, a njega još uvek nema. Uplašila sam se da mu se nije nešto dogodilo.“

Hernandu je ovakva briga nedostajala u detinjstvu i mladosti. Majka mu nikada nije kuvala, a kada je ostao bez oca i kada ga je sud odvojio od majke takvu nežnost nije mogao da vidi oko sebe u prihvatilištu koje je više služilo kao krov nad glavom nego bilo šta drugo.

„Ne brinite“, rekao je na ivici suza, „siguran je kod mene.“

„Mama!“, pojavio se Aleksej, „otkud ti?“

Hernando je u ovom trenutku shvatio da je elegantna, zgodna gospođa zaista njegova majka.

„Čekala sam te da dođeš na ručak. Spremila sam makarone. Ohladiće ti se! Znam koliko voliš tople makarone.“

„Hajde Aleks, tvoja majka nije poput moje. Idi na makarone pa ćemo zajedno preći VPA ovih dana.“

„Hvala ti Hernando. Hvala... prijatelju.“

Izašao je iz stana i ostavio Hernanda i majku iza sebe.

„Hvala Vam, komšija”, oglasila se i Marija, „niko u ovoj zgradi ne želi ni da razgovara sa nama.”

„Nije istina! Meni se Aleksej jako dopada. A i Vi... vidim koliko brinete za njega. Vi niste loša žena.”

Marija je spustila pogled i uhvatila levu nadlakticu desnom šakom.

„Hvala. Sin mi je, ne mogu da ne brinem za njega.”

„Možete. Ali Vi birate da budete dobra osoba. Vidi se po Vama i vašim rečima.”

„Hvala još jednom. Aleksej Vas je nazvao prijateljem. Prošlo je vremena i vremena od kad je poslednji put pomenuo da je našao prijatelja. Možemo da pređemo na ti?”

„Da, mnogo je prijatnije.”

„Ako te Aleksej vidi kao prijatelja, ne vidim što ne bih i ja. Doviđenja, Hernando.”

„Vidimo se, Mari.”

Nekoliko trenutaka kasnije Hernando je ponovo bio sam. Odvojenost je bila njegov stil života već četiri godine otkad je morao da napusti prihvatilište i pronade stan i posao. Ovog puta, pak, samoća mu je teže pala jer je znao da neko ponovo nakon toliko vremena postoji u njegovom životu i da usamljenost više nije svakodnevica već trenutak. Kao i Aleksej, upoznao je prvog prijatelja na novom mestu,

ali pored njega upoznao je i Mariju u kojoj nije video ljubav zbog toga što je žena, već zato što je polako shvatao da u njoj može videti i prijatelja zbog njene etike i njene požrtvovanosti. Mada opet, nije potrebno ni imati spisak svih osobina neke osobe da bismo procenili njen karakter. Hernando je još prvog dana pomislio da Marija ne mora da bude onakva žena na koje je navikao.

Sutradan u školi Aleksej nije obraćao pažnju na tračeve koje odeljenje širi o njemu. Naprotiv, nije ni osetio osuđujuće poglede kako mu gamižu na dnu vrata kao svakog drugog dana koji je morao da provede sa ljudima koji su ga maltretirali. Nije mu bila potrebna armija ljudi na njegovoj strani. Jedan prijatelj koji može da ga razume bio je sasvim dovoljan da ne pomisli da je lud i naopak.

Osećao se kao nekada u Rusiji kada bi u školi razmišljao o knjizi koju čita i jedva čekao da se vrati domu da otkrije šta će se dogoditi u sledećem poglavlju. Čim je došao kući, pozvao je Hernanda koji je rado zamenio tišinu samoće zvukovima svoje omiljene igrice sa novim prijateljem. Na Aleksejevu radost, Hernando je tačno znao kako da završi misiju koja je Alekseju zadavala probleme. Hernandova snalažljivost je Alekseju bila fascinantna.

„Odličan si u ovome!”, „uzviknu Aleksej.”

„Imam puno slobodnog vremena pa volim ponekad da odigram ovaj klasik. Ovu misiju znam napamet!”

„Dosta vremena provodiš u igricama?”

„Da, svet je lepši kada mogu da ga oblikujem, da ga menjam. Sa

ove strane ekrana moj uticaj jedva i da postoji.”

„Nije istina! Juče si mi pomogao da sagledam neke stvari.”

„Hvala ti Aleks. Drago mi je da čujem kako sam bio od pomoći.”

Iznenada, Marija je otvorila vrata.

„Ručak stiže za minut. Hernando, hoćeš da nam se pridružiš?”

„Molim te, pridruži nam se na ručku!”, dodao je Aleksej.

„Pa može, hvala na pozivu. Ovo je prijatno iznenađenje.”

Hernandove reči su bile na mestu. Marija ga je oduševljavala iz dana u dan i njegovo poštovanje prema njoj je samo raslo.

Okupili su se za stolom. Maksim je ubrzo došao sa posla i nije mu bilo drago što je Hernando bio u njegovom stanu, posebno kada on nije bio tu. Sedeo je za njegovim stolom na njegovom mestu i jeo hranu koju je njegova žena spremila. Seo je na drugo mesto i osećao se kao drugi čovek, potpuno nebitan u ovoj priči. Njegov dolazak je uništio atmosferu ručka i do poslednjeg zalogaja niko nije progovorio ni reč. Hernando se nije osećao prijatno u njegovom prisustvu i kada je završio sa ručkom pozdravio se sa Aleksejem i Marijom i vratio se kući.

Alekseju je Maksimov pogled još sa vrata ubrzao kucanje srca. Znao je šta ga čeka kada Hernando napusti stan. Pobegao je u sobu i uskočio u krevet da ne bi prisustvovao oluji koja sledi. Ovog puta je i Marija mogla da oseti kako joj se koža ježila dok joj je Maksim prilazio. Htela je da mu dokaže da su njegovi posesivni strahovi

neosnovani, ali njene reči su bile suviše uplašene da bi napustile njena usta.

„Nije ti bilo dovoljno prošli put?!”, viknuo je na nju, „Nije ti bilo dovoljno flertuješ sa onim mamlazom? Da ga posetiš dva puta? Pozvala si ga da jede? Moju hranu? Za mojim stolom?”

Ošamario ju je jače nego ikada do tada.

„Postavila si ga na moje mesto? Da iz mog tanjira, mojom kašikom jede ono što sam ja obezbedio? Maksim će da se oteli od posla a Marija će na njegovo mesto da dovodi švalera?”

Podigao je šerpu sa stola i bacio ga na Mariju.

„Šta je sa tobom? To je Aleksov drug!”

„Lako je lažovu da laže kad je uhvaćen na delu. Ovog puta nećeš da se izvučeš!”

Uzeo je tanjir sa stola i ponovo gađao Mariju. Šutnuo ju je u sveto mesto, mesto gde je Aleksej proveo devet meseci dok je delio telo sa svojom majkom. Mesto čiji je plod dodatno približio Mariju Maksimu. Po prvi put je nakon dvadeset godina poznanstva osetila da je muž možda izdaje. Da “večna ljubav u dobru i u zlu” možda ipak važi samo za nju iako su zajedno onog dana obećali da će ljubav ispunjavati najveći deo svih zajedničkih dana do kraja njihovih života i dalje od toga. Kukala je od bolova, ali ne zbog modrica. Modrica boli, boli, pa prođe. Mariju je zbolela duša. Duša ne prolazi i ne zna za vreme. Sve što je u životu gajila palo je u vodu. Ništa više nije

čula, svest joj se polako gubila, ali bol je počeo da slabi. Izgleda da je prestao. Nije mogla da vidi ništa ispred sebe, ali znala je da više neće biti udarača.

Kad je otvorila oči, nije znala koliko je vremena prošlo ni gde se nalazi. Izgledalo je kao neka bolnica.

„Izgleda da me je ovaj put udario nešto jače nego inače”, pomislila je.

Aleksej joj je hitro prišao kad je video da se budi.

„Mama! Živa si!”, grlio je nepokretnu majku koja je jedva došla svesti. Suze sa njegovih obraza ostavljale su mrlje bespomoćnosti na njenoj postelji.

Marija je zaplakala sa njim. Znala je za koga je trpela i govorila je sebi da mora da ostane hrabra kako bi mu obezbedila lepše i bezbrižnije detinjstvo od svog.

„Dobro je mama...”, govorila je tiho i sporo, „nemoj da plačeš... Brzo ćemo kući... Spremiću nam lepu večeru i bićemo srećni...”

„Ne, mama. Bićemo ovde. Dok se ne oporaviš. Nemam apetit kad te vidim takvu.”

„Nije ovo ništa. Desilo se. Moram samo malo da odmorim i vratićemo se normalnom životu. Tata je sigurno dobio otkaz pa mu nije lep dan...”

„Tata je u zatvoru.”

„Gde?!”, pitala je nešto glasnije poslednjim kapima energije.

„Kad sam pobjegao u sobu, nastala je velika buka. Čuo sam kako puca staklo i otac viče. Nisam mogao ništa da uradim, ali neko od komšija je verovatno pozvao policiju. Čuo sam kako neko lomi vrata i ljudi se prepiru. Čim je buka utihnula, još uvek sam se tresao, ali sam otvorio vrata i video tebe na podu, umrljanu u ostacima hrane i krvi. Pozvao sam hitnu pomoć i čekao da se probudiš.”

Marija je počela da jeca. Nije joj bilo teško da izdrži još hiljadu udaraca, ali slomilo joj je srce što je Aleksej morao da je vidi takvu.

Aleksej je uhvatio majku za ruku, zamolio je da se odmori i izleteo iz sobe jer više nije mogao da izdrži. Pored njega više nije bilo oca koji mu je govorio da plakanje nije za dečake pa je naglas zakukao u kupatilu ambulante. Vrištao je i proklinjao dan kad su se Maksim i Marija upoznali, dan kad su se verili i dan kad su se venčali. Nije mogao da se vrati kod majke jer bi ponovo klonuo pošto bi je opet video u kakvom je stanju.

Vratio se u stan gde je bio Hernando. Zagrlio je Alekseja čim je došao, a Aleksej je bio zahvalan što mu je prijatelj čuvao stan. Hernando je sredio trpezariju i naručio nova vrata da makar lom i krv ne dočekaju dovoljno istraumiranog prijatelja.

„Kako je?”, pitao je Hernando.

„Leži. Živa je.”, odgovorio je promuklo.

„Dobro je. To znači da će za nekoliko dana biti kao nova. Ne mogu

da verujem da bi neko našao razlog da digne ruku na takvu osobu.”

Nastao je tajac. Aleksej i Hernando sedeli su na podu, jedan do drugog i gledali u pod ispred sebe.

„Mislio sam da se tako nešto ne dešava. Kad sam upoznao tvoju majku, mislio sam da je nasilje nešto na šta sam bio osuđen da prisustvujem. Da u drugim porodicama ipak nema udaraca i da jednostavno nisam imao sreće sa roditeljima koji su mi zapali.”

„Ja sam mislio da u svim porodicama otac može da tuče majku. Da je to nešto normalno i prisutno. Mislio sam za svoju porodicu da je obična, ali tek sada vidim da ništa nije bilo kako treba. Oh, da sam makar pitao mamu da pobegnemo od oca...”

„Ne brini, ništa ne bi učinio u vezi sa tim. Neki ljudi bi ostali u najgorem braku samo da bi njihova deca imala oba roditelja. Znam to dobro. Moj otac nije dobio drugu šansu kao tvoja majka”, Hernando je ustao, ispravio se i okrenuo ka Alekseju, „Biće joj teško, ali pomozij joj da iskoristi tu šansu.”

Zagrljio je Alekseja i otišao kući.

Bila je to prva i poslednja noć koju je Aleksej proveo sasvim sam. Već sutradan Marija je insistirala da izađe iz bolnice pod izgovorom da joj je sin jedina ostao sam. Premda ishitrena, Mariji je ova odluka donela više dobrog nego lošeg jer je briga o detetu koje je u neposrednoj blizini utoliko manja. Sa druge strane, Aleksej nije mogao da sakrije sreću koju krije u srcu zato što mu je majka dobro i pre svega, zato što je kraj njega. Čak i kada ne želi da pokaže sreću ili tugu, ne može

da slaže majku u vezi sa svojim osećanjima. One to oseće. Sveta veza između majke i deteta dolazi uz puno supermoći koje samo majke mogu da razumeju. Aleksej je shvatio šta je mogao da izgubi i doneo je odluku da češće pomaže majci oko kućnih poslova. Mali poduhvat, ali vredan znak pažnje u Marijinim očima.

„Zašto me odjednom moliš da opereš sudove?“, zadirivala ga je.

„Ne molim te!“, shvatao je preozbiljno, „hoću da ti pomognem. Dok se ne oporaviš.“

„Ne boj se za mene. Snažnija sam nego ikad. Spremila sam ocu našu omiljenu pitu. Želim da se i u ovom teškom periodu oseća kao kod kuće.“

„Posetićeš ga?“, pitao je Aleksej blago zaprepašćeno.

„Nije valjda da su te komšije ubedile da Maksim nije čovek vredan ljubavi?“

„Pa... nisu, ali zar ne misliš da je malo opasno da odeš odmah kod njega? Šta ako te napadne?“

„Neće. PolICIJA će svakako stati u moju zaštitu, ali neće. Poznajem ga.“

„Jesi li sigurna? Samo što je zatvoren, ne verujem da se već promenio.“

„Ovog puta ti garantujem. Jesi siguran da ti niko nije punio glavu glupostima? Neko je dolazio, zar ne?“

„Hernando mi je pomogao da počistim stan. Niko više.”

„Eh, Hernando... Da muž nije ni u Rusiji bio ravnodušan prema momcima u okolini pomislila bih da me je udario zbog njega.”

„Udario? Da možda malkice ne preuveličavaš?”

Marija je na tren pocrvenela. Trudila se da sakrije činjenicu da svakog trenutka može da se obruši na zemlju, ali kao što Aleksej nije mogao da slaže nju, ni ona nije mogla da sakrije bol od njega. Majke su čuvene superheroine, ali i deca su značajniji junaci nego što im se pripisuje. Marija se naoštrila. Ova ironija ju je uvredila više nego što bi bilo koje drugo pitanje moglo da je preseče.

„Ma nije valjda? Je l' ti je to Hernando rekao kad je bio tu?”

„Ne. Što bi baš njega uzela na zub?”

„Ne znam, u poslednje vreme se ne razdvajate. Počinjem da verujem da se sastajete da biste me ogovarali ili da si se zaljubio u njega”, rekla je šaljivo.

Alekseju ta šala nije bila tako smešna. Stalno je mislio je o Hernandu i više je voleo da provodi vreme sa njim od svega na svetu. Kad je završio sa pranjem sudova, otišao je u sobu da crta. Dotad nije imao posebnu želju da crta. Crtao je senke dve osobe. Dve siluete koje zagrljene čine nešto veliko, nešto lepo.

„Zašto crtam ove gluposti? I zašto ne mogu da ne mislim na njega? I zašto mi ono glupo mamino pitanje ne izbija iz glave?! Ne mogu više, moram da ga vidim!”

Rekao je mami da ide da prošeta i jurnuo je ka Hernandovim vratima da bi ga što pre video.

Otvorio mu je vrata. Aleksej je na trenutak bio ukočen. Hernando ga je dočekao osmehnut, a Aleksej je na trenutak ostao bez daha.

„Mogu li da uđem... prijatelju?“, konačno se oglasio Aleksej.

„Naravno! Iskreno sam se nadao da ćemo se i danas videti.”

Seli su na Hernandov kauč kao onog dana. Ni sličnosti ni razlike ambijenta više nisu privlačile Aleksejevu pažnju. Oči su bile samo na Hernandu.

„Da li ti se desilo nekad da posumnjaš u sebe? Da posumnjaš u ono u šta čitav život veruješ i da shvatiš da ništa nije crno ili belo?”

Hernando je uzdahnuo. Danima je mislio o Mariji i o tome koliko su brzo njene reči promenile njegove postupke.

„Svakog dana od kada sam ovde”, konačno je odgovorio, „zbog majke sam poverovao da je žena samo dobra za seks, pomoć oko kuće i, možda sasvim slučajno, i za ljubav. Tvoja majka me je promenila. Bila je to prva žena sa kojom sam mogao da razgovaram kao sa osobom. Žena koja je srušila sve predrasude koje sam godinama i godinama gajio, a koje su u stvari bile samo rezultat jednog lošeg iskustva. Rešio sam da odstranim svoju staru narav kao što zmija ostavlja svoju košuljicu. Ponosno i dostojanstveno. Ostaće zauvek u senci prošlosti gde jedino i pripada.”

Alekseja su opile Hernandove reči.

„Možda je ipak... istina?“, pomislio je, „Možda sam stvarno zaljubljen i možda je to u redu.“

„Ako je ovo zbog oca, u redu je“, Hernando je prekinuo Aleksejeve misli, „tvoje mišljenje je opravdano bilo pozitivno o njemu. Ljudi se menjaju kao što sam pomenuo, ali ne mora svaka promena da bude dobra.“

Aleksej nije konkretno mislio o ocu, već o homofobiji kojoj ga je učio.

„Možda bih i ja mogao da se otarasim svoje košuljice i da nastavim sa životom, Hernando.“

„Imaš moju toplu preporuku.“

„Hvala ti. Drago mi je da nisam poludeo.“

„Takve stvari se dešavaju. Ne brini. Nije život samo VPA. Padovi su jednako važni koliko i usponi. Nemoj ih se plašiti.“

„Razumeo sam. Hvala još jednom. Mnogo ti dugujem.“

„Uživam u tvom prisustvu. Ne duguješ mi ništa. Prisustvo i vreme koje mi posvećuješ su odavno isplatili dug. Novac i pokloni su znatno manje vredni.“

Kasnije te večeri, Aleksej je razmišljao o stvarima koje Hernando nije ni sanjao da je pokrenuo u svom prijatelju. Postavio se u situaciju u kojoj je bio Trevor kog je u školi pre samo nekoliko dana napao iz razloga kojih se više nije ni sećao. Uvideo je da je reč o običnoj ljubavi koja je mogla bilo kome da se desi. Morao je da skine kamen

sa srca - odlučio je da se drugovima iz odeljenja lično izvini. Savest mu nije dozvolila da zaspi sve dok nije poželeo da postane utoliko bolji. Sutradan je ustao svež, odlučan i spreman da stvari popravi nabolje. U školu je došao deset minuta ranije ne bi li uočio Trevora. Znao je da Trevor ne namerava da razgovara sa njim, ali želja da sve popravi pobedila je strah od neuspeha.

„Trevore, imaš minut?”

„Ah, ti si... Minut za šta?”

„Voleo bih da ti se izvinim. Ono što sam rekao onog dana nisu bile moje reči. Nisam tako mislio.”

„Ne znam, delovao si mi prilično ozbiljno.”

„Dobro, možda sam bio ozbiljan, ali ozbiljno želim da znaš da više nisam takva osoba. Shvatio sam da sam jedan od vas.”

Aleksej se iskreno nasmejao. Trevor je u tom osmehu mogao da vidi pokajanje i sažaljenje, ali nije imao nameru da ih prihvati.

„Istekao ti je minut druškane”, rekao je Trevor, „znam da se šunjaš oko mene jer se približavaju testovi. Rešenja ćeš prepisivati od nekog drugog, jadniče. Ti mene ne zanimaš.”

Gurnuo je Alekseja i nastavio svojim putem. Aleksej se nije pomerio. Osećao se poraženo jer ništa više nije bilo u njegovoj moći da promeni mišljenje škole o njemu. Bio je poražen, ali ovaj put se nije osećao prazno. Obavezu koju je kao ličnost morao da izvrši obavio je dostojanstveno. Odluka o tome da li će mu odeljenje oprostiti grešku

koju je napravio kada je bio druga osoba nije bila na njemu. Trevor ga je odbacio, ali Aleksej je bio ispunjen.

Po povratku iz škole, zatekao je majku na vratima stana.

„Hej, kuda ideš?“, pitao je Aleksej.

„Idem kod Maksima. Ponela sam mu hranu koju spremam od juče i želim da ga vidim.“

„Pazi se mama. Videla si kakav može da bude.“

„Znam kakav sve može da bude. Zato mu i odlazim.“

Podigla je veliku putnu torbu i izašla iz zgrade. Aleksej je gledao kako odlazi i molio se da sve bude u redu.

Kad je nakon nekoliko dana ponovo ugledala muža, nije pronašla gnev u njegovim očima. Maksim je na sebi nosio zatvorsku uniformu, a u sebi je nosio samo prazninu, što su njegove oči jasno odavale. Marijina pojava ga je delimično ispunila.

„Zdravo Maksime“, rekla mu je sumorno.

„Došla si...“

„Donela sam ti malo hrane. Ne znam kakva je hrana ovde.“

„Lepša je bila kod kuće.“

Marija se podrugljivo nasmejala. Bio je to njegov način da joj kaže da mu nedostaje.

„Da se ne bojiš možda šta radim kad je stan prazan?“, pitala ga je

zajedljivo.

„Ako dosad nisi shvatila da brinem šta se dešava dok nisam tu, neću ni ovaj put moći da ti objasnim.”

„Ne moraš da 'objašnjavaš'. Videla sam dovoljno.”

„Ne tako. Nisam verovao da je ovo moglo meni da se dogodi. Samo sam hteo da održim red u kući.”

„Ne moraš da budeš nasilnik da bi održavao neki tvoj umišljeni red. Toliko puta sam ti rekla da si za mene jedini.”

„Nasilnik... ta reč mi je bila tako strana, daleka. Nikada sebe nisam mogao da zamislim u takvoj ulozi. Možda nisam znao šta znači biti nasilan.”

„Kakav si primer pred sobom imao, nisi ni ispao toliko loš.”

„Da, majka. Nisam dosad nas dvoje postavljao u situaciju u kojoj su bili moji roditelji. Nisam ni znao da nosim neke pogrešne navike iz svoje stare kuće.”

„Pogrešne je potcenjivanje, Maks, zbog tvog ludog oca ja trpim bol a ti robiju.”

„Nisam umeo da odvojim dobru reč od loše. Zar ne mislimo svi do jednog trenutka da su nam roditelji savršeni?”

„Da, a naš trenutak je prerano završen kod Alekseja.”

„Već... Trebalo je da mislim i na njega.”

„Jeste. Oprosti se od poštovanja jedine osobe koja te je osim mene

volela.”

Marija je ustala, još jednom iznureno pogledala Maksima u oči koje su želele da joj se zahvale, ali ih je Maksimov ego pobedio i ućutkao.

Za to vreme Aleksej je bio sa Hernandom.

„Ne boj se. Ne može joj ništa”, Hernando je uveravao Alekseja, „Policija će se umešati ako je Maksim napadne.”

„Više se čak ni ne bojim za njeno telo. Bojim se da neće izdržati sa traumama koje je preživela.”

„Ona je vrlo jaka, fizički i psihički. Moja devojka je slična, zato sam je zavoleo. Marija mi je potpuno okrenula svet. Reci joj da sam joj neizmerno zahvalan što sam je upoznao. Možda joj popravi dan.”

„Čekaj, imaš devojku?”

„Da, i meni je neverovatno, ali izgleda da mi je tvoja porodica pomogla da se promenim. Shvatio sam da je problem ipak bio u meni. Uvek je najteže priznati sebi da nisi u pravu. Nije moj Čile bio loš prema meni. Ja sam bio loš prema Čileu. Ali neću mu se vraćati. Ne вреди podgrevati stare živote. U novoj okolini ne postoji onaj čudan osećaj rušenja stare ličnosti pred ljudima koji su na staru ličnost navikli.”

„Ni poseta mestima koja su nekada tako bolela.”

„Ako me neko povredi, ponovo ću se odseliti.”

„Šta bih ja uradio? Premlad sam da odem od roditelja.”

„Je l' beše puniš osamnaest sledećeg juna?”

„Da, tada ću moći da odem gde želim. Neću skupiti novac za to, ali makar me umiruje zamisao da neće biti zamišljene ruke koja me zadržava na mestu gde ne želim da budem.”

„Nadam se da te ovaj grad neće zaoleti pre mene.”

„Već jeste. Možda ne pripadam ovde. Možda me čeka neka porodica koja će me promeniti za nekoliko godina.”

„Žao mi je. Znam kako ti je. Upamti, zatvor promeni ljude. Živećeš u zdravoj porodici kada ti puste oca ili kada osnuješ svoju porodicu. Oba rešenja su blizu. Sačuvaj svoju divnu majku u svakom slučaju. Ne daj da joj se ponovo dogodi ovako nešto.”

„Ne brini. Idem da proverim da li se vratila.”

„Hvala što si došao, Aleks.”

Aleksej ipak nije tugovao zbog porodice. Povredilo ga je to što je izgubio šanse kod Hernanda. Bolela ga je samoća. Legao je u krevet i zagledao se u plafon.

„Mislio sam da bi bilo pravedno dobiti Hernanda kad sam već izgubio oca, kad nisam osvojio poverenje u školi. Ostala mi je samo majka. Možda se nisam dovoljno trudio da zadržim ljude pored sebe. Održaću obećanje i postaraću se da bude sigurna.”

Čuo je udarac ulaznih vrata i uleteo u Marijin zagrljaj kad je video

da se vratila.

„Mama! Kako je bilo?”

„Već mu nedostajemo. Popraviće se.”

„Kako znaš? Ne mogu da zamislim da ti je rekao sve to.”

„Ništa nije rekao. Nije mi se ni zahvalio što sam ga posetila ili makar što sam mu odnela hranu. Neke stvari su ipak očigledne kad si u braku dvadeset godina. Maksim nije lak na rečima, ali je hitar na delima. Da, videli smo koliko to loše može da bude, ali videćeš koliko to može i da ga popravi.”

„Vidi ti nju, bila i ostala optimista. Nemaš razloga da mu pružiš još jednu šansu, ali tebi razlog nije ni potreban.”

„Postoji rast u opraštanju koji tvrdoglavi ljudi ne mogu da vide. Prva prepreka koju moraju da savladaju je upravo besciljna upornost.”

„I Hernando je bio takav. Rekao mi je da si ga motivisala da se promeni, da odraste.”

„I on je meni pomogao. Za početak zbližio je nas dvoje. Konačno si počeo da me slušaš!”

„Dobro mama, ali slušam te samo kad nisi ovoliko dosadna!”

Aleksej se vratio u svoju sobu. Zatvorio je vrata, nasmejao se i naslonio na vrata.

„Šta bih ja bez tebe, mama? Sa tobom mogu da poverujem da je pravda posle svega ipak zadovoljena.”

ŠAKA ORAHA

Anđelija Anđelić

Dok se Sunce pomaljalo iza njujorških nebodera, devojka narandžaste kose, sa crnim rancem na leđima, u crnoj haljini, kožnoj jakni i martinkama izašla je iz noćnog kluba u centru Kvinsa. Ajlajner oko očiju bio je malčice razmazan kapima koje su se slivale sa njenog čela. Duboko je udahnula svež, jutarnji vazduh. Osećala je vibriranje u svakom deliću tela i umor u mišićima pomešan sa znojem koji joj se slivao niz leđa. Nakon celonoćnog igranja, konačno se osećala živom.

Ako biste pitali bilo koju normalnu osobu, to je mesto na koje odlaze „ona” deca da bi se drogirala i radila „ko zna šta još sve ne” uz „onu glasnu i kreštavu muziku.” Ako pitate Elenu, to je mesto na kom je mogla da pleše celu noć. Jedino mesto na celom svetu na kom

je bila svoja.

Čovek duge, sede brade, u odelu od tvida mornarsko plave boje, sa gotovo istobojevim šešikom stajao je na trotoaru ispred kluba. Levu ruku je držao na leđima, kako to stari ljudi obično čine, dok mu je desna bila u džepu. Stajao je posve mirno i nije se obazirao na prolaznike koji su se polako kretali ka svojim kućama nakon celonoćnog provoda ili pak izlazili na ulicu da bi užurbano krenuli na posao. Isto tako, činilo se da ni njega ljudi na ulici nisu primećivali.

Elena mu je prišla i rezignirano rekla: „O, ti si tu.”

„Nikuda nisam ni odlazio.”

Izvadio je desnu ruku iz džepa i u njoj počeo da vrti dva oraha jedan oko drugog kao da se njima igra.

„Čekao si me celu noć?”, ravnodušno je izustila.

Nije odmah odgovorio. Gledao je u svoju desnu šaku, ne obazirući se na devojkicu ispred sebe, kao da ona čak ni ne postoji.

„Da.”

„Mogao si onda i da uđeš”, rekla je i okrenula se na peti nalevo, zaputivši se uz Ruzveltovu aveniju. Čovek je mirno krenuo ukorak s njom, nastavljajući da se igra braon kuglicama u svojoj ruci.

„Ne, nisam mogao.”

Narednih nekoliko trenutaka su ćutali, Elena zamišljeno gledajući u daleki horizont iznad sebe (ako se to horizontom uopšte moglo

nazvati). Više je ličilo na elegantno upakovani kavez iz kog je svetleća lopta pretila da nabubri i sve ih proguta, ali ona je uživala.

„Biće lepo jutro”, trudila se da razbije tišinu Elena.

„Biće jutro”, mirno je odgovorio, nastavljajući da se igra.

„Lepo jutro”, naglasila je.

„Da li u to pokušavaš da ubediš mene ili sebe?”, pitao je smireno i smrskao s neobičnom silinom orahe jedan o drugi.

Krc.

„Bilo bi još lepše da ti nisi tu”, uzdahnula je dok je čovek levom rukom odvajao ljuste i stavljao ih u levi džep.

„Ja sam tu jer ti tako želiš.” Stavio je levicom polovinu orahe u usta i dodao: „Znaš to.”

„E danas baš ne želim!” Ubrzala je korak.

Kafići su se polako otvarali i pozivali na jutarnju dozu razbuđivanja stanovnike Kvinsa koji su još uvek sanjivi kretali na posao. Prošli su pored poslastičarnice madam Dupont, šarmantne Francuskinje koja je Eleni uvek davala najveće parče kolača, ali koja se otvarala tek za sat vremena.

„Šteta”, pomislila je Elena, „baš bi mi prijao jedan čizkejk.”

„Da, šteta što se otvara tek za sat vremena”, prenuo ju je glas iza nje.

„Mislila sam da sam ti umakla.”

„Mislio sam da si dosad shvatila da mi ne možeš umaći.”

Zaustila je da odgovori, ali je ućutala. Znala je da nije bilo svrhe raspravljati se sa njim. Jedan trkač protrčao je pored njih zamalo se sudarivši sa čovekom u odelu.

„Mogao si se pomeriti, znaš?”, umorno, ali pomalo prekorno mu je rekla.

„Zašto?”, upitao je smirenim tonom. „Mene to ionako ne dotiče.” Stavio je poslednji zalogaj oraha u usta. Potom se okrenuo od izloga ušuškanе poslastičarnice, izvadio još dva i počeo da ih vrti u ruci. Nastavio je sam dalje niz ulicu. Elena je uzdahnula i krenula za njim. Zaista nije bilo poente raspravljati se s njim ili pokušavati odupirati se i ona je to znala.

Kada ga je konačno stigla na semaforu, upitala ga je: „Gde idemo sad?”

„Tamo gde završimo svaki put. Svaki dan ista šetnja. I svaki dan nemaš hrabrosti da to uradiš. Hoće li danas konačno biti dan kada ćeš uspeti?”

„Ne znam.” Ćutke su posmatrali semafor i čekali da pokaže zeleno svetlo.

„Pije mi se kafa”, razbila je tišinu Elena.

„Ne treba ti kafa.”

„Treba mi. Treba mi velika šolja kafe i cigareta. Ili nekoliko njih.”

„Ti znaš da te to đubre samo ubija lagano, zar ne?”

Krc.

Čovek je ponovo smireno počeo da odvaja ljuske i stavlja ih u levi džep.

„Da, ali me barem na nekoliko trenutaka smiri.”

„Dobro”, odvratio je. „O čemu ćemo danas da pričamo?” Odvojio je i poslednju ljusku u levi džep, sve dok na dlanu desne ruke nisu ostali samo orasi. Potom je drugu vratio iza leđa.

„Hmm. Kako bi bilo da mi kažeš šta je to s tobom danas i sa tim pingvinskim odelom?”

„Mislio sam da je prikladno za ovakvu priliku kao što je današnja.” Stavio je jedan zalogaj u usta. Svetlo na semaforu dalo im je znak da mogu da pređu ulicu i oni zakoračiše na pešački prelaz ukorak. „Osećam da je konačno došao taj dan.”

„Misliš, ha?”

„Ne mislim.”

Čekala je ostatak rečenice, ali on je samo nastavio da jede orahe. Kada je pojeo sve iz ruke, zavukao ju je u džep i izvadio dva nova, nastavljajući da se igra sa njima.

„Sećam se da si se uvek podsmevao onima u odelima od tvida i da si uvek nosio kariranu košulju i somotske pantalone. Rekao si da su se pristojni momci tako oblačili.”

„Pa, sad više nisam momak. A i danas nije svakidašnji dan.”

„To mi govoriš svaki dan kad se vidimo. I tako već skoro godinu dana.”

„Pa, svaki dan se nadam da je danas taj dan.”

„A šta ako nije?”

„Ništa. Probaćemo sutra ponovo.”

Elena je pokunjeno gledala u zemlju i znala je da je u pravu. Znala je da jedan dan mora biti pravi. Osećala se tako obeshrabreno, nadajući se da je danas baš taj dan kad će uspeti da smogne snage i da mu dokaže koliko je hrabra. Ali već skoro godinu dana, taj dan nije dolazio. Nije ni primetila da su stigli do ugla Osamdeset četvrte ulice i Ruzveltove avenije i njenog omiljnog kafića.

„Ja ću sad da popijem kafu i da ispušim cigaretu. Volela bih da me ne uznemiravaš.”

Čovek je slegnuo ramenima, nastavljajući da se igra orasima u desnoj ruci, dok je levu stavljao u džep. Elena je sela u baštu kafića i uživala u izlazećem Suncu.

„Hoćeš li ti nešto?”, dobacila je, iako je znala da je uzaludno.

„Takve vrste užitaka me više ne raduju. Bojim se da ovih dana ovozemaljska zadovoljstva nosim sa sobom”, odvratio je i podigao šaku u kojoj je i dalje vrteo dve okrugle, braon loptice jednu oko druge.

„Kako želiš”, bilo je sve što je izustila pre nego što joj je konobar prišao.

„Dobro jutro. Kapučino sa šlagom, zar ne?”, vedro ju je pozdravio.

„A? Šta? Ovaj... molim?”

„To je ono što naručuješ svako jutro, zar ne?”

„Da, da, da...” zbunjeno je odvratila.

„Stiže za čas.”

„C,c,c”, čula je glas iza sebe.

„Oh, umukni!”, rekla je i stavila slušalice u uši.

Krc.

Pre nego što je odvrnula muziku do daske, jezivi zvuk krekanja zaparao joj je uši i ona se naježila. Brzo je odagnala naviruća sećanja na svoje detinjstvo i zapalila cigaretu, zatvorivši potom oči. Okrenula se direktno ka Suncu i dopustila sebi da oseti njegovu toplotu na svojoj koži.

„Konačno malo mira i tišine. Jedan trenutak ukraden, samo moj”, pomislila je.

Nekoliko minuta kasnije, osetila je da neko baca senku na nju i uzvrpoljila se u stolici: „Hej, rekla sam ti da me ostaviš na miru da popijem kafu i ispušim cigaretu!”, viknula je, otvorivši oči. Ispred nje je stajao zbunjeni mladić.

„O, izvini, to si ti. Mislila sam... Mislila sam da si neko drugi.”

Zbunjeno je gledala oko sebe, izvadiivši slušalice iz ušiju.

„Gde li je, dođavola, nestao sad?“, pomislila je.

„Ovde nema nikog drugog“, odvratio joj je mladić i spustio šolju na sto. „Je li to sve?“

„Da, to je sve“, rekla je nakon što je ugledala čoveka u odelu, sa šeširom u istoj boji kako krcka orahe na uglu ulice. Nasmejao joj se. Ona je okrenula glavu i nasmejala se konobaru: „Hvala.“

Kada je otišao, vratila je slušalice u uši. Muzika ju je smirivala i osećala je kako joj telo vibrira u istom ritmu, iako se nije pomerala. Ni sama nije znala koliko joj je malo falilo da ustane i krene da igra nasred ulice. Polako je srkala kafu uz još jednu cigaretu i razmišljala: „Kad bih samo mogla da skupim hrabrosti, i uradim sve ono što želim. Ima ta neka grupa u školi koja se bavi mjuziklima. Mogla bih da probam. Ma koga ja lažem? Ne bih mogla. Ko bi mene primio? Ionako pola škole misli da se drogiram i da... Uf...“

Iz slušalica je uveliko odzvanjala pesma „Izvan kraljevstva mrtvih“ njenog omiljenog benda „Džudas prists“.

„A možda da probam ipak? Možda bih našla neke drugare i zaboravila na ovu prokletu godinu i sve to ružno što se desilo...“

„Ili bih mogla da probam da se učlanim u školski bend... Hajde, Elena, usudi se!“

Sklopila je oči. Na trenutak je mogla da vidi dekin obris koji zaklanja Sunce ispred nje i objašnjava joj kako nema čega da se plaši.

„Hajde, Elena, usudi se”, blago joj je rekao. „Samo se zaljuljaj.”

„Aji, fta ako pa’nem?”

„Ništa.” Slegnuo je ramenima. „Ustaćeš i probaćeš ponovo.”

„Aji, bojeće me!”

Čučnuo je ispred nje i sada je jasno mogla da vidi njegovo ozareno lice i ozbiljan pogled.

„U životu mnogo više boli ako opet ne ustaneš, Elena.”

To je bio dan kad je naučila da se sama ljulja na ljuljašci.

Vratila se u sadašnjost otvorivši oči i navrnula šolju do kraja, ali u njoj više nije bilo kafe.

„Oh, to je to. Vreme za povratak u stvarni svet. Ili barem svet.”
Uzdahnula je, izvadila novčanicu iz džepa i spustila je na sto. Tek tada je primetila da na salveti ispod njene šolje nešto piše. Uzela ju je u ruke i shvatila da je to broj telefona mladića koji tu radi. Saznala je da se zove Danijel.

Zbunjeno mu se nasmešila i postićeno odjurila iz kafića dalje uz aveniju, zaboravivši cigarete na stolu. Pretrčala je ulicu, iako je na semaforu bilo crveno svetlo i zastala tek kad je bila sigurna da je dovoljno daleko. Nakon kraćeg predaha, shvatila je da čoveka više nigde nije bilo na vidiku. Skinula je slušalice i panično se okrenula oko sebe. Iz osenčenog dovratka još jedne radnje, izašao je on, još uvek se igrajući orasima u desnoj ruci.

Prepadnuta, Elena je odskočila unazad i vrisnula, gotovo se sudarivši sa znakom za zabranu skretanja u sledeću ulicu.

„Isuse Hriste! Da li si ti normalan? Zamalo da dobijem infarkt!”

„Svakako bi te brže ubio nego to đubre koje pušiš.”

Nekoliko trenutaka su se gledali.

Krc.

Zvuk je razbio tišinu i Elena se besno okrenula ka semaforu. Pritisla je dugme za zeleno svetlo, fiksirajući svetlosni znak. Čovek joj je prišao laganim korakom, ali i kad je stao tik pored nje, ona je odbijala da ga pogleda.

„Dao ti je broj. Zanimljivo.” Stavio je zalogaj u usta. „Da li da ga pozoveš ili ne?” Stavio je još jedan. „Recimo i da ga pozoveš. Recimo i da izađete. Šta kada sazna sve o tebi? Sve ono što se desilo? Sve to što ti se mota po glavi? Koliko si nesigurna? Kako te je otac napustio jer te nije voleo? Kako je majka postala alkoholičarka? Misliš li da će ostati i posle toga? Misliš li da će te voleti?” U ustima je nestao i poslednji komadić oraha, a ruku je mirno vratio u desni džep.

„Ne, naravno da ga neću pozvati”, branila se Elena. Uzela je ranac i hitro strpala salvetu u džep sa strane. „Samo da znaš, to je bilo ružno što si mi rekao.”

„Jesam li slagao?” Iz džepa je izvukao još dva oraha i počeo da ih vrti jedan oko drugog. U istom trenutku se upalilo zeleno svetlo i prešli su ulicu.

„Ne, ali...”

„Neko mora da ti kaže istinu, ako ti već nećeš da se s njom suočiš sama.”

Krc.

Tihi zvuk lomljenja odjeknuo je ulicom i čovek je nastavio da mirno korača pored devojke odevene skroz u crno i da odvajaju ljespe, stavljajući ih u levi džep. Devojka pored njega se trgla.

Iznervirana, Elena se okrenula ka njemu i, glasnije nego što je planirala, viknula: „I odakle ih više vadiš?”

Vidno zabavljen ovim, čovek je ispružio desni dlan ka njoj i upitao: „Želiš li malo?”

„Ne!”

„Volela si ih kad si bila mala”, smireno je rekao.

„E pa sad ih više ne volim!”

„Ja sam ih nekad za tebe ljuštio. Posebno kad smo ostajali sami ispod drveta u dvorištu.”

„To je bilo dok si...”

Ali nije završila rečenicu. Okrenula se i potrčala koliko je noge nose dok su joj se oči punile suzama.

„Ovo više nema smisla.”

Na prvoj sledećoj raskrsnici skrenula je u malenu uličicu levo,

saplela se o kamen i pala. Poderala je čarape i osećala kako se krv sliva preko njih u tankim mlazevima na desnom kolenu.

„Da li je moguće da sam ovoliko smotana?”

„Jesi”, rekao je čovek iza nje, uzevši još jedan zalogaj oraha. „Ali ništa strašno, kad dođe vreme, nećeš biti. Ili možda hoćeš.” Nasmešio joj se. „Nije ništa strašno.” Nakon kratke pauze dodao je: „I evo nas opet na istom mestu.”

Elena je ispratila pogledom njegov pokret ruke nagore i shvatila da zaista jesu na istom mestu. Na onom mestu na kom se svaka njihova šetnja i svaki njihov razgovor završavaju. Ispred metalne ograde na kojoj piše: „Pažnja! Radovi u toku!” i lanca koji je taman dovoljno širok da se kroz nju provuče. Iako je zgrada pokrivena skelama i zelenom mrežom koja zaklanja pogled od radova, Elena je znala da se iza krije nedovršena osamnaestospratnica. Podovi od betona, potporni zidovi od crvene opeke i stepenište su jedini bili završeni. Na vrhu zgrade još su iz armiranog betona virile čelične žice nedovršene konstrukcije. Elena se skoro svakoga dana pela do samog vrha, ali nikada se nije usudila da kroči na poslednji sprat. Sav taj otvoreni prostor ju je plašio. Unutar zidova, imala je barem nekakav osećaj sigurnosti.

„Vidiš, rekao sam ti da je danas poseban dan. Hajde sad ustani.”

Blagi ton čovekovog glasa ju je za trenutak vratio u detinjstvo. Pri drugom pokušaju vožnje bicikla bez pomoćnih točkova, Elena je pala i odrala kolena. Deko joj je prišao i rekao da nije strašno i da će brzo

zarasti. Potom joj je pružio ruku.

„Hajde, ustani”, rekao je. „Ma, možeš ti to.”

„Hajde, ustani”, ponovio je čovek blagim tonom.

S mučnim osećajem u stomaku, Elena je ustala i otresla prašinu sa odeće. Krv se i dalje slivala niz čarapu.

„Ne mari, nije strašno.” Pojeo je poslednju polovinu oraha iz ruke. „Osećam da je danas dan kada ćeš se konačno usuditi da se popneš gore. Sve to: mjuzikl, prijatelji, bend, sve je to lepo, ali i ti, i ja znamo da to nije ono što stvarno želiš.”

Pogledala je u skele koje su sezale skoro do vrha i progutala knedlu: „Plašim se visine.”

„Znam, ali samo zamisli kakav je to osećaj kada se konačno oslobodiš straha. Kad se prepustiš. I jednostavno, poletiš.”

„Zar ne boli ako padneš?”

„Nimalo. Hajde sad, kreni.”

Nesigurnim korakom, Elena se provukla kroz ogradu i uputila ispod skela ka stepenicama. Polako je podigla desnu nogu kroz koju je sevnuo oštar bol i spustila je na prvi stepenik, izduvavši vazduh kroz nos.

„Ti to možeš.”

Stepenicu po stepenicu, stalno ponavljajući sebi da ona to može, našla se na mestu do kog je uvek dolazila, ali dalje nikada nije otišla.

I sada se tu zaustavila.

„Hajde, ti to možeš. Danas je taj dan. Danas ćeš to uraditi. Hajde. Nemaš čega da se plašiš. Sve će biti gotovo za nekoliko trenutaka. Čula si ga, ništa to ne boli.”

Laganim korakom, spustila je prvo levu, a potom i desnu nogu na najviši sprat zgrade u izgradnji. To! Konačno je uspela. Prošetala se u krug, na pristojnom odstojanju od ivice, a potom se malo približila da bi pogledala dole. Videla je ljude kako žure Trideset sedmom avenijom ili svraćaju u pekaru koja se nalazila u podnožju susedne zgrade. Okrenula se nadesno i otišla na onu stranu zgrade gde skela nije bilo, koja je gledala na ono što će u budućnosti biti parking. Daleko ispod sebe videla je čoveka kako pomera prste desne ruke i, iako je bila previše udaljena da bi razaznala detalje, znala je da se u ruci nalaze dva oraha.

„Eto, vidiš da nije strašno”, rekao je najnormalnijim tonom.

„Akustika je ovde jako dobra”, pomislila je.

„I ti, i ja znamo da nije do akustike.”

„I šta sad?”

„Sad kad si uspela do ovde da stigneš, samo se prepusti. Oboje znamo da je to ono što zaista želiš. To je jedini razlog zašto ja postojim. Hajde, dođi. Čekam te. Samo treba da poletiš.”

Ali Elena je još uvek stajala na nekih tridesetak centimetara od ivice.

„Hajde, nema razloga da se plašiš. Dođi. Ja ću biti ovde.”

Duboko udahnuvši, Elena je napravila korak napred. Zatvorila je oči i napravila još jedan. Mada se nije usuđivala da ih otvori, znala je da je na ivici.

„Tako je, konačno si se usudila. Hajde dođi”, zvao ju je smešeći se.

Krc.

Jasno je razaznala lomljenje oraha o orah. To ju je vratilo u detinjstvo i ljuljašku ispod drveta. Kad se konačno oslobodila straha, obožavala je da se ljulja. A straha je bilo lako osloboditi se kada je deka uvek bio tu da je uhvati. U pauzama, on je kršio orahe jedan o drugi za nju.

Krc.

Nakon tog zvuka oboje su smejali, deka promuklo, a ona zvonko, detinje.

Elena se svojski trudila da uspe da to uradi, ali nije joj išlo. Deku se smešio ljutnji i besu u njenim očima dok je svojim malim detinjim šakama pokušavala da natera tvrdu ljusku da pukne.

„Hajde, samo poleti. Samo se prepusti”, čula je čovekov glas kako dopire do nje. Potom još jedan zvuk.

Krc.

Sećala se siline s kojom se upinjala da polomi orahe. Deku joj se

uvek smeškao i blagonaklono odgovarao: „Jednoga dana... Jednoga dana, kad malo porasteš...” I uvek joj je govorio da će, jednog dana kad poraste, moći svašta da uradi, ali samo ako se oslobodi straha.

„Samo se oslobodi straha i prepusti se.”

A onda je on pre skoro godinu dana sklopio oči i više joj niko nije govorio da će jednog dana moći da poleti. Ponovo.

„Hajde, dođi”, zvao ju je. „Prepusti se i poleti.”

Krc.

Drhteći od vetra na velikim visinama, svesna da se užasno boji konačnosti svoga života, samo je razmišljala o tome da joj je deka govorio kako će jednog dana moći svašta, samo ako se oslobodi straha i prepusti se. A ona je ovo želela i nije mogla.

„Možeš, samo se prepusti. Prestani da se plašiš. Strah ionako ničemu ne vodi.”

Otvorila je oči i videla čoveka u odelu kako celu šaku stavlja na usta. Iako nije mogla da razazna šta je u njoj, znala je. Potom ih je ponovo sklopila i pod naletom vetra osetila suze na svom licu. Shvatila je da su se slivale već neko vreme.

„Elena, ti možeš svašta nešto kad se ne plašiš!” čula je sebe kako se obraća samoj sebi. „Elena! Ne plaši se! Samo se oslobodi straha! Samo! Se! Oslobodi! Straha!”

„Da, Elena, možeš ti to. Samo se oslobodi straha. Zato se samo prepusti. Samo skoči. To je tvoja iskrena želja.”

U tom trenutku, pred očima joj je proletela dekina slika i zaverenički osmeh kojim joj stavlja do znanja da ga nije prevarila.

„A kako si ti to uspela?”

„Kvrrrcnula sam jedan o drrrugi”, svojski se trudila da pravilno izgovori 'r', iako se ono uvek kotrljalo na njenom jeziku.

„Ma nemoj”, smejaio se deka. Naravno da joj nije poverovao. Ali ga je ona dečje iskreno ubeđivala da je sama uspela to da uradi, iako su oboje znali da je našla kamen kojim je razbila ljusku i došla do slatke unutrašnjosti.

„Uzmi”, rekla je i ispružila dečju ručicu pod nos deki.

„Hvala, ali ne mogu.”

„Ali, ti uvek kvrrrckaš za mene. Sad sam ja za tebe.”

„Ja ih krckam za tebe jer ih ti voliš. Ali ja ne volim orahe.”

„Oh.” Rastužila se. Htela je da deki nešto baš posebno pokloni. A onda se nasmešila od uva do uva. „A je l' voliš čokoladu?”

„Volim čo-koladu.” Posebno je naglasio prvi slog reči, da bi je ispravio.

Otrčala je u kuću.

„Prepusti se, Elena. Znaš da želiš to. I znaš da možeš. Samo se oslobodi straha”, zvao ju je mazni glas. „Poleti.”

Krc.

„Da, Elena, oslobodi se straha!” viknula je sebi.

Još jednom je zamislila dekinu nasmejano lice kako je ohrabruje da se ponovo popne na bicikl ili da se ljulja sama. Prisetila se svih stvari kojima ju je on naučio.

„U životu mnogo više boli ako opet ne ustaneš, Elena.”

U tom trenutku napravila je korak unazad istovremeno otvorivši oči i proderala se:

„I samo da znaš, moj deka je *mrzeo* orahe!”

OGNJENI SOS

Milan Vukov

I

Ušao je u zagušljivu sobu, preskočio prazne kese i boce koje su ostale za društvom sinoć, a koje nije pokupio jer je žurio na šljaku, neka selidba preko studentske. Strovalio se na krevet i jauknuo. Ispod ćebeta je bio ram sa fotografijom njega i dede ispred drvene šumske kolibice. Izrezbareno parče drveta, prožeto pukotinama i konopljinim kanapom koji ojačava spojeve i daje rustičan izgled fotografiji, vremenu. Petrov deda, biolog Čeda, kako su ga zvali, voleo je da vreme provodi u prirodi, svaki kamičak bi pomerao i zagledao, brao travke za napitke i meleme, čak je vraćao na noge i oreknute

bube. Govorio je da ga odlasci u prirodu podmlađuju, što i jeste u neku ruku tačno jer je „lepo izgledao”, ali je poginuo dok se vraćao u civilizaciju, kamiondžija nije obraćao pažnju na biciklistu. Kako je seo na ram, slika je probila poledinu pekarskog papira i krajičak hartije je vireo. Na hartiji je crtež drveta i crnim mastilom piše: „Samo čistom srcu mesečev veo otvara dub”. Hartija je mirisala na bosiljak, kao što je i deda mirisao. Rečenica mu je nejasna bila, još nejasnije zašto je skrivena unutar rama. Jedino mu je bilo poznato stablo sa ilustracije, sećao se igrarija i penjanja na to stablo i pukotine na kori za koju je mislio da su vrata u šumsko kraljevstvo. Zadah sobe i umor su ga savladali, odškrinuo je prozor i prepustio se snu. Pratio je eho dedinog glasa koji nije razumeo, tumarao stazama kroz travu koja je šibala gole članke. Premda je sve tamno, jasno je video kuda se kreće. Isprekidani glas je ponavljao rečenicu sa hartije, hodao je unazad pokušavajući da dozna odakle dopire. Udario je leđima u nešto tvrdo, a iz olovnog neba bljesnu snop svetlosti koji mu probi utrobu, oslonac je popustio i on je padao ostavljajući u daljini stablo sa pukotinom. Skočio je iz sna i uznemireno disao, držao je ram a sa čela je kapljalo. To je to, sutra ide u šumu.

II

Bus ga je vozio kroz poznate i njemu drage krajeve, mada je žarko želeo da poseti porodicu, odlučio je prvo da obiđe kolibicu, i drvo, koje ga je budirečeno plašilo. Kolibica je bila pred izdisajem. Skromni krevet sa krparom, džak osušenih pečuraka visio je na klinu, sto polomljene noge i komodica su i pored svega mirisali prijatno. U fioci je pronašao bočicu sa domaćim čili sosem, „fajnl tač” jelima koji je palio utrobu, i vrećicu keksa od bosiljka. Nikad mu nije

bilo jasno otkud deda uvek tog keksa, jer nikad nije pekao, a nigde drugde nije probao takav keks. Deda bi govorio kako je dao bočicu sosa vilenjacija u zamenu za keks i potom mu prošao rukom kroz talase njegove kose i nastavio da šeta. Mislio bi Petar da je trampio sa tezgarama koji se sreću na putevima, jer je deda imao običaj darivati, samo njemu znano zašto, nadimke pa tako je njega oslovljavao sa cvrčak Cvrle. Tren potom, i mrak se sručio na okolinu, uzviknu: „Jaooj, samo ne kiša!” i izađe iz kolibice, uputio se prema starom hrastu sa crteža, nakon toga će produžiti kući. Mrak se spuštao na krošnje, žbunje i travu, na sve osim na njega, vihor je nosio svele vlati i pleo zavese oko Petra. Pomislio je da je opet u snu, što je budilo jezu. Obuzet strahom trčao je, probijao se kroz zavese ali kao da su se plele opet, i opet. Hvatala ga je panika, a zavese su bilale gušće. Pogledao je uvis, olovna masa se spuštala. Bela, bistra svetlost probijala je olovo i zavese sve do stabla, hrapavog, širokog. Kroz svetlost su se spuštale pahulje i poskakivale po belegu stabla. Petar mu se približi i oseti nežni pritisak koji ga gurnu ka belegu.

III

Kad je otvorio oči, ležao je na travnjaku ispred stabla. „Mora da mi se slošilo zbog onog mirisa, deda je trpao u tu kolibu svakakvu travuljinu, verovatno sam umoran i dalje pa me je omamilo.” I nastavi putićem prema selu. Izašao je na zemljani, utabani put, pomisli da je zalutao, izvadi telefon da bi pogledao mapu, ali signala nije bilo.

„Dođavola, još mi je ovo trebalo.” I nastavi zemljanim putem. Naišao je na zaprežna kola na kojima neki čikica čačka oko točka.

„Deder, uhvati ovu šipku, i guraj.”

„Molim?”

„Ma šta moliš, hoćeš da se otelim ovde, drž kad kažem!”

Šta će, kud će, upre u šipku, te srede točak.

„E tako, izdržaće do kuće, aj uskači pa da krenemo!”

Petar se pope po inerciji na klimavu stranicu kola koja se zatresaše, te munjevito skoči, i sede na tuluzinu kao urečen. A stranac ga ponudi keksom.

„Baš je ukusan, otkud Vam ovaj keks?”

„Ispekla je moja ć... ja sam ispekao.”

„Molim? Hmm... Ovaj keks sam samo kod dede jeo, hah, keks od vilenjaka...”

Mada zbilja, ovaj čikica i podseća na nordijskog vilenjaka iz ilustrovanih knjiga, sa sve tim šeširićem - pomoćnik Deda Mraza, nasmeja se. Ali taj keks...

„Izvinite, od čega je ovaj keks?”

„Kako od čega? Zar si smetnuo s uma? Od gospinog cveta. Zar ne znaš legendu?”

„Da, da, znam, nego jel' biste mi je ispričali, odavno je nisam čuo

a onaj detalj kad ona dođe i kaže... to mi je malo pobrkano.”

„Ma šta dođe i kaže, šta je dete sa tobom? Kakve su ti to pantalone? Da nije teksas? Da ti nisi iz duba došao?”

„Teksas, dub? Da, farmerke nosim.”

„Dolazio je kod nas neki sa okruglim cvikerima, stalno je pevao i čak je za nas napisao jednu pesmu, kako ono beše?”

Mumla sebi u bradu, dok mumlanje nije evoluiralo u pevušenje.

„Imedžin? Džon Lenon?”

„Jeste, Džon, fin momak, dolazio je često i voleo je sa nama da živi jer kaže kod vas nema zlobe, nije vam bitna boja kože, ili oblik ušiju koji razlikuje vaše rase, ne ubijate zbog ideala, i napriča on tu nešto, nisam ga ništa razumeo. A fino dete, Džon, dolazio posle sa nekom crnom ženom, uskih očiju, uvek mu je nešto šaputala, samo da on čuje, to nije bilo lepo i zamerali smo. Sad mi je žao, možda se zbog toga uvredio i ne dolazi. Nego otkud ti ovde?”

Petar ga gledao kao da je ovaj sa Marsa pao.

„Našao sam poruku, deda mi je, ovaj, znate napisao.”

Izvadi fotografiju zajedničku i crtež, te mu pruži.

„Nije moguće! Ne verujem! Brzo! Đihaa!”

IV

„Zašto ste me pokrili ćebetom? Kad mogu izaći!”

Čikica svučę ćebe sa njega, bili su u štali, listovi svetlosti se provlaćiše kroz proreze između dasaka. Pokaza mu prstom da ćuti i sa poda podigne paletu, nekoliko puta štiklom ćizme u prekidima udari u pod. Vrata se otvoriše i iz mraka bakrene vlasi uđoše.

„Ovo je Iskra, moja ćerka, ona je ispekla keks. Ja bih sigurno zapalio kuću da pećem.”

„Tata! Ko je ovo? Zašto si ga doveo? Znaš da se bliži ognjena noć! Šta ak...”

„Ne brini, to je Čedin unuk, sećaš se šta je obećao?”

„Ne verujem! To nije moguće! Haha!”

Devojka skoći ushićeno, stegnu Petra te mu izbi vazduh iz grudi.
„Hrr!”

„Oprosti, oprosti! Nisam namerno.”

„Ma, u redu je. Hoćete li mi objasniti o ćemu je reć?”

Čikica izdahnu jedan oblak teskobe i počę: „Nakon doba ognja, ceo svet su naselili zmajevi koji su doneli pustoš, strah i smrt. Proplanci i šumarci su postali pustare, životinje su se odselile, narod koji je preživęo se zavukao u jame i pećine, nekad divni, bujni krajolik je uvenuo. Tada je ustala Gospa, jedina, najhrabrija, koja se usprotivila.

Veliki vođa je rođen i narod je krenuo za njom. Bila je najbolja pekarka koju svet pamti, umesila je kolače, ljudi su se podelili i u svaki kraj je odnet po džak kolača. Zmajevi su, naravno, alave poganštine, pojeli te kolače i smanjili se. Nekima su čak i otpale noge, pa tako se sad izvijaju dok hodaju. Od nekadašnjih stvorenja koja su ulivala strah, postali su bezopasni puzavci, neko ih prozva gmizavci. Svi su pojeli osim jednog koji je tad spavao. Gospa, jadna, sklizla je i pala, i nakon toga više nije ustala. A zmaj je nastavio da jede šta je stigao dok mu nismo pripretili da ćemo i njega smanjiti, ali kako ne znamo recept – nemoćni smo da to izvedemo. On je naložio da će u ognjenoj noći, noći kad su se zmajevi pojavili, uzimati devojkicu crvene kose što je predstavljao danak. Tvoj deda nam je obećao da ćeš nam ti pomoći, kaže da znaš rešenje. A kako vidiš, Iskra je crvenokosa, i doći će red na nju.”

Petar je stajao u čudu, nije znao šta ga je snašlo, ali u spomen na dedu, i iz nekog sebi neznatnog razloga prihvatio je odgovornost i krenuo u pohod na zmaja.

V

Čikica ga je vodio na planinu da mu pokaže špilju u kojoj je zmaj.

„Nikako da te pitam, gde ti je deda, kad će doći?”

„Deda više neće dolaziti. On više nije sa nama.”

„Zaista mi je žao, bio je plemenit čovek. I sigurno bi se ponosio da vidi kako koračaš hrabro prema špilji.”

„Hvala vam, zaista. Kad već spominjete špilju, jel’ je veliki taj zmaj?”

„Ogroman je, od tebe je veći 5 puta a od nas...ta računaj!”

„A što se vi ne udružite, napadnete ga i ubijete? Tako ćete rešiti problem i džindžerke će biti sigurne.”

„Džidž šta?”

„Heh, ma ništa, tako mi nazivamo devojkice koje su riđe.”

„Aha, dobro. Mi ne ubijamo, iako su nam zmajevi pokazali, niko ne radi to, jer nije u redu da se nekome uzme život i sva radost i tuga koju je mogao okusiti za svog veka, u trenu, da nestane, to nije u redu. Ni druge vrste, konje, ovce, krave, sve su to stvorenja koja poseduju život, osećaju, sanjaju kao i mi, imaju svoje uloge i svoja delanja. A jedemo ono što nam šuma, livada, voda daruju. Jer kad ubereš jednu jabuku, izrašće dve, svake godine ih biva više i svi dobijaju. Od drugih stvorenja samo mleko uzimamo i oni se slažu sa time. Ali eto, ti zmajevi, oni...”

Zastade mu reč, ponovio je još jednom „oni” ali nije mogao završiti misao. Završiti naglas.

„Dobro, dobro de, ne brini, ups! Smem li na ti?”

„Šta?”

„Ništa, zaboravi. Jel’ smo blizu?”

„Da, tu smo nadomak. Da li se plašiš?”

„Iskreno rečeno da, strah me je, ali deda je verovao da ja to mogu, moram i ja.”

„Tvoj deda nam je bio iskren prijatelj, dobar je čovek bio, često nam je dolazio. Voleo je prirodu i šumu, sve što ona pruža i sve stanovnike. A najviše gospin kolač, džakove je nosio kući.”

„Nije od bosiljka?”

„Ne, ne, kad smo Gospu zemlji vratili, iznikao je cvet na njenom grobu, od kog pravimo kolače i pripremamo napitke, tako je ona uvek sa nama.”

Čulo se rzanje, i lepet krila, stvorenje veličine slona sjuri se niz goru.

„To je on, ne sme me videti, moram ići, samo pravo! Nek je Gospa uz tebe!”

Nedugo potom, ispred Petra se spusti stvor sjajne kože, čeljusti razjapljenih a krila, za čudo, behu minorna u odnosu na njegovu golemost.

„Ko si ti stranče, što kročiš na moje tle?”

„Ja sam Petar, Petar sa Zemlje, a kako se ti zoveš?”

„Zemlje? Moje ime je Lavanton.”

„E pa Lavantone, potčinio si sve ljude svojoj volji.”

„Ljude? Misliš na ove bedne crve što gmižu po rupama i kukaju kad treba da daju ono što mi pripada?!”

„Ne možeš tako govoriti, nisu oni stvari da ti pripadaju, već bića, poput tebe!”

„Ko si ti da mi protivrečiš, bedna trska koja govori, znaš li da jednim zamahom mogu da te obezglavim?!”

„I šta ćeš onda? Da me pojedеш, kao što one vatrene, odnosno ‘ognjene devojke’ jedeš?”

„Mmmm, kad već govoriš to, nisam odavno kušao nešto drugo, mogao bih.”

„Čime da kušaš? Vidim te kljove su već žućaste, još koji zalogaj i karijes ti ne gine.”

„Usuđuješ se zboriti pogrdno o mojim zubima? Ti zubi seku meso poput kose rosnu travu.”

Petar promrmlja za sebe: „Bože kakva lirska duša.” Pa nastavi: „Znaš li da je meso puno kiselina, što pogoduje razvoju tumora? A od tumora, kao što znaš, možeš umreti, i šta ćeš onda, a?”

„Ne izmišljaj, nego pođi gore, da te ne moram nositi!”

„Jeste, jeste, a gde su tu još kardiovaskularne bolesti, gde je tu holesterol? Kad te bude strefio infarkt, i samo padneš – videćeš! Neće imati ko da te podigne, oterao si sve oko sebe.” Lavanton se postide,

zamisli se, te mu i vilica zaigra. Briznu u plač i nasloni se na Petra, te ovaj padnu na zemlju. Nije mario za telo dečaka ispod sebe, jecao je, i ronio suze. Petar ga lupaše po rebrima, te se ovaj okrenu.

„Čoveče, da me ugušiš!”

„Istina! Istina! Sam sam! Nemam nikog! Niko ne dolazi, svi me se plaše! Crtam po kamenu i pravim lutke od čega stignem ne bih li imao društvo. Jedem to što se nalaže milenijumima, ali to me održava, ta vatra u njima, iako su žilave i bljutave.”

„Hmm, možda bih ti mogao dati alternativu za vatru.”

Izvadi Petar bočicu koju ponese iz kolibe, u njoj je bio domaći čili sos. Sakupi usput pečurke, prodinsta ih i dobro zasosi. Zmaju se dopade recept, a njegov novi prijatelj ga poduči osnovnim kulinarskim veštinama, kao i kuvanju sosa. Ognjene devojke su slobodno šetale ulicama i nastavile život kao i svaka devojka necrvene vlasi. U selu su ga dočekali kao oslobodioca, i prirediše zabavu u njegovu čast. Na toj zabavi se izmiriše sa Lavantomom i ubrzo nastave život u slozi i harmoniji. Noć koju nastaviše svetkovati posvetiše „ognjenom sosu” koji je tradiciju zla ućutkao. Smeh ih je obarao sa stolica jer su sos imali i pre Petrovog dolaska, rešenje je bilo pred njima, nisu se srdili što nisu prokljuvili ranije kod njih srdba ne postoji, srećni su bili. A velikom, jer je bio dosta viši od njih, prijatelju iskazaše zahvalnost. Kako čovečuljci, kako ih je nazivao, tako i zmaj, koji je uvideo sve blagodeti biljne ishrane i rešio najzad problem sa kožom. Čikica se nadao da će mu ćerka poći za svog spasioca, želeo je starac čestitog čoveka za svog zeta ali mladi su drugačije planove imali.

Iskri po izlasku iz dobronamernog zatočeništva trebalo je vremena da se vrati u svet svakidašnjice, i privikne na život u zajednici kakav je vodila ranije, dok se nisu približile godine danka. Dok Petar nije uopšte razmišljao o tome, pred njim je bio studentski život o kom je sa nestrljivošću slušao veoma dugo.

Mladić čista srca se vratio u svoj svet, posetio roditelje, i renovirao kolibicu. Uverio se da poseduje moć, da je ona bila u njemu, samo što nije verovao da može, da može menjanjem svesti jednog pojedinca promeniti svet, i učiniti ga lepšim mestom.

Svi akteri ovog čudnog, ali istinitog događaja, živeli su srećno i ispunjeno na stazama života koje su izabrali.

DRUGA STRANA „SREĆE”

Slavica Trifunović

Krv je nakvasila njenu belu košulju, udarac šake o zid, čuo se ponovo i ponovo. Muškarac ispred nje zadavao joj je drugi udarac, ovaj put rascepivši joj usnu. Krv je ponovo kapala na sve strane, a nos ju je užasno boleo na dodir. Mora biti tiha, jedino je razmišljala o tome da joj deca spavaju u drugoj sobi. Čovek ispred nje, nekada je bio najdivniji na svetu. U šta se to pretvorio, razmišljala je više ne osećajući bol. Za ovo veče bilo je izgleda gotovo. Zadao joj je još jedan udarac i ona je pala na zemlju. U položaju fetusa ostala je još četiri sata, razmišljajući kakav joj je život bio ranije. On je bio najdivniji dečko, kojeg je mogla poželeti, bio je čak i romantičan tip. Prisećala se kako su se prvi put sreli u vozu, koji je išao za Zagreb, kako su ustanovili da žive samo dva bloka udaljeni jedno od drugog

i kako su se verovatno već negde sreli. Nakon tri dana su se ponovo vraćali istim vozom za Beograd, ona u plavoj satenskoj haljini, a on u odelu od tvida, srećni što se ponovo vide. Posle dva dana su se ponovo sastali, a nakon šest joj je poklonio ružu. Godinu dana kasnije su se venčali i imali troje dece. Dve ćerke i sina. Sa setom se prisećala tih prelepkih godina svog braka, kada još nisu imali decu pa su stigli da u svojoj staroj bubi, sa samo dva spakovana kofera, obiđu deo Evrope. Sada im je već oboma bilo po trideset pet, a deca su od bebica postali velike devojčice i veliki dečak. Ali njene sreće više nije bilo. Posle rođenja blizanaca nastupila je tama. Prvi udarac dobila je odmah nakon porođaja i umesto da se raduje svojim bebama, ona je tiho krijući suze plakala u sobi. Povod nije znala, ali kada se on vratio dva dana kasnije, saznala je razlog svega. Do tada je mislila da je sve stvar njene krivice, kako to žrtva uvek čini. I to se nastavilo sve dok deca nisu porasla. Ali ona je mislila da oni ne znaju šta se dešava. Sutra će ponovo morati u bolnicu da joj srede nos. Polako se pridigla, opipavajući rukom zid u potrazi za svetlom. Kada ga je napokon pronašla, shvatila je da se na zidu nalazi krv. U polusedećem položaju dovukla se do kuhinje, tražeći sredstvo za čišćenje. Mora sve to oprati dok se neko od dece ne probudi. Šta će im reći za nos, koji je bio već natekao? Smisliće sutra, prošlo joj je kroz glavu i vratila se zidu da ga oriba. Tek nakon što je sve završila, shvatila je da je sva krvava i bol joj se vratio u celo telo. Dohvatila je lek protiv bolova i jedan lek za spavanje, te ih na brzinu progutala, skidajući odeću, koju će baciti da se opere i navlačeći staru pidžamu. I tu pidžamu joj je on poklonio. Doneo je dosta poklona kada mu je

rodila prvo dete. Bio je najсреćniji i najponosniji tata na svetu. Čak je i prisustvovao porođaju, ali ništa više nije bilo važno. Oprala je ruke i znala da mora leći u svoju, sada odveć hladnu bračnu postelju. Tableta koju je popila za spavanje, neće je uspavati, bila je sigurna. Tek pred jutro ju je savladao san, a kada je otvorila oči, prošlo je već dvanaest sati.

Skočila sam iz kreveta i u kuhinji zatekla poruku prilepljenu magnetom za vrata frižidera.

„Odveo sam decu u školu, kafa je na stolu, a doručak u frižideru. Volim te”, činilo mi se da mi ove reči nikada nisu bile strašnije nego sada. Ali bile su tu, bile su napisane njegovim rukopisom. Bože kakav divan rukopis, izgovorila sam skoro naglas dok su mi se u glavi nizale scene od prethodne noći. On se ponašao kao da se ništa nije dogodilo. Zgužvala sam papirić i još jednom bacila pogled na ogledalo koje je visilo na zidu. Lice mi je bilo puno modrica, a kada sam dodirnula nos, skoro sam jauknula. Kao da moje telo nije bilo moje. Mislim da će danas biti malo bolje. Mislim da će biti raspoloženi kada se vrati sa posla, a možda bismo mogli da izađemo negde večaras. Razmišljala sam dok sam prilazila zidu da vidim da li sam sinoć skinula svu krv. Dan je brzo prošao, a deca su već odavno legla. Iz misli me je prenulo otključavanje ulaznih vrata, moj muž se vratio, pomislila sam i ostala da stojim na istom mestu.

„Dobro večer, draga”, osetila sam njegov dah koji me je zagolicao po vratu. Šaputao mi je u kosu, rukama obgrlivši moj struk.

„Poželeo sam te.”

„I ja tebe.” *Ovaj put nisam osećala strah pa sam se okrenula i susrela sa njegovim licem.*

„Lepo izgledaš”, *ponovio je opet tiho i spustio mali poljubac na moje usne. Te noći smo pričali o nekim lepim vremenima i dugo se ljubili. Ponovo sam zaspala srećna, znajući da će ovaj put biti sve u redu.*

Godine su brzo proletele, a ona je i dalje ostajala u nesrećnom braku, često krvavog odela i slomljenog nosa, ali i dalje nije pomišljala da se razvodi.

„I onako nemam gde otići sa njih troje. Otac i majka me ne primaju nazad, vas ima petoro u kući pa ne bih da smetam, deca su ti još mala. Nemam dovoljno novca da odem. Promeniće se on, ne brini. Možda ako mu rodim još jedno dete” sve su to bile stvari kojima se tešila, uveravajući svoju sestru da je sve u redu, ali duboko u sebi znala je da to nije tako. Pokušala je svoju decu da izvede na pravi put, ali kako su oni postajali stariji, tako su postajali svesniji onoga što se dešava. Ona se nekad nije budila po dva dana, a čak su se i oni znali pojaviti sa jednom ili dve modrice na ruci, od prstiju njihovog oca, koje su skrivali odećom. Majka im je počela govoriti da se to ponekad dešava u porodici, ali postalo je svakodnevnica. I oni su tako odrastali, misleći da je nasilna porodica, u stvari zdrava porodica. Deca su odrasla, a

sin Jovan se tek upisao na fakultet. Studentski život o kome je sanjao postao je stvarnost. Sve se činilo sasvim normalnim. Život je tekao mirno. Jovan je bio vredan i dobar student. Živeo je u studentskom gradu i voleo žurke i okupljanja. Na takvoj jednoj žurci, upoznao je Marinu. Studentkinju treće godine, pored koje se osećao kao da je poznaje ceo život. Vrlo brzo su ušli u vezu, a nekoliko godina kasnije počeli da žive zajedno. Činilo im se kao da ništa ne može pokvariti njihovu sreću. Sama Marina je na prijateljskim okupljanjima govorila da je presrećna i da nije mogla da poveruje da će takvu jednu osobu, kao što je Jovan bio, ikada upoznati. Iako je njihov život bio klasičan, bili su srećni, ali preko noći, nešto se promenilo. Marina se srećna vratila sa posla i u dnevnoj sobi izula svoje mokasine. Bio je jun, a ispred zgrade je mirisala lipa. Jovan je došao kući vidno neraspoložen.

„Šta se desilo?“ Marina je pokušala da prenese svoju pozitivnu energiju na njega.

„Mislim da ću dobiti otkaz“, rekao je Jovan, vidno uznemiren.

„Pa šta? Moja plata će biti dovoljna da preživimo, mesec, dva, dok se ne snađeš“, odgovorila je tiho. Ali sve je krenulo nizbrdo. Jovan je izgubio posao i nije ga nalazio mesecima. Marina je pokušala da ga odobrovolji, ali kao da je duboko u sebi već znala da ništa neće postići. Jedne večeri se Jovan vratio pripit iz grada. Našao se sa starim društvom i malo popio. Marini ništa nije bilo čudno jer ga je razumela i volela. Ali kada se to nastavilo i sledećih nekoliko dana i prešlo u celodnevno opijanje, shvatila je da mora nešto da preduzme. Pokušala je razgovorom da utiče na njega, ali ništa nije pomoglo.

Tačno mesec dana nakon što je prvi put došao pijan, Jovan je fizički nasrnuo na Marinu. Sačekala ga je u hodniku u nadi da će se ovaj put vratiti trezan. Međutim, ista slika ju je dočekala ponovo. Iz mraka mu se obratila, tihim glasom.

„Gde si do sada?”

„Šta se to tebe tiče”, prosiktao je Jovan, zaplićući jezikom. Nije ni primetila kada je prišao i stegnuo je za nadlakticu, dok bol nije počela da se širi njenom rukom.

„To me boli”, izvukla je svoju ruku iz njegove i otišla u sobu, zaključavši vrata. Bila je spremna da ode, odmah ujutru i da se vrati kod svojih roditelja. Iako u tom trenutku toga nije bila svesna, scenario Jovanovog detinjstva se ponavljao iznova. Samo što je ovaj put Jovan, preuzeo ulogu svog oca. Odmah sutradan Marina je spakovala svoje stvari i odselila se od Jovana. Slučaj je prijavila policiji jer nije htela da dozvoli da se sve tako završi. Da bi shvatila šta može biti uzrok svega toga i da bi ostvarila svoj cilj, rešila je da potraži Jovanovu preostalu živu familiju, jer joj je rekao da su mu roditelji poginuli u saobraćajnoj nesreći. Uspela je u tome i pronašla njegovu sestru. Nikada nije upoznala njegovu sestru. Rekao joj je da živi u drugoj državi, a zapravo je stvarnost bila drugačija. Na kraju se našla sa njom i saznala istinu. Neposredno pre nego što će se njih dvoje upoznati njegov otac je izvršio samoubistvo, ali je pre toga ubio njihovu majku. Ovo je za Marinu bila šokantna vest, a Sara joj je ispričala sve. Ovaj put su morale da deluju zajedno, iako joj je to bio brat, Sara je odlučila da će ipak uraditi, ono što je najbolje za

njega. Nije želela da se Marini desi isto što i njihovoj majci, iako je Marina bila hrabra i napustila njenog brata. Nije želela da se bilo kojoj ženi desi slično. Jer je tek nakon što je odrasla, shvatila šta se dešava i da ono što je slušala godinama, nije bilo normalno. Ali na kraju je bilo kasno. Njena majka je pokušala da spasi svoj brak i da zadrži njenog oca kraj sebe toliko da je i kada su Sara i Jelena želele da je izbave iz toga, ona to odbila. Njihova majka se poput žrtve koja se veže za otmičara, i počne da ga brani, toliko saživela sa time da je sebe krivila, za sve što se dešavalo i na kraju završila u grobu. Bilo je vreme da uradi nešto za neku drugu ženu, posebno zato što je znala koliko je teško izvući se iz takve situacije. Jovan je proveo nekoliko godina u zatvoru, iako država u kojoj je živeo nije imala neki specifičan način i metod kažnjavanja nasilnika, a žrtve nije znala da zaštiti dovoljno. Prošle su godine. Marina je postala glavni borac za prava žena i uspela je da podigne svest o važnosti prijavljivanja nasilnika i da zajedno sa ostalim ženama sličnim njoj promene jedan od zakona, koji je kaznu za nasilnike povećao na 40 godina. Na kraju svog života, znala je da je njena svrha ispunjena jer su žene bile zaštićenije, a one koje su trpele nasilje postale su smelije da to i prijave.

TORANJ

Sanja Gojević

Uvek mi je bilo uvrnuto i neprijatno da pričam ovde. Svi nose tamna odela, i odlučni su u svojoj zaglušujućoj tišini. Čine da se osećam kao na pozornici, pred isuviše ozbiljnom publikom, koja očekuje previše. Imam tremu od same pomisli na to. Elem, nisam bila toliko dugo, pa i ne znam s kojim pravom razmišljam šta bih govorila, da sam sad tu. A i zašto sad? Baš sada dozivam tvoje prisustvo. Svesna sam zašto. Sebično je. Zbog sebe te dozivam. Osećam da sam na nekoj prekretnici, na svakoj mogućoj prekretnici, zapravo i ne znam kuda idem. Propustio si čitav karmički ciklus, kome posle mnogo godina nazirem kraj, ali se iz straha da se upustim u nepoznato, mazohistički držim zastarelih emocija.

Sanjala sam nekakav cirkus. Zanimljivo je kako snovi deluju potpuno validno dok si u njima, a tek kad se probudiš, shvatiš nelogičnost nekih scena. Tako je u mom snu cirkus ujedno bio i ringišpil. Ne pamtim toliko detalje fešte, koliko taj vrtoglavi, zbunjeni, bljutavi, uplašeni osećaj koji su kadrovi rolerkosterera i preteranog šarenila izazivali u celom mom biću. Teturala sam se tako u gužvi, a sva lica su bila usmerena na mene, moj trapavi hod, i posebno facu na kojoj se očitavao stid. Kao da su osetili. Čak bi odvratni cirkuski radnici prestajali da tuku životinje kada bih im se primakla i zurili bi u mene, osuđujućim, zgađenim pogledom. Životinje bi, iskoristivši situaciju da predahnu, prestajale sa tačkom i fokusirale se na mene sa istim osećanjem na licu, kao kod svojih mučitelja. Iako sam ja ta koja je slobodno šetala, nevidljiv kavez bez pukotine za disanje oko mog tela bio je premali za biće željno svežeg vazduha. Postajala sam sve više uznemirena, panična, ali nisam prestajala hodati, instinktivno sam znala kako treba negde da stignem. Išla sam u haotičnoj masi, činilo mi se satima. Kružila sam cirkusom, kadrovi su se ponavljali. Poslednji put sam iznova došla do arene sa autićima iz koje se čula buka izmešanih turcizama i jeftinih reči sa proglašavanjem auta broja 33 za osvojenu nagradnu vožnju. Bila sam gotova da se srušim pored kabine gde su prodavali žetone, kada sam ugledala šatorčić koji je na sebi imao sve nijanse karnelijana. Nije se, zapravo, ni po čemu vizuelno razlikovao od ostatka cirkuskog ambijenta, ali jeste po osećaju koji je izazivao duboko u meni. Pronašla sam ono što je trebalo. Kao da sam malo povratila stabilnost, jer sam sigurnijim korakom požurila ka šatoru. Čim sam razmakla zastor, opio me je

slatkasti miris vanile, identičan aromi sveće iz moje sobe, koja na sebi ima natpis *Follow your dreams*. Zbog toga, a i zato što sam verovatno jedina koju opuštaju slatkasti mirisi i uz njih meditira, tada sam mogla shvatiti kako sam u snu. Ipak, osećaj važnosti trenutka je bio toliko snažan te me nije ništa navelo da dovedem u pitanje verodostojnost realnosti. Čula se tiho šamanska muzika sa naglašenim bubnjevima. Gorele su sveće taman toliko da objekte ne proguta tama. Ugledala sam oltar na kome su se nalazili kristali poput ametista, citrina i kvarca u raznim nijansama. Iznad je bio okačen hvatač snova. Osećala sam izvestan pogled na sebi, ali nisam bila uplašena. Okrenula sam se da bih ugledala starijeg američkog starosedeooca kako me blago posmatra, i te oči su mi se urezale u pamćenje. Crne i krupne, poput opsidijana, dubokih bora i gustih obrva, a pune spokoja proisteklog iz mistične mudrosti, samospoznaje i *svespoznaje*. Sela sam, već sasvim smirena, za okrugli stolić i on je počeo da meša karte, ne skidajući pogled sa mog lica. Karte su se otkrivale, jedna po jedna, i ja sam gledala u njih mada nisam morala. Znala sam tačno koje će se otvoriti i kojim redom. Mesec, Toranj, Tri mača, Đavo, Devet mačeva, Smrt, Zvezda, Svet. Skoro sve velike Arkane. On nijednog trenutka nije pogledao u njih. Ostao je prikovan za moje oči i naizgled, ćutao, ali sam nekom telepatskom mrežom čula njegove reči. Tačnije je reći da sam ih osetila, nego čula. Bile su u meni, ne samo u tom trenutku, već neko vreme, ali sam ih ignorisala. Zašto? Zašto se inače držimo klimavih šablona? Iz straha, naravno. O tome Đavo na stolu govori. Šaman je počeo priču i više mi nije ostalo izbora, nego da slušam svoje srce.

Nije sramota dugo biti uverena u verziju realnosti koju si iskonstruisala u datom trenutku. Misliti kako je nešto za tebe i ne može biti drugačije. Kada dođe do poražavajuće spoznaje da je, u stvari, iluzija ispunjavala svaku tvoju ćeliju čeličnom sigurnošću u sebi, dolazi do Tornja, do kraha. Izoluj se, traži pomoć. Dopusti patnji da te preplavi, emocija može da izbledi samo ako je spoznaš i dozvoliš sebi da je osećaš. Ljudi nisu stvoreni da bi konstantno mislili pozitivno i bili samo srećni, to je nametnuta zabluda koja vodi u sigurno ludilo. Poenta je u promeni perspektive. Kada shvatiš da se život ne dešava tebi, nego za tebe, transformacija kuca na vrata. Promenom perspektive polako se oslobađaš straha nametnutog egom, da nikada nećeš pronaći osećaj pripadnosti kakav si imala sa onom kartom Meseca, koja nije bila za tebe, bar ne u kontekstu kog si se čvrsto držala. To je potpuno kao kad želiš da se istuširaš i vidiš nekoliko mrava u kadi. Izvlačiš ih jednog po jednog i jasno je da su uplašeni, pred džinovskim prstima koji ih stežu, nesvesni da ih upravo to spasava sigurnog davljenja.

U redu je što grešiš. Oprosti sebi svaku grešku koju si napravila u procesu učenja. To je proces koji traje koliko i životni vek. Nisi uvek pravila dobre izbore, povredila si ljude koji to nikako nisu zaslužili, tebe su povredili ljudi koje si stavljala ispred sebe. Nije lako oprostiti, ali ćeš do oprosta najbrže doći kad shvatiš šta znači biti čovek. Učiti na greškama i spremati dušu za finalno prosvetljenje. Kada zaista osetiš ovu istinu, veo će pasti i nećeš više kriviti sebe za greške iz prošlosti, pa ni za buduće, ali nećeš ni druge kriviti. Posmatraćeš sa razumevanjem, saosećanjem i ljubavlju - najuzvišenijoj od svih

emocija. Cirkuske face iz davnog sna, ostaće samo to. Neće imati od čega da reflektuju osudu jer ćeš znati da si za svoje postupke i prihvatanje sebe, odgovorna samo ti.

Ne stidi se sebe, svojih želja, ne plaši se ženstvenosti, jer ćeš oslobodivši se, služiti velikom cilju ka oslobađanju drugih i borbi protiv viševjekovnog ugnjetavanja, istrajalog pod maskom religije. Budi autentična i mnogima ćeš pomoći da i one prodišu.

Oslobodi ono biće koje je jedino stvarno u moru ubeđenja koja imaš o sebi, svojoj realnosti i mogućnostima. Oslušni se. Zađi duboko u dušu i u tišini ćeš jasno čuti ko si. Nema potrebe da se identifikuješ kroz način na koji si odrasla, porodicu, prijatelje koji su govorili kakva treba da budeš i posebno, kakva da ne budeš. Svako ima svoj put i uz najbolju nameru voljenih, uvek ćeš samo ti znati šta je dobro za tebe.

Kada se introspekcija završi, shvatićeš brzo da ti je bolesno nedostajalo upravo ono što si skrila u sebi, a tako si verovala da će ti drugi ljudi ili stvari ispuniti nostalgičnu prazninu. Konačno, shvataš da postoji svrha. Zar nije to ono za čim toliko ljudi večno traga i dovodi je u pitanje? Prepusti se, i bezbroj mogućnosti je pred tobom. Ono što je u skladu sa tvojim najvećim dobrom će te neminovno pronaći. A mi smo uvek tu da ti ukažemo na putokaz.

Tada je sve počelo da se udaljava, i šator i karte i moj davni poznanik. Oči su najduže ostale, kao da su se starale za to da ih dobro upamtim. Najzad su se i one izgubile. Ostala sam sama u mraku, kog se prvi put nisam plašila. Moju odeću je zamenio crveni komplet za

orijentalni ples, sa resama i zlatnim nitnama. Kosa mi se spuštala do polovine leđa, tamna i gusta, divljih talasa. Telo se njihalo uz senzualnu melodiju koja je ispunjavala prazan prostor oko mene. Dugo se nisam osetila ovako slobodnom. Čini mi se, od detinjstva. Pomerala sam kukove, rukama prolazila po svom telu, kosi. Svaki pokret i dodir delovali su kao terapija. Taktilnom nežnošću prihvatala sam sebe na nivou ne samo tela, nego i duše. Razumela sam koliki je dar biti čovek. Čovek koji greši, pati, počinje iznova, po ko zna koji put. Žena koja se ne stidi sebe i svoje seksualnosti, koja se ne poredi sa drugim ženama, ne diskredituje ih licemerno, jer se ne plaši onoga što želi i onoga što jeste. Samo je svoja, ne identifikuje se na osnovu krvi, niti na osnovu očekivanja društva. Želela sam zauvek da ostanem u tom trenutku koji je bio čista emocija. Bila sam, ipak, svesna da je iz emocije nastala priča koja mora biti preneti na opipljiviju dimenziju. Imala sam ponovo svoju garderobu na telu. Tama je počela da bleedi. Zadržala se samo u vidu odela na trupovima, davno onesposobljenim da ih nose.

I evo me sad sa tobom, pred ovom binom je najtiša publika. Nema, doduše, aplauza, ali to mi i ne treba. Tražim ono što i svi, da me neko sasluša. Da me ti saslušáš. Otkrila sam da si ono sigurno mesto u koje se ušuškam kada mi treba malo bega od realnosti. Kada taložim energiju za nešto strašno bitno, za neku misiju, sagledavanje prekretnice, toga da nemam predstavu kuda ću, ali da se ipak prepuštam i verujem u proces; da u isto vreme osećam mačeve i neopisivu sreću. Toga da se prisećam i shvatam.

Budući da snovi navodno traju ne više od par sekundi, ovo se prilično odužilo. Mislim da čujem komšijsku muziku i ne mogu se više odupreti. Um se budi, a telo prati. Hvala ti što si me saslušao.

ČOVJEK

Aleksadra Vujović

Nije li čudno kako, kad odrastemo, od svih tih slika iz prošlosti, u našim glavama ostanu samo detalji kao minijaturne uspomene, uglavnom poprilično izmjenjene u odnosu na tadašnju stvarnost. Tako moj stari stan nije više stan, već je fotelja u kojoj je obično sjedila moja mama, mrzovoljni mačak koji me svako jutro budi u 6 sati i stari, klimavi sto oko koga smo se svi okupljali. Moja ulica je postala miris lipe u proljeće i komšije koje svakodnevno brundaju nešto ispod prozora. Moja škola je pretvorena u pogled jednog dječaka, prljave zelene table i neudobne stolice od drveta koje su, ako ništa, barem zasmijavale moje vršnjake, kada bi usljed svoje krhke starosti podlegle pod težinom jednog djeteta. I nekako ispočetka ti djeluje da će ti sve te stvari, koje su tada činile tvoj život, vječno

nedostajati, da ćeš ih se sjećati koliko god daleko vremenski i fizički bio. Ali one izblijede ostavljajući za sobom te nevažne uspomene koje te mogu zagolicati samo kada si daleko. A kada se tako žurno vratiš, da ponovo udahneš onaj isti vazduh koji si godinama ranije udisao, da osjetiš pijesak pod nogama i srce u grudima trčeći obalom rijeke pored koje si trčao i da posmatraš iznova i iznova crvenkasto sunce koje se spušta iza planina, kada se dakle, tako jako zaletiš u prošlost, shvatiš da je pejzaž tvog srećnog djetinjstva, baš kao i ostatak svijeta, nekako posivio. I razočarano posmatrajući to mjesto, koje sada izgleda kao neka tmurna impresionistička slika na kojoj se nalaze mutni ljudi sa pogledima uperenim u pod, zapitaš se šta se to moglo desiti sa onim duginim bojama koje su tako davno oslikavale ovo mjesto. Razmišljajući o tome na jednoj od onih izbljedilih klupa, prisjetila sam se jednog događaja iz mog ranog djetinjstva, koji je nekako uspio izbjeći kasapljenje oštricom vremena.

Ta klupa, na kojoj sam sada provodila svoje vrijeme nostalgичno se vraćajući u prošlost, nalazila se u stvari u jednom, za stranca divnom parku, pomalo izdvojenom od centra našeg malog grada. Ljeti bi ova požutjela zelena površina, bila preplavljena velikim peškirima i polugolim ljudima koji bi došli da se rashlade u rijeci koja je okruživala ovo mjesto, dok bi zimi ta ista rijeka svojim snažnim vjetrom opustošila ovaj parkić, odnijevši svaku volju mojih sugrađana da ono malo što je ostalo od dana provedu tu. Međutim, periodi koji su razdvajali ova dva godišnja doba, oni periodi kada su promjene boja nekako nagle i svakodnevnne, bili su pravo mjesto u godini za nas koji još uvijek nismo vukli za sobom okove obaveza, koje bi nas sprječavale

da izađemo i čitav dan provedemo svako u svom, a u isto vrijeme zajedničkom svijetu. I dakle, kada smo napokon bili dovoljno odrasli da budemo sami napolju bez pratnje ijednog od članova porodice, ali i dovoljno mladi da u našim malim svijetovima vidimo čitav smisao, provodili smo sve svoje međuperiode tu. Nažalost, većina igara, ali i mojih saigrača, odavno su prestali da postoje kao individue u mojoj svijesti, već su se samo, izgubivši svoj oblik i lice stopili u jednu opštu pojavu, koja bi se, naime, mogla ponovo raščlaniti jedino uz veliki trud. Međutim, iako to tada nisam ni pretpostavljala, sada sam svjesna da nad čitavom tom mojom uspomenom stoji jedna, zapravo svijetla sijenka jednog starca. Naime, nekako uporedo sa odabirom mjesta našeg stalnog okupljanja, pojavio se on. Od početka bi sjedio sam, uvijek na istoj klupi, zamišljeno posmatrajući prirodu i ljude, ne obraćajući baš mnogo pažnju na nas. Sjedio bi pogrbljeno, duboko koncentrisan na daljinu, kao da se neuspjelo trudi da je shvati. Nikada nije provodio duže od sat vremena na tom mjestu, i samo poneki osmjeh koji bi za to vrijeme uputio bilo kome, bio je jedini nagovještaj da to na klupi nije samo lutka od porcelana, čije je bore na skoro skroz bijelom licu neko vješto oblikovao. Nisam sigurna da li nas je u stvari zainteresovala njegova neobična pojava u, kako se činilo, za dva broja većem kaputu, koji je visio sa njegovih ramena spuštajući se skoro do stopala, ili možda to što je svaku životinju koja bi prošla pored njegovog mjesta, sama ili sa vlasnikom, pozdravljao, pa makar samo osmjehom. Kakogod, odjednom nam je, dakle, taj neobični starac postao veoma zanimljiv, pa smo počeli izmišljati priče o njegovom životu, dok smo ga posmatrali kako se polako kreće

ka svom mjestu, uvijek sa istim, blagim izrazom na licu. Budno smo pratili svaki njegov pokret dok se lagano spuštao na svoju klupu, nježno se pridržavajući za granu jedne žalosne vrbe u čijem hladu je sjedio, kao da se plašio da je ne povrijedi. Utvrdili smo i da bi ponekad, pogotovo kada bi mu snažni a kratki naleti vjetra počeli mrsiti sijedu kosu, koja je očigledno nekada davno bila veoma tamna, on ponovo oslonio svoju izboranu ruku na to stablo, dok bi se njegova pognuta ramena ubrzano podizala i spuštala. I iako nam je taj „Čovjek”, kako smo ga nemaštovito nazvali, najčešće bio okrenut leđima, izvještaji naših vještih izviđača su nam rekli da se on tada osmjehivao. A kada bi odlazio, polako se podižući sa svoje klupe, nikada ne bi propustio priliku da našim radoznalim licima uputi jedan, ne strog, već značajan pogled, kao da je želio da nam poruči nešto veoma važno. U tom trenutku bi se u njegovim plavim očima sasvim jasno moglo vidjeti sve što je želio reći, samo što mi to tada, a možda ipak ni do sada, nismo uspjeli razumjeti. I najzad bi se, udahnuvši još jednom svježi vazduh naše rijeke, staračkim hodom zaputio uvijek ka istom izlazu, očigledno odlazeći sa namjerom da se sutra ponovo vrati. I uprkos sve većoj klonulosti krhkog tijela ispod kaputa, koju tada nismo primjećivali, a koja mi je sada toliko očigledna, iz dana u dan je taj njegov ritual ostajao nepromjenjen. Mi smo uvijek iznova, sa svakim dolaskom novog podneva, a sa njim i starca, pokušavali skupiti dovoljno hrabrosti da upitamo tog neobičnog čovjeka koje od naših pažljivo smišljenih priča su tačne. Međutim, prije nego smo se uspjeli odvažiti, on je nestao, jednako iznenadno kao što se pojavio u našim životima. Nikada ga nismo vidjeli poslije tog dugog niza

običnih dana, za koje smo vjerovali da će trajati vječno. I ispočetka uznemireni, a kasnije sve više ravnodušni, i mi smo se počeli rasipati. Prvo polako, a poslije odjednom, ti moji drugari sa kojima sam svaki dan pokušavala otkriti tajnu ispod vrbe, postali su ljudi sa kojima mi je jedina zajednička stvar ostala upravo ta vrba.

I nekako razmišljajući o svemu tome što se dešavalo toliko davno da ni sama nisam sigurna da li je stvarno, nisam ni primjetila da mi je vjetar počeo snažno mrsiti kosu, dok su se boje ovog nostalgijom obojenog mjesta postepeno vraćale u moje oči. Prvo intenzivna zelena boja trave i krošnji žalosnih vrba, plava boja neba, dječijih ljuljaški i klackalica, žuti suncobrani, i svjetlucava rijeka koja je svojim šumom okupljala sve one koji su željeli da je shvate.

DETE RATA

Lazar Stanković

(Posvećeno svim žrtvama ratova i holokausta)

„Izgleda da ipak imam šanse kod Anice! I njoj su „Dorsi” omiljeni bend a i taj, zagrljaj je bio toliko topao i iskren!” Pomislio si, blago se smešći dok si od uzbuđenja stiskao tek kupljenu kopiju novog Bleka Stene i ubrzanim korakom pohitao ka kući zbog omamljujućeg mirisa popodnevnog ručka koji je dopirao sa otvorenog prozora kuhinje.

Uleteo si unutra, na brzinu se izuo, bacio ranac i otrčao u trpezariju, međutim, umesto uobičajenog maminog „Ma daj Ivice... Jel’ moram svaki bogovetni dan da ti govorim da ne ulaziš k’o furija u kuću svaki put i da prvo opereš ruke?” I očevog famoznog „Ma pusti ga... Taj se

nikad neće u red dovesti” ovog puta dočekala te je tišina, uplakano lice majke i otac koji je okrenut leđima pušio cigaretu i nervozno grickao nokte, što je bilo poprilično neuobičajeno za njega. Tišinu je naglo prekinulo njegovo tiho i uznemireno „Sine, stigao ti je poziv za vojsku” i dalje okrenut leđima kao da nije imao dovoljno hrabrosti da ti saopšti to u lice i pogleda u oči, a ne mogu ni da ih krivim, ne otkako su izgubili i mene. Nisu mogli da istrpe još jedan gubitak, da ponovo gledaju kako im i drugog sina stavljaju dva metra pod zemljom, da provedu ostatak života sa teretom da su nadživeli svoju decu i sa konstantnim podsetnikom da nikada neće doživeti da čuju smeh svojih unučića. U tom trenutku se celo tvoje postojanje kao staklo razbilo u paramparčad, svi tvoji planovi da budeš biolog, poljubiš Anicu, putuješ oko sveta balonom i kupiš taj skupi saksofon na koji si svakog dana bacao pogled i govorio sebi da ćeš ga imati jednog dana su pali u vodu. Želudac guta srce a grlo knedlu dok pokušavaš da progovoriš, ali ne uspevaš, već isprekidanim koracima odlaziš do svoje sobe i sedaš na krevet sa šakama na licu pokušavajući da se oporaviš od naliva emocija koji se kao bedem srušio na tebe.

Ostatak dana je prolazio sporo i skoro pa statično, dok su misli u tvojoj podsvesti trčale brz maraton a pobedila je ona pomisao koje se najviše plašiš... „Šta ako se ne vratim?” Jedino što ti je skretalo pažnju od kazaljki na satu i iole pomoglo da se osećaš bolje bio je dnevnik koji si vodio. Sećam se da sam te baš tad posetio i seo pored tebe na krevet primećujući jedan deo koji mi odmah privukao pažnju, a glasi: „Ja sam samo još jedna cigla u zidu, još jedan prljavi dinar u vašem novčaniku i samo još jedan život koji će se ugasiti zbog vaših

trulih ideala, pohlepe i gorčine, a moj bleđi i osakaćeni leš testament vaših nepromišljenih dela koja će unazaditi naredne generacije a koje će isto tako unazaditi one posle njih jer ljudska samouništavajuća priroda i nagon za moći neće biti iskorenjena sve dok kompletno ne unište sami sebe i ostave ovu planetu nekome ko će sve njene lepote i blagodeti iskoristiti na pravi način bez eksploatacije bilo kog živog bića i živeti u harmoniji.”

Eh, dečko moj, bogami dosta si ti bistar za svoje godine.. voleo bih da mogu da ti kažem da će biti nešto od tebe jednog dana, ali nažalost ne mogu, tako su nam se karte namestile. Sad putuj, a ja te čekam dečko moj, čekam te tamo gde nema bola i patnje, tamo gde si večno mlad, tamo gde ćeš biti sve što poželiš i imati sve što poželiš, opet ćemo biti tandem kao u stara dobra vremena i igraćemo klikere, žmurke i slušaćemo ploče dok čitamo stripove i pijemo đus. Jedva čekam da te vidim i da mi padneš u zagrljaj.

Poslednji put poljubio si majčinu ruku, zagrlio svog oca i pomazio starog Žuću, bacio pogled na spavaću sobu i namešten krevet koji će te čekati kad se vratiš. Nervozno si se nasmešio i kroz prozor video da ti je stigao taksu. Srce te steže dok uzimaš putnu torbu i obliva hladan znoj, dok dezorijentisan silaziš niz stepenice, sedaš na zadnje sedište auta i pokretom ruke upućuješ poslednji pozdrav, a iza sebe ostavio si samo miris parfema, gorke suze na kućnom pragu i uplakana lica roditelja u retrovizoru.

Belu ogradu zamenio si bodljikavom žicom, polja zelenila zamenio si zemljom krvlju natopljenom, cvrkut ptica rafalnom paljbom, a

ispeglanu košulju izgužvanom uniformom. Obučen si da ubiješ, a znaš da ćeš beznadežno da pogineš. Utehu si zakopao kao pas kost u dvorištu, a sat na ruci ti je odavno naštelovan na pogibiju.

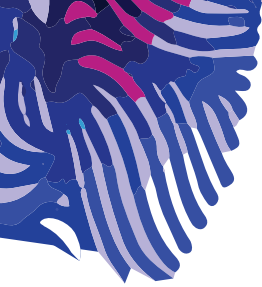
Tvoje ruke drhte dok čvrsto pušku držiš, misli ti lutaju, u bunilu si, telo te izdaje i noge ti se oduzimaju. Ušao si nespreman u bitku iz koje nećeš izaći kao pobednik. Ti ne realizuješ ovaj pakao od realnosti, pogađa te šrapnel od granate, na licu mesta ranjen na krvavu zemlju pao si, ti ne znaš zašto i zbog koga krvariš. Od eksplozije ni sopstveno vrištanje ne čuješ, u delirijumu razmišljaš da li tvoja smrt svega vredna je...

Dok u agoniji preko leševa i raskomadanih udova puziš i kao zmija gmižeš, pali saborci sa mrtvim iskolačenim očima gledaju te, udišeš miris smrti koji ti u prljavim nozdrvama trune, a ranjena zver u tebi spremna je po svaku cenu da preživi. Moliš Boga da usliši tvoje molitve i da ti pomogne da smogneš snage, dok se očajnički dereš: O, prokleta sudbino, zar ti nije dosta patnje?!

Vođen molitvom, nadom i bolom uspeo si u rov da otpuziš. Nepomično sediš i obilno krvariš, pitaš se kako si još uopšte živ, da će ti za života nakrivljena puška i venac večno počivalište biti... Poslednji put čitaš već bezbroj puta pročitana pisma voljenih, umrljana krvlju, suzama i ilovačom, slutiš na kraj, muti ti se pred očima, tvoje iznemoglo telo je iskrvarilo. Bacaš pogled na sat, vreme za pogibiju je otkucalo.

Krvave ruke ranjenike na leđima nose. Protivničke strane mecima, jedni drugima prkose, brdo leševa neprestano se taloži, dok ostali

vojnici jedan po jedan padaju kao glineni golubovi. Od njihovih tela ostaće samo kosti, kada gladan lešinar sa neba na gozbu doleti. Svoj večni mir na onom svetu nikada neće naći, jer dva groša na oči im niko neće staviti, njihove duše na ratištu lutaće večno! Tako skup ulog, a tako mizerno plaćeno...

Aktualizovanje sebe u jednom rigidnom svetu, često ispadne jedna velika zbrka. Ova zbirka, koja je zapravo zbrka, ima za cilj da sve vaše predrasure o već postojećim životnim zbrkama opovrgne, ali u isto vreme i potvrdi. Ova zbrka će vas voditi kroz čudne kutke mašte gde vas iza jednog ćoška može čekati zmaj vegetarijanac, a iza drugog vas već može iznenaditi diktator okrutniji od ranije pomenu- tog zmaja, ili pak neki android; gde čudni glasovi načinju pukotinu sumnje u mladim glavama koje su, poput oraha, voćke čudnovate sa po nekoliko dimenzija, lica i naličja. Zbrka kao vid neumornog uskakanja i ćaskanja sa svetom. Štimanja našeg sluha za loše i nepre- dviđene okolnosti i ljude. Zbrka kao način kroćenja prirode i od nje nam datih okolnosti i način bivanja u sadašnjem trenutku. Voleti ga dok ga živimo.

М. Јурица М.
Маријана Јурица
Анђелија Анђелић
Мирна Вукровић
Златана Јурица
Снежана Трпачковић
Бјелкић
Лакс
Марија Убојиновић
Radović
Aleksandra
Савић

